

10

Maloobchod s oděvy
se koncentruje

18

Petr Eliáš:
Snižujeme zátěž
respondentů

36

Jan Rafaj:
Česká ekonomika
je na rozhraní

42

Výdaje domácností
pozvolna rostou

50

Práce přesčas
za 1. republiky

STATISTIKA&MY

ČASOPIS ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

11-12 | 2023 – ROČNÍK 13

TÉMA

Průmysl v Česku

- Cesta přes překážky
- Průmyslové Česko na mapě Evropy
- Kladná bilance zahraničního obchodu v průmyslu se snižuje

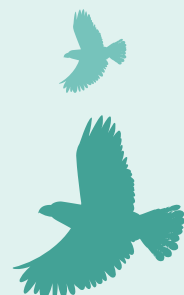
27%

činil podíl průmyslu na tvorbě HDP Česka
v roce 2022.

V průmyslu u nás pracuje 28% ze všech zaměstnaných osob.
Tato čísla nás řadí mezi nejprůmyslovější země Evropy.

NEJSME NEDOBYTNÁ PEVNOST

Poskytujeme otevřená,
strojově čitelná statistická
data **ve velkém detailu**

Uživatelé si sami
mohou volit druh
a formu výstupů

Zdarma pro vlastní
zpracování
i pro další šíření

Prohlédněte si

aktuální seznam na webu
www.czso.cz/otevrena_data

Otevřená data ČSÚ obsahují
více než **900 datových sad**
z nejrůznějších oborů

Zátěž, byrokracie a statistika

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, vítám vás u listopadového čísla našeho časopisu, které se v řadě svých článků dotýká problematiky administrativní, chcete-li byrokratické zátěže. Dosavadní pokrok v oblasti snižování této zátěže ilustruje rozhovor s ředitelem odboru obecné metodiky Petrem Eliášem, o dalších výzvách pro naši ekonomiku se zmiňuje prezident Svazu průmyslu a dopravy Jan Rafaj. Průmyslová základna je stále chloubou naší země, a zároveň tvůrcem značné části HDP. Abychom však dokázali držet krok s vyspělými zeměmi a nepropadali se v mezinárodním hodnocení na spodní příčky, je třeba rozvíjet i znalostní průmysl. K tomu se snažíme i my v ČSÚ přispívat svou rozšiřující se datovou základnou.

Obecné nároky na data a informace stále rostou a zvyšují se také požadavky na jejich kvalitu, což pocítujeme i v oblasti statistiky. Statisticy na celém světě již běžně využívají administrativní data, začínají však narážet na limity jejich dostupnosti. Intenzivně se proto rozhlížejí po nových zdrojích a hledají netradiční řešení, jak uspokojit stále náročnější uživatele. V ČSÚ již několik let úspěšně rozvíjíme machine-learningové přístupy v oblasti statistiky cen a postupně je rozšiřujeme i do dalších oblastí, jako jsou registry či podnikové a sociální statistiky. V rámci projektu modernizace statistického informačního prostředí SIS 5.0 stavíme nyní základy pro využívání dalších pokročilých systémů v následujících letech. Už v blízké budoucnosti bychom se chtěli napřímo napojit na podnikové informační systémy, a významně tak ulevit respondentům ve vyplňování statistických výkazů. Věřím, že v řadě případů se nám podaří statistické výkaznictví zcela zrušit, nicméně to na druhé straně bude znamenat mnohem více náročné práce pro statistiky – datové analytiky.

Vedle toho, že se snažíme zdokonalovat naše přístupy a zkvalitňovat naši práci nezapomínáme ani na odbornou pomoc statistikům v zemích, které se teprve evropským standardům přibližují. V tomto vydání časopisu přinášíme zajímavé zkušenosti z mezinárodní spolupráce na Balkánském poloostrově. Také tato spolupráce je pro odborníky ČSÚ velmi přínosná a pomáhá jim dosahovat lepších výsledků na domácí půdě i v rámci evropského statistického systému. Vždyť skutečným odborníkem se stává ten, kdo svou práci dovede i vysvětlit.

Přeji vám příjemný adventní čas.

JAROSLAV SIXTA
místopředseda ČSÚ

STATISTIKA&MY

MĚSÍČNÍK ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU 11–12/2023
ROČNÍK 13, vychází 10x ročně

ADRESA REDAKCE: Český statistický úřad,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10
telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz

REDAKCE: Michal Novotný (šéfredaktor), Pavel Černý (vedoucí redaktor), Pavel Hortig, Jan Cieslar, Jan Ernest, Eva Henzlerová, Dalibor Holý, Jaroslav Sixta, Karolína Zábajnicková

REDAKČNÍ RADA: Ing. Josef Vlášek (předseda),
Ing. Michal Novotný (místopředseda),
doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D., Ing. Eva Krumpová,
Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D.,
Mgr. Jana Slavníková, Mgr. Irena Stupňánková, Ing. Pavla Trendová,
Mgr. Ing. Martin Zelený, Ph.D.

LAYOUT ČASOPISU: Veronika Wölfelová, Jana Chocholoušová

GRAFICKÁ ÚPRAVA: Tomáš Kubašta, Veronika Wölfelová
JAZYKOVÁ KOREKTURA: Tamara Wölfelová, Erika Hanáčková
FOTOGRAFIE: archiv ČSÚ, shutterstock.com, Tereza Koutecká, freepik.com

TISK: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r. o.

VYDAVATEL: Český statistický úřad, www.statistikaamy.cz,
ISSN 1804-7149, ev. č. MK ČR E 1992

**PODMÍNKY PRO VYUŽÍVÁNÍ A DALŠÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ
Z ČASOPISU STATISTIKA & MY:**
bit.ly/3ddicBp

12

Pandemie onemocnění covid-19 významně zasáhla do ekonomiky kulturních zařízení. Rok 2022 sice přinesl výrazné oživení, nicméně jejich výkony stále zaostávají za posledním předcovidovým rokem.

44

Úvěry v cizí měně se u podniků staly standardem. Nový impuls k jejich častějšímu využívání dalo loňské zvýšení úrokových sazeb ČNB.

46

Mladí lidé v Česku jsou tolerantnější k sexuálním menšinám než Slováci, ale kritičtější vůči odlišným etnickým a náboženským skupinám.

PRŮMYSL V ČESKU

- 22** Jak se přeskládal průmysl
- 25** Kladná bilance zahraničního obchodu v průmyslu se snižuje
- 28** Cesta přes překážky
- 30** Průmyslové Česko na mapě Evropy
- 33** Nápojový průmysl opět sráží slabá poptávka

UDÁLOSTI

- 5** Odborníci z ČSÚ pomáhají statistikům z jiných zemí
- 5** Statisticy na univerzitě
- 6** Vzpomínka na prof. Ing. Jana Segera, CSc.
- 7** O energetice z mnoha stran
- 7** Participujeme na mezinárodním studijním programu
- 7** Memorandum s Hospodářskou komorou

ZE SVĚTA

- 8** Populace USA v latinskoamerickém rytmu
- 9** Nizozemsko dováží sóju, palmový olej a kakao ve velkém
- 9** Jak vypadá maorská farma

STATISTIKA ODVĚTVÍ

- 10** Maloobchod s oděvy se koncentruje
- 12** Jaký účet vystavila pandemie naší kultuře?

ÚHEL POHLEDU

- 15** Postřehy z cesty po Balkáně

LIDÉ A SPOLEČNOST

- 16** Šestice největších
- 42** Výdaje domácností se pozvolna vrací na předcovidovou úroveň

ROZHOVOR

- 18** Dlouhodobým trendem je snižování zátěže respondentů
- 36** Česká ekonomika je na rozhraní

MAKROEKONOMIKA A FINANCE

- 39** Relativní zadlužení v EU postupně klesá

ANALÝZA

- 44** Úvěry v cizí měně se u podniků staly standardem
- 46** Názory a postoje mladých

HISTORIE

- 50** Jen se souhlasem úřadů

Odborníci z ČSÚ pomáhají statistikům z jiných zemí

I letos se Český statistický úřad intenzivně zapojuje do programů mezinárodní technické asistence a pomáhá rozvíjet a zkvalitňovat statistické systémy v dalších zemích.

V letních měsících navštívili sídlo ČSÚ v Praze odborníci ze statistických úřadů Severní Makedonie a Bosny a Hercegoviny, aby si rozšířili znalosti o šetření EU-SILC (životní podmínky domácností). Statistici z Bosny a Hercegoviny se zajímali zejména o sběr a zpracování dat, makedonská studijní návštěva se zaměřila především na vývoj dotazníků a oblužného prostředí pro sběr dat pomocí dotazníků v elektronické podobě. Naši experti také seznámili své zahraniční kolegy se zkušenostmi s implementací softwaru Survey Solutions.

V průběhu října a listopadu vykonával stáž v sídle ČSÚ v Praze makedonský kolega Boban Illievsky, který zde studoval zejména problematiku národních účtů.

Naši experti vycestovali začátkem října na pětidenní návštěvu Skopje, kde

Naši experti představili makedonským kolegům systém zpracování krátkodobých statistik za odvětví obchodu a služeb.

makedonským kolegům představili systém zpracování krátkodobých statistik za odvětví obchodu a služeb a diskutovali o možnostech využití českých zkušeností v oficiální statistice Severní Makedonie.

Díky technickým asistencím se národní statistika v mnoha zemích rychleji dostává na úroveň evropských standardů, a zároveň se zvyšuje prestiž ČSÚ na mezinárodním poli.

Statisticy z Bosny a Hercegoviny se v Praze zajímali zejména o sběr a zpracování dat v šetření životní podmínky domácností.

Makedonská studijní návštěva byla zaměřena především na práci s elektronickými dotazníky.

Statisticy na univerzitě

Pracovníci odboru informačních služeb a Krajské správy ČSÚ pro Středočeský kraj na začátku listopadu připravili přednášku pro studenty bakalářského a navazujícího magisterského programu Provozně ekonomické fakulty České zemědělské

univerzity v Praze. Setkání organizovala katedra managementu a marketingu. Přednášející seznámili studenty s činností ČSÚ, představili jim prováděná šetření a využívané zdroje dat a popsali strukturu různých datových a metodických

výstupů, které by studenti mohli využít pro tvorbu svých kvalifikačních prací. Součástí prezentace byla také ukázka webových stránek úřadu, veřejné databáze a otevřených dat. Studenty zaujala rovněž mobilní aplikace.

KRÁTCE

Na začátku října se uskutečnilo pracovní jednání zástupců oddělení informačních služeb Krajské správy ČSÚ v Liberci se zástupci oddělení rozvojových koncepcí Krajského úřadu Libereckého kraje a Agentury regionálního rozvoje. Hlavním tématem byl Informační a datový portál Libereckého kraje (www.data-talk.cz). Krajská správa ČSÚ bude při naplňování portálu zejména poskytovat metodickou podporu a kontrolovat správnost uváděných zdrojů dat.

Dne 20. října byla ve Sbírce zákonů zveřejněna vyhláška č. 316/2023 Sb., o Programu statistických zjišťování na rok 2024. Vyhláška obsahuje seznam a charakteristiky statistických zjišťování, vymezení okruhu zpravodajských jednotek, které mají k jednotlivým zjišťováním zpravodajskou povinnost, a popis metody získávání požadovaných údajů.

 bit.ly/3tJmxZt

Krajskou správu ČSÚ v Českých Budějovicích navštívil poslanec Šimon Heller (KDU-ČSL). V průběhu návštěvy byl informován o aktivitách úřadu a o datech, která jsou poskytována veřejnosti.

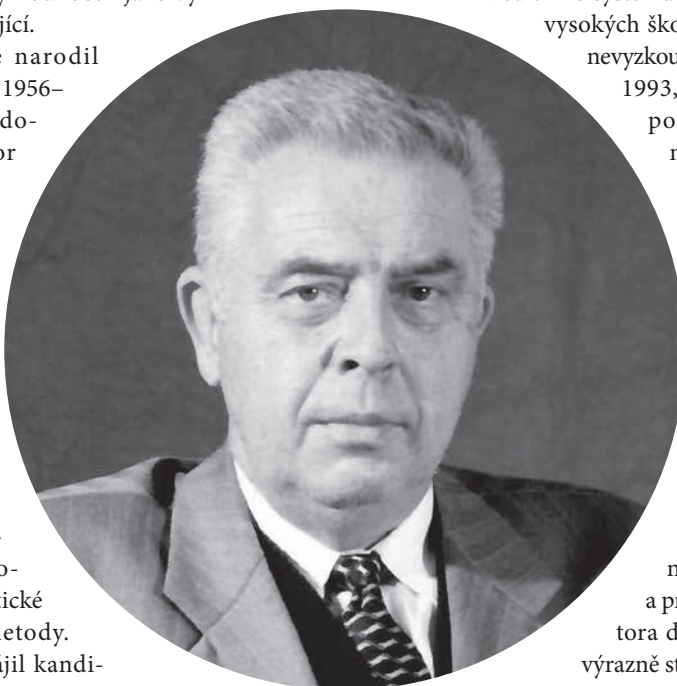
Vzpomínka na prof. Ing. Jana Segera, CSc.

(21. 2. 1938 – 9. 12. 2022)

Před rokem ve věku 84 let zemřel emeritní rektor Vysoké školy ekonomické v Praze a emeritní děkan Fakulty informatiky a statistiky této univerzity, skvělý pedagog, který prakticky celý svůj profesní život zasvětil práci v akademickém prostředí, vychoval dlouhou řadu úspěšných absolventů a podílel se na rozvoji své alma mater. V anketách studentů byl vždy hodnocen jako vynikající přednášející.

Jan Seger se narodil v Praze, v letech 1956–1961 zde vystudoval na VŠE obor statistika. Roku 1963 byl přijat na katedru statistiky VŠE a tomuto pracovišti zůstal věrný téměř polovinu století. Odborně se specializoval především na analýzu ekonomických časových řad a statistické prognostické metody. Roku 1968 obhájil kandidátskou disertační práci, docentem se stal v roce 1977. V roce 1992 byl jmenován profesorem pro obor statistika.

Vědecká a publikační činnost Jana Segera je velmi rozsáhlá. V šedesátých až osmdesátých letech to byly kromě početných příspěvků v časopisech a sbornících také učební texty, jmenujme alespoň Jednoduché statistické metody v prognostice (1975 – s J. Kozákem). Od počátku 80. let zveřejnil J. Seger několik učebních textů pro základní kurz statistiky na VŠE, které byly u studentů oblíbené pro svou stručnost a srozumitelnost. Pozdější učebnice již byly rozsáhlejší – Statistické metody pro ekonomy průmyslu (1988), Statistické metody v ekonomii (1993 – s R. Hindlsem), Statistické metody v tržním hospodářství (1995 – s R. Hindlsem) a Statistika v hospodářství (1998 – s R. Hindlsem a S. Hronovou). V dalších letech se prof. Seger podílel spoluautorsky na úspěšné učebnici Statistika pro ekonomy, která vyšla celkem v osmi vydáních.

Jan Seger zastával na VŠE po roce 1989 celou řadu významných akademických funkcí. Od roku 1990 vedl po celých 16 let nově založenou katedru ekonomické statistiky. V letech 1991–1992 byl proděkanem pro pedagogiku Fakulty informatiky a statistiky. Poté se jako prorektor pro pedagogiku (1992–1994) výrazně zasloužil o dobudování kreditního systému studia, na českých vysokých školách tehdy dosud nevyzkoušeného. V prosinci 1993, a opět o tři roky později byl Akademickým senátem VŠE hladce zvolen rektorem VŠE (1994–2000). Při slavnostní inauguraci v únoru 1994 poprvé v historii VŠE zazněla přednáška rektora o významu statistiky pro ekonomickou teorii a praxi. Ve funkci rektora dokázal univerzitu výrazně stabilizovat a vytvořit základy pro její rozvoj na přelomu milénia. Na léta 2006–2010 byl prof. Seger ještě zvolen děkanem Fakulty informatiky a statistiky.

Po celou dobu svého působení na VŠE od 60. let minulého století spolupracoval J. Seger se státním statistickým úřadem (během této doby byl úřad opakovaně reorganizován a přejmenován) a jeho výzkumným ústavem. Pracoval i ve funkci místopředsedy České statistické rady. Roku 2014 byl prof. Jan Seger za celoživotní zásluhy o statistiku vyznamenán Cenou předsedkyně Českého statistického úřadu a rektora VŠE.

Profesor Seger byl bystrým glosátorem různých situací a lidských povah. Pověstná byla jeho záliba v chalupaření. Jezdil nejdříve na Šumavu a od 70. let na Sedlčansko, kde také byl podle svého přání v tichosti uložen k věčnému odpočinku na hřbitově ve Vojkově. Čest jeho památce.

Richard Hindls a Prokop Závodský

KRÁTCE

O energetice z mnoha stran

Český statistický úřad hostil 10. listopadu první den mezinárodního workshopu Energy Days 2023. Toto mezioborové setkání techniků, matematiků, statistiků a ekonomů, a to jak z akademické sféry, výzkumu a státní správy, tak z průmyslu a energetických společností je společnou akcí Akademie věd ČR a České statistické společnosti. Vystoupení jednotlivých řečníků se zaměřovala na využití moderních optimalizačních, statistických a výpočetních metod pro analýzu velkých dat, tvorbu pokročilých předpovědních modelů pro deterministickou i pravděpodobnostní predikci, na vývoj nových optimalizačních metod pro vylepšení řízení nebo na využití prostředků umělé inteligence pro zlepšování kvality životního prostředí. Úvodní příspěvek o cenové statistice energií v krizovém období přednesl místopředseda ČSÚ Jaroslav Sixta.

Akce, která se konala po dvouleté přestávce způsobené pandemií covidu-19, přispěla k další stimulaci mezioborové diskuse a k efektivnějšímu sdílení zkušeností a relevantních datových zdrojů.

Participujeme na mezinárodním studijním programu

Předseda ČSÚ Marek Rojíček vystoupil 26. října s úvodním slovem na workshopu programu EMOS – European Master in Official Statistics. Jedná se o mezinárodně akreditovaný magisterský studijní program v angličtině zaštitovaný Eurostatem. Participují na něm univerzity, národní statistické úřady a další organizace z 21 evropských zemí a účastníky workshopu každoročně hostí některá z partnerských univerzit. Letos to byla Vysoká škola ekonomická v Praze, s níž ČSÚ úzce spolupracuje nejen na organizaci programu

EMOS. Klíčovými tématy pro letošní, již devátý ročník se staly studentské stáže a znalosti a dovednosti potřebné pro moderní statistickou praxi. Hovořilo se také o spolupráci a soudržnosti v síti EMOS. Účastníci workshopu se tak mohli podrobně seznámit s různými formami vysokoškolského vzdělávání v oblasti statistiky na evropské úrovni.

Memorandum s Hospodářskou komorou

Předseda ČSÚ Marek Rojíček a prezident Hospodářské komory ČR Zdeněk Zajíček podepsali memorandum o snižování administrativní zátěže v oblasti statistiky. Obě instituce tak vyjádřily vůli společně hledat cesty, jak ulevit podnikatelským subjektům při plnění povinnosti vykazovat data v rámci národního statistického systému. Významnou součástí spolupráce bude např. zavádění automatických

nástrojů pro přenos vybraných dat pro statistické účely do ČSÚ přímo z podnikových informačních systémů. Zástupci obou institucí na společné schůzce řešili rovněž problematiku výkladu pravidel kódování NACE, roli oficiální statistiky v rámci tzv. Data Government Act a celkový rozvoj sdílení a propojování dat v rámci veřejné správy. Jednotlivé oblasti spolupráce budou upřesněny na dalších jednáních.

V listopadu proběhlo 3. výroční jednání ČSÚ s představiteli Národní rozpočtové rady. Zástupci ČSÚ prezentovali kolegům problematiku nové metodiky zjišťování cen energií, dopady novely zákona o důchodovém pojištění na tvorbu statistik a záležitosti demografické statistiky.

Statistický geoportál ČSÚ obsadil 2. místo v soutěži Egovernment The Best 2023 v kategorii centrálních úřadů. Soutěž představuje nejzajímavější projekty elektronizace veřejné správy realizované v uplynulém roce.

V říjnu se metodik ČSÚ Jan Honner a vedoucí odd. informačních služeb z KS ČSÚ v Českých Budějovicích Irena Votrubová zúčastnili workshopu k rozvoji přeshraniční databáze Centropo-STATISTICS. Jedná se o webový nástroj pro vizualizaci dat z příhraničí Česka, Slovenska, Maďarska a Rakouska.

ČSÚ vydal Statistickou ročenku ČR 2023. Od vzniku samostatné České republiky jde již o 31. svazek nepřerušované edice. Ročenka je dostupná zdarma na webu.

 bit.ly/3uyXloX

KRÁTCE

Jordánský statistický úřad uveřejnil zprávu o zahraničním obchodu, z níž vyplývá, že hodnota celkového vývozu v první polovině roku 2023 dosáhla 4 514 mil. jordánských dinárů (JOD), hodnota národního vývozu 4 198 mil. JOD a reexportu 316 mil. JOD. Hodnota dovozu ve stejném období byla 8 968 mil. JOD. Deficit obchodní bilance vyjádřený rozdílem mezi hodnotou celkového vývozu a hodnotou dovozu vyšel na úrovni 4 454 mil. JOD. Poměr celkového krytí dovozu vývozem tak v Jordánsku poprvé od roku 2003 překonal hranici 50 %.

 bit.ly/46mzlmS

Podle údajů finského statistického úřadu vzrostla konečná spotřeba energetických produktů, které Finové využívají ve Finsku a v zahraničí, v roce 2021 oproti předchozímu roku o pět procent. Spotřeba energie činila 1,2 mil. TJ. Největší nárůst, o deset procent, zaznamenala spotřeba energie v domácnostech, které navýšily spotřebu elektřiny, tepla a dřeva. O pět procent oproti předchozímu roku vzrostla také spotřeba elektřiny ve zpracovatelském průmyslu.

 bit.ly/3tiZtAu

Populace USA v latinskoamerickém rytmu

V roce 2021 žilo ve Spojených státech 62,5 milionu Hispánců, což představuje přibližně 19 % celkové populace USA. Přitom v roce 1980 s počtem 14,8 milionu obyvatel tvořili pouhých 7 %.

EVA HENZLEROVÁ
odbor komunikace

Počet nově přistěhovaných hispánských imigrantů do USA se dlouhodobě snižuje. V roce 2000 žilo v USA 3,8 milionu Hispánců narozených v zahraničí, kteří v USA pobývali pět let nebo méně. V roce 2010 jejich počet klesl na 3,0 milionu a v roce 2021 na 2,6 milionu osob.

Naproti tomu počet hispánských přistěhovalců, kteří jsou v USA déle než pět let, vzrostl z 10,4 milionu v roce 2000 na 15,9 milionu v roce 2010 a na 17,3 milionu v roce 2021.

V roce 2021 tvořili mezi nedávnými hispánskými přistěhovalci 34 % Mexičané. Ti jsou také největší skupinou mezi všemi hispánskými přistěhovalci (54 %) i všemi přistěhovalci v USA (24 %). Přesto se počet Mexičanů, kteří se narodili v zahraničí a do USA se přistěhovali, od roku 2010 snížil o 8,8 % a poklesl i počet nedávno příchozích Mexičanů.

Dalších 36 % nově příchozích hispánských přistěhovalců do USA tvoří Guatemalci, Hondurané, Dominikánci a Venezuelané. Každá z těchto čtyř skupin zaznamenala od roku 2010 do roku 2021 nárůst počtu nedávno příchozích. Například počet venezuelských přistěhovalců, kteří v USA strávili maximálně pět let, se zvýšil ze 40 tisíc v roce 2010 na 215 tisíc v roce 2021.

Podle posledního sčítání lidu byl v USA celkový věkový medián 38,9 roku. Medián věku nových hispánských přistěhovalců do USA je 27,9 roku. Nejvyšší mediánový věk mají Kubánci a Venezuelané (36,3 a 36,0 roku), u Peruánců byl věkový medián 35,3 roku. Nejmladší přistěhovalci z latinskoamerických zemí přicházeli v posledních pěti letech z Hondurasu a Guatemaly. Polovina z nich byla mladší 22,4 roku, resp. 21,9 roku.

Podíl žen (47,8 %) mezi hispánskými imigranty se stále zvyšuje, a u některých zemí původu

představují ženy dokonce většinu. Mezi Peruánci je 55,8 % žen, z Kolumbičů pak 55,7 %. Naproti tomu 59,8 % nedávných přistěhovalců z Guatemaly tvoří muži, což je nejvyšší podíl ze všech zemí původu. Více než polovinu zaujímají muži také ve skupině nedávných přistěhovalců z Mexika (55,7 %).

Co se rodinného stavu týká, pak 40 % imigrantů přišlo svobodných, a jejich stav se nezměnil ani během následujících pěti let při pobytu na území USA. Mezi příchozími z Guatemaly bylo a zůstávalo svobodných 59 %, ale mezi imigranty z Peru, Venezuely a Kuby byl podíl nikdy neženatých/nevdaných jen 30 %. Ve skupině imigrantů z Kuby pak bylo nejvíce rozvedených, a sice 17 %.

Přibližně čtvrtina latinskoamerických přistěhovalců, kteří v USA zatím strávili nejvýše pět let, ovládá angličtinu, ale existují výrazné rozdíly podle země původu. Z osob starších pěti let umí anglicky zhruba třetina nedávných přistěhovalců z Venezuely (34 %), Peru (32 %) a Kolumbie (31 %). Nejméně často ovládají angličtinu nedávní přistěhovalci z Guatemaly, Nikaraguy a Hondurasu. Jen méně než 20 % příslušníků těchto skupin uvádí, že doma mluví anglicky nebo že angličtinu ovládají velmi dobře. Celkově byli nedávní hispánští přistěhovalci v roce 2021 v angličtině o něco zdatnější než přistěhovalci v roce 2000 (26 % oproti 21 %).

Imigranti, kteří jsou v USA déle než pět let, ovládají angličtinu lépe. Je tomu tak u 37 % hispánských přistěhovalců, kteří jsou v USA pět až deset let, a u 39 % hispánských přistěhovalců, kteří jsou v USA 11 a více let.

 bit.ly/3PQoTNS

Nizozemsko dováží sóju, palmový olej a kakao ve velkém

Podílí se tak významně na odlesňování planety.

V květnu letošního roku přijala Evropská rada nová pravidla, která mají zabránit tomu, aby spotřeba a obchod v rámci EU způsobovaly další odlesňování a degradaci lesních ekosystémů. Mezi produkty, jež se s těmito neblahými důsledky nejčastěji spojují, patří sója, skot a hovězí maso, palmový olej, dřevo, kakao a káva. Pro všechny je Nizozemsko jedním z největších evropských importérů.

V roce 2022 bylo mezi unijními zeměmi Nizozemsko největším dovozcem sóji, palmového oleje a kakaa ze zemí mimo EU. Kromě toho patřila Nizozemsku druhá příčka v dovozu dřeva a skotu a souvisejících produktů a šesté místo v dovozu kávy do EU (káva se do Nizozemska ale často dostává přes Německo a Belgie).

Největší objemový nárůst dovozu od roku 2002 byl zaznamenán u dřeva (+125 %), dále kakaa (+67 %), skotu (+53 %) a palmového oleje (+19 %). Objem dovozu kávy mírně poklesl (-2 %) a dovoz sóji se snížil o 21 %.

Ze zemí mimo EU proudí do Nizozemska nejvíce zboží spojeného s odlesňováním z Brazílie, v roce 2022 činila hodnota dovozu z této země 3,2 mld. eur. Jednalo se především o sóju a dřevo nebo výrobky ze dřeva. Druhým největším dodavatelem sóji a dřeva po Brazílii jsou Spojené státy. Třetí příčku zaujímá Pobřeží slonoviny, jehož hlavní exportní surovinou do Nizozemska jsou však kakaové boby. Čína je hlavním zdrojem dřevěného nábytku, zatímco Indonésie a Malajsie dodávají především palmový olej. Mezi 10 nejvýznamnějších zemí původu zboží spojeného s odlesňováním patří mimo EU také Velká Británie

(dřevo), Uruguay (dřevo a skot), Argentina (skot a sója) a Ghana (kakao).

V případě dovozu z členských zemí EU jde především o dřevo a výrobky ze dřeva z Německa, Belgie a Švédska.

Z celkového nizozemského dovozu zboží spojeného s odlesňováním (bez kvazitransitního obchodu) se 28 % opět vyváží bez dalšího zpracování, 33 % opouští zemi po zpracování a 39 % zůstává v Nizozemsku (pro přímou spotřebu nebo zpracování).

Většina dovozových produktů spojených s odlesňováním, které zpracovává potravinářský průmysl, nakonec míří do zahraničí (zejména kakao). V roce 2021 to bylo 79 %. V ostatních průmyslových odvětvích dohromady zůstává v Nizozemsku 58 % produktů, zatímco 42 % je reexportováno.

bit.ly/3FahyDF

Jak vypadá maorská farma

Podle údajů, které zveřejnil Stats NZ, byla průměrná velikost maorských farem v roce 2022 téměř třikrát větší než průměrná velikost všech farem na Novém Zélandu.

V rámci sčítání zemědělské produkce v roce 2022 byly shromážděny informace o zemědělských činnostech na celém území Aotearoa (Nového Zélandu). Šetření zahrnovalo nové otázky, které umožnily respondentům uvést, zda považují svou farmu za maorskou a zda majitel nebo majitelé mají maorský rodokmen. Téměř polovinu maorských farem vlastní a provozují maorské úřady, tyto farmy jsou tak kolektivním vlastnictvím.

Větší průměrná velikost maorských farem souvisí s vyšším zastoupením větších farem. Zatímco 16 % všech maorských farem bylo větších než 1 000 hektarů, ze všech novozélandských farem to bylo jen 5 %.

Více než dvě třetiny maorských farem na Severním ostrově (68 %) i na Jižním

ostrově (71 %) tvořily farmy zaměřené na chovy hospodářských zvířat, včetně ovcí, hovězího dobytka a mléčného skotu. Velké plochy maorské zemědělské půdy jsou také určeny k využívání jako lesy. Ve srovnání s průměrem všech farem na Novém Zélandu tyto farmy vyčleňují pro lesní hospodářství

téměř sedmkrát více půdy. Větší podíl maorských farem provozujících primárně lesní hospodářství byl v roce 2022 zaznamenán na Jižním ostrově (32 %) než na Severním ostrově (12 %).

bit.ly/3LVgyXL

Maloobchod s oděvy se koncentruje

I v maloobchodě s oděvy zaujímají stále výraznější pozici na trhu velké firmy.

MONIKA BRZOBOHATÁ
oddělení statistiky obchodu, dopravy a služeb

Maloobchod s oděvy (CZ-NACE 47.71) zahrnuje podniky, u kterých maloobchodní prodej s tímto sortimentem převažuje. Patří do něj jak maloobchod se samotnými oděvy, tak s kožesinovým zbožím a oděvními doplňky, jako jsou rukavice, kravaty, deštníky apod. V tomto odvětví není zahrnutý maloobchodní prodej domácího textilu a obuvi. Maloobchod s oděvy provozují jak velkoformátové prodejny, tak i malí prodejci. Tento segment zaujímá zhruba 4% podíl na tržbách v celém maloobchodě a téměř 6% podíl na počtu zaměstnaných osob.

MALÝCH PODNIKŮ UBÝVÁ

Počet podniků působících v maloobchodu s oděvy se mezi lety 2008 a 2021 snížil ze 4 986 na 2 973. Nejedná se však o počty jednotlivých prodejen, ale o jednotky s právní subjektivitou. Například řetězec s několika desítkami maloobchodních provozoven je ve výčtu zastoupen pouze jedenkrát, stejně jako jednotlivá prodejna vlastněná fyzickou osobou.

Největší pokles počtu podniků byl zaznamenán zejména v nejmenší velikostní skupině 0–9 zaměstnaných osob. Ve velikostní skupině 10–249 zaměstnaných osob počet podniků stagnuje nebo lehce osciluje v podobné výši. Naopak ve velikostní skupině maloobchodníků s oděvy s více než 250 zaměstnanými osobami počet podniků mezi lety 2008 a 2021 narostl z osmi na čtrnáct.

Počet zaměstnaných osob ve velkých podnicích se mezi lety 2008–2021 zvýšil o 5 967 na více než dvojnásobek a celkové tržby se zvýšily o 16,1 mld. Kč, tj. o téměř 140%.

Celkový počet zaměstnaných osob v segmentu do roku 2016 setrval na stejné úrovni, od roku 2017 rostl a v roce 2020 vlivem proticovidových opatření poklesl na úroveň roku 2018. Počty zaměstnaných osob v malých a středních podnicích ve sledovaném

období soustavně mírně klesaly, u velkých podniků naopak rostly. Po celou dobu bylo více zaměstnaných osob u malých a středních podniků, ale odstup od velkých podniků se průběžně snižoval. Zatímco v roce 2008 bylo v malých a středních podnicích zaměstnáno o 9 405 více osob než ve velkých, v roce 2021 už rozdíl činil pouze 1 140.

MZDY SE VYROVNÁVÁJÍ

Průměrné měsíční mzdy přepočtené na jednu fyzickou osobu rostly napříč velikostními skupinami podniků podobným tempem, a zejména od roku 2014 stoupaly strměji. Do roku 2021 se zvýšily až o 7 000 Kč. Ve velkých podnicích byly průměrné měsíční mzdy na začátku sledovaného období vyšší, ale od roku 2014 jsou v obou velikostních skupinách vyrovnané. V roce 2021 se průměrná měsíční mzda přepočtená na jednu fyzickou osobu pohybuje okolo částky 25 300 Kč.

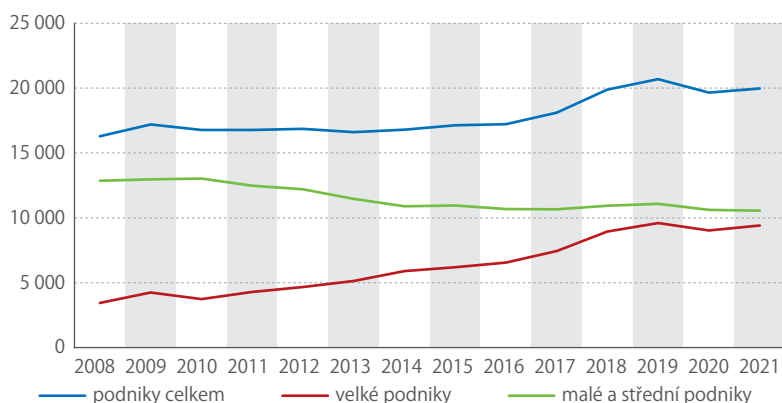
V porovnání s celým odvětvím maloobchodu dochází u velkých podniků v maloobchodu s oděvy k propadu průměrné měsíční mzdy oproti stejně velkým podnikům ze všech maloobchodních odvětví. Oproti tomu malé a střední podniky si dlouhodobě (2010–2020) udržely o zhruba 1 000 až 2 500 Kč vyšší průměrnou měsíční mzdu než všechny maloobchodní podniky ve stejné velikostní skupině.

TRŽBY VELKÝCH PODNIKŮ PŘEVAŽUJÍ

Celkové tržby za prodané zboží v odvětví maloobchodu s oděvy si do roku 2014 držely zhruba stejnou hladinu, od roku 2015 soustavně rostly. Pouze v roce 2020 je patrný pokles tržeb způsobený opatřeními proti šíření onemocnění covid-19. Rok 2021 již proti předchozímu přinesl oživení, avšak nikoli na původní úroveň.

Z pohledu velikostních skupin převažovaly na počátku sledovaného období ještě tržby malých a středních podniků nad velkými. V roce 2016 došlo k vyrovnání a od roku 2017 pak celkové tržby velkých podniků získávají před malými a středními náskok. V roce 2021 představovaly tržby podniků s 250 a více zaměstnanými osobami 56% celkových tržeb v odvětví, v roce 2008 to přitom bylo 35%. Opačný trend zaznamenaly nejmenší jednotky s 0 až 9 zaměstnanými osobami, u nichž došlo k poklesu z 24% v roce 2008 na 12% v roce 2021. Podíl tržeb podniků v ostatních velikostních skupinách taktéž klesal, konkrétně ve skupině 10–19 zaměstnaných osob z 22% v roce 2008 na 17% v roce 2021, ve skupině 20–49 zaměstnaných osob z 10% na 8% a ve velikostní skupině 50–249 zaměstnaných osob z 8% na 6%.

POČET ZAMĚSTNANÝCH OSOB

Zdroj: ČSÚ

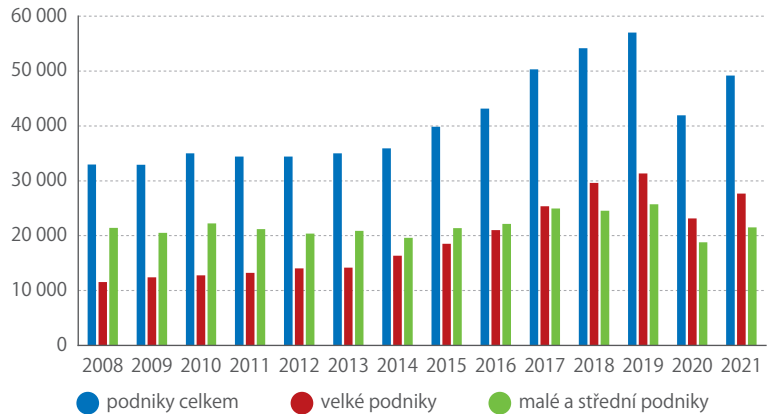
VELCÍ MAJÍ VĚTŠÍ MARŽI

Podíl obchodní marže na tržbách za prodané zboží byl u velkých maloobchodních jednotek většinou vyšší než u malých a středních, a to průměrně o 3,2 procentního bodu. Výjimkou byly roky 2016 a 2017, kdy byl v obou velikostních skupinách podíl obchodní marže na tržbách téměř vyrovnaný (zhruba 44%). Celkově podíl obchodní marže na tržbách ve sledovaném období kolísal a dosahoval průměrné hodnoty 43,2%, přičemž v roce 2021 byl 46%.

V porovnání s celým odvětvím maloobchodu v průběhu celého sledovaného období převyšovala obchodní marže velkých podniků s oděvy průměrnou marži všech velkých maloobchodních podniků průměrně o 20,8 p. b. V roce 2021 to bylo konkrétně 47,8% proti 26,7%. Malé a střední podniky s oděvy měly v celém sledovaném období také vyšší obchodní marži než stejně velké jednotky v maloobchodě celkem, a to průměrně o 17,3 p. b.

Přidaná hodnota je definována jako podíl výkonů včetně obchodní marže po odečtení spotřeby materiálu,

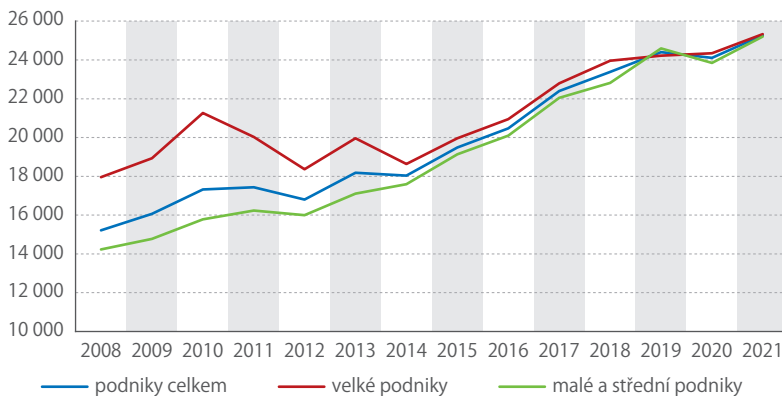
TRŽBY CELKEM (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ

energie a nákladů na služby a je vztažena na jednu zaměstnanou osobu. Nejvyšší je u velkých podniků s více než 250 zaměstnanými osobami, u nichž do roku 2013 klesala. Poté začala výrazně růst a v roce 2020 nastal značný pokles způsobený uzavřením maloobchodních prodejen v rámci protipandemických opatření. Podobné snížení v roce 2020 lze sledovat i u malých a středních podniků, jejichž přidaná hodnota na zaměstnance do té doby taktéž stoupala. U velkých podniků se v roce 2021 vrátila zhruba na úroveň roku 2016. U malých a středních podniků v roce 2021 rovněž vzrostla, ale ne tak výrazně.

PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ MZDA NA FYZICKOU OSOBU (Kč)

Zdroj: ČSÚ

Malé a střední podniky:
0–249 zaměstnaných osob

Velké podniky:
250 a více zaměstnaných osob

ZÁŘÍ 2023

PRŮMYSL

Průmyslová produkce letos v září po očištění o vliv počtu pracovních dnů meziročně klesla o 5,0%. Po vyloučení sezonních vlivů byla meziměsíčně nižší o 1,8%.

MALOOBCHOD

Tržby v maloobchodě očištěné od kalendářních vlivů v září reálně meziročně klesly o 4,0%. Vzrostly pouze prodeje pohonných hmot a kosmetických a toaletních výrobků.

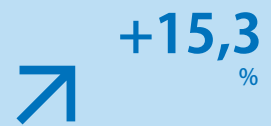
STAVEBNICTVÍ

Stavební produkce v září meziročně vzrostla o 1,7%. Po vyloučení sezonních vlivů byla meziměsíčně nižší o 0,2%.

SLUŽBY

Tržby za služby očištěné od kalendářních vlivů reálně meziročně klesly o 4,2%. Růst zaznamenaly tržby za ubytování, stravování a pohostinství a za administrativní a podpůrné činnosti.

CESTOVNÍ RUCH

V září se počet ubytovaných hostů v hromadných ubytovacích zařízeních meziročně zvýšil o 15,3% a počet přenocování vzrostl o 13,6%.

Jaký účet vystavila pandemie naší kultuře?

I přesto, že rok 2022 přinesl značné oživení ekonomiky kulturních zařízení, jejich výkony stále zaostávají za posledním předcovidovým rokem.

JAROSLAV NOVÁK

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

Koronavirová pandemie, která nás zasáhla počátkem roku 2020, způsobila nejen závažné problémy zdravotní a sociální, ale také hospodářské. Svou činnost byly nuceny – doslova ze dne na den – ukončit ekonomické subjekty závislé na fyzickém kontaktu se zákazníky či návštěvníky, s výjimkou obchodu s potravinami a jiným nezbytným zbožím. Omezení pohybu osob včetně uzavření hranic dočasně zastavilo cestovní ruch a mělo zásadní negativní dopad na všechny související aktivity. Mezi ně patřila i kultura.

DVOJÍ KULTURA

Kultura se řadí mezi nejsložitější oblasti společenského života. Není proto divu, že i z ekonomického pohledu se jeví jako nesourodý celek skládající se ze dvou odlišných částí. Do první lze zařadit kulturní služby orientované na publikum, které poskytují instituce kulturního dědictví a dále scénického a částečně i výtvarného umění (označované zkráceně také jako „tradiční kultura“). Mezi poskytovatele těchto služeb patří zejména historické památky, muzea, knihovny, divadla, kulturní domy, hudební soubory a festivaly.

**ŘÍJEN
2023**

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Indikátor důvěry podnikatelů se meziměsíčně zvýšil o 3,4 bodu na hodnotu 92,8. Důvěra spotřebitelů vzrostla o 4,4 bodu na 92,7. Souhrnný indikátor důvěry se zvýšil na 92,8. V meziročním srovnání je celková důvěra v ekonomiku vyšší.

**↑ +3,6
bodu**

**↑ +8,9
bodu**

PRŮMYSL

Důvěra podnikatelů v odvětví průmyslu se meziměsíčně výrazně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 8,9 bodu na hodnotu 93,1. V meziročním srovnání je důvěra v průmyslu vyšší.

**↓ -0,6
bodu**

STAVEBNICTVÍ

V odvětví stavebnictví se důvěra podnikatelů oproti září mírně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 0,6 bodu na 100,2. Ve srovnání s říjnem 2022 je důvěra ve stavebnictví nižší.

**↓ -1,1
bodu**

OBCHOD

Důvěra podnikatelů v odvětví obchodu se ve srovnání se zářím snížila. Indikátor důvěry poklesl o 1,1 bodu na hodnotu 89,0. Meziročně je důvěra v obchodu nižší.

**↓ -1,3
bodu**

SLUŽBY

Ve vybraných odvětvích služeb se důvěra podnikatelů meziměsíčně snížila. Indikátor důvěry poklesl na hodnotu 92,3. Ve srovnání s říjnem loňského roku je důvěra ve službách nižší.

**↑ +4,4
bodu**

SPOTŘEBITELÉ

Důvěra spotřebitelů v ekonomiku se meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 4,4 bodu na hodnotu 92,7. Meziročně je důvěra spotřebitelů vyšší.

Je pro ně charakteristický nízký stupeň ekonomické soběstačnosti a s tím související nezbytnost finanční podpory z veřejných zdrojů.

Druhou část kultury tvoří aktivity zaměřené na široký trh, mezi něž lze zařadit média, tisk, reklamu a design. Svou vahou značně převyšují tradiční kulturu (např. dosahují až 95% podílu na celkovém hospodářském výsledku kultury), a výrazně tak ovlivňují ekonomické výsledky kultury jako celku. Pandemie vývoj tržně orientovaných aktivit zásadně neovlivnila. V letech 2020–2021 se každoročně zvyšoval jejich zisk a také průměrné mzdy zaměstnanců. Ztráty způsobené pandemií se projevily jen v odměňování práce mimo hlavní pracovní poměr. Oproti roku 2019 došlo k poklesu vyplacených ostatních osobních nákladů o 2,7% a autorských honorářů v oblasti tisku o 12,2%.

Nesrovnatelně hlubší a všestrannější byly dopady pandemie na kulturní služby zaměřené na publikum.

OSTŘE SLEDOVANÁ NÁVŠTĚVNOST

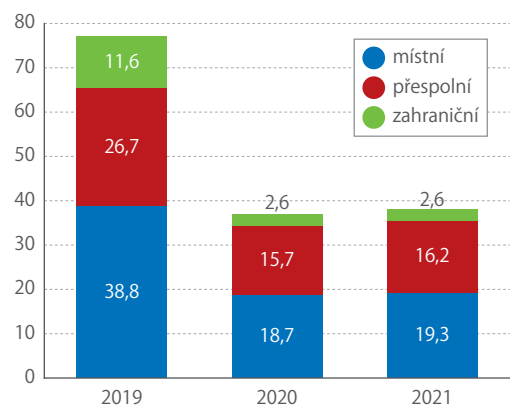
V pandemických podmínkách s omezenou možností shromažďování, navíc umocněnou obavami z infekční nákazy, byl vývoj návštěvnosti v centru pozornosti všech kulturních zařízení. Data z rezortní statistiky Ministerstva kultury ukazují, že v dlouhodobém období měla návštěvnost stabilně rostoucí trend. Mezi roky 2010 až 2019 se zvyšovala průměrně ročně o 2,5%. Nejrychleji tomu bylo v případě festivalů (o 6,9%) a muzeí (o 5%), nejméně v oblasti divadel (o 2%).

Ještě v roce 2019 vzrostla celková návštěvnost kulturních zařízení meziročně o více než 5%. To se však s příchodem pandemie a následných opatření v roce 2020 rázem změnilo a celkový počet fyzických návštěv se meziročně propadl ze 79,5 milionu na 38,1 milionu, tj. o 52,1%. Nejvíce byly zasaženy kulturní domy (o 66,9%) a divadla (o 63,7%), naopak nejméně

52,1 %

činil propad návštěvnosti kulturních zařízení v roce 2020.

NÁVŠTĚVNÍCI KULTURNÍCH ZAŘÍZENÍ PODLE PŮVODU (mil.)

Zdroj: NIPOS

knihovny (o 40,8%), které mohly mít během pandemie otevřená alespoň výdejní okénka.

Druhý rok pandemie (2021) přinesl zvýšení celkové návštěvnosti na 39,1 milionu (meziročně o 2,6%), avšak i tak zaostal za předpandemickým obdobím o 50,8%. Nejrychleji se z nízké návštěvnosti zotavovaly kulturní domy a historické památky, naopak nejméně muzea, hudební soubory a divadla.

Konečně v roce 2022 se celková návštěvnost zvýšila o dalších více než 22 milionů (o 58,2%), přesto však ještě zůstala pod úrovní roku 2019 o více než 19 milionů návštěv (o 24,2%). K předpandemické úrovni návštěvnosti se nejvíce přiblížily hudební soubory, kulturní domy a historické památky (s méně než 20% propadem návštěvnosti v porovnání s rokem 2019), naopak nejméně festivaly (-31,9%) a dále divadla (-28,3%). Zajímavé je porovnání s kiny, jejichž o 26,3% nižší návštěvnost oproti roku 2019 ukazuje, že v tomto směru divadla mírně zaostávala.

LISTOPAD 2023

SOUHRNNÝ INDIKÁTOR DŮVĚRY

Indikátor důvěry podnikatelů se meziměsíčně zvýšil o 0,7 bodu na hodnotu 93,5. Důvěra mezi spotřebiteli poklesla o 2,0 bodu na 90,7. Souhrnný indikátor se mírně zvýšil o 0,3 bodu na hodnotu 93,1. Meziročně je celková důvěra v ekonomiku vyšší.

+0,3
bodu

-0,3
bodu

PRŮMYSL

V odvětví průmyslu se důvěra podnikatelů oproti říjnu mírně snížila. Indikátor důvěry poklesl o 0,3 bodu na hodnotu 92,8. V meziročním srovnání je důvěra v průmyslu vyšší.

+6,6
bodu

STAVEBNICTVÍ

Důvěra podnikatelů ve stavebnictví se meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 6,6 bodu na 106,8. Ve srovnání s listopadem loňského roku je důvěra ve stavebnictví nižší.

+0,2
bodu

OBCHOD

V odvětví obchodu se důvěra podnikatelů meziměsíčně mírně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 0,2 bodu na hodnotu 89,2. Ve srovnání s listopadem 2022 je důvěra v obchodu nižší.

+1,3
bodu

SLUŽBY

Ve vybraných odvětvích služeb se důvěra podnikatelů meziměsíčně zvýšila. Indikátor důvěry vzrostl o 1,3 bodu na hodnotu 93,6. Meziročně je důvěra ve službách vyšší.

-2,0
bodu

SPOTŘEBITELÉ

Důvěra spotřebitelů v ekonomiku se oproti říjnu snížila. Indikátor důvěry poklesl o 2,0 bodu na hodnotu 90,7. V meziročním srovnání je důvěra spotřebitelů vyšší.

VSTUPNÉ PŘESTO DÁLE ROSTLO

V souvislosti s výrazným poklesem návštěvnosti by se dalo předpokládat, že poskytovatelé kulturních služeb budou lákat návštěvníky na snížené vstupné, zejména v prvním pandemickém roce 2020. Ale nebylo tomu vždy tak. Průměrné vstupné se snížilo jen v objektech kulturního dědictví, a to v památkách (ze 108,5 na 95 Kč) a v muzeích (ze 70,1 na 60,4 Kč), což je v obou případech zhruba o 13%. Naopak ve scénickém umění vstupné dále vzrostlo. V divadlech o 11,5% (z 216,9 na 241,8 Kč), v kulturních domech o 13% (ze 72,9 na 82,4 Kč) a na hudebních vystoupeních o 4,8% (z 229,5 na 240,5 Kč).

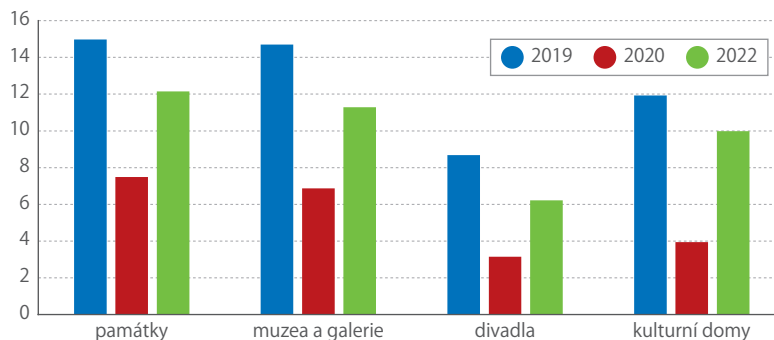
V roce 2022 již průměrné vstupné převýšilo úroveň dosaženou v roce 2019 ve všech kulturních zařízeních. V oblasti památek a muzeí jen o 2,7% a o 5,8%, ale v divadlech o 22,2% a v oblasti hudby až o 79%.

MÉNĚ CEST, VYŠŠÍ PODÍL PŘESPOLNÍCH NÁVŠTĚVNÍKŮ

Snad nejvýraznějším důsledkem pandemie bylo omezení pohybu osob, které zasáhlo zejména cestovní ruch, jak mezistátní, tak v menší míře i domácí. Kulturní hodnoty či události bývají často spojeny s konkrétním místem, a značná část milovníků kultury je za nimi proto nucena cestovat do jiného regionu či do zahraničí.

Těsný vztah mezi kulturou a cestovním ruchem je proto více než zřejmý. Potvrzují to také statistické údaje obsažené v satelitním účtu cestovního ruchu. Vyplyvá z nich, že cestovní ruch stojí za zhruba polovičním podílem z celkové návštěvnosti. V období před pandemií (2014–2019) byla s návštěvou zařízení tradiční kultury spojena každá čtvrtá až pátá cesta. V roce 2020 to byla jen každá šestá až sedmá cesta a v roce 2021 každá pátá cesta. Z dat účtu lze také propočítat, že navýšení počtu cest o jeden milion

POČTY NÁVŠTĚVNÍKŮ KULTURNÍCH ZAŘÍZENÍ (mil.)

Zdroj: NIPOS

zvýší návštěvnost zařízení tradiční kultury o zhruba 412 tisíc návštěv. Ještě výraznější je nárůst návštěvnosti objektů kulturního dědictví v případě cest nerezidentů (až o 579 tisíc). Zahraniční návštěvníci dávají (zřejmě s ohledem na jazykovou bariéru) přednost návštěvám objektů kulturního dědictví před akcemi scénického umění.

Z demografických údajů a dat o počtu a účelu cest příjezdového a domácího cestovního ruchu lze také odvodit změnu struktury návštěvnosti. Celkovou návštěvnost kulturních zařízení můžeme rozložit do tří složek na návštěvnost „místní“, tj. osob bydlících v daném místě, dále „přespolní“, tj. osob, které podnikly cestu v rámci domácího cestovního ruchu, a konečně „zahraniční“ zahrnující návštěvy občanů z jiných zemí. Zatímco v roce 2019 byla polovina návštěv tvořena místními návštěvníky, více než třetina přespolními a 15% zahraničními, tak v roce 2020 sice zůstal poloviční podíl místních návštěvníků, podíl zahraničních návštěv však klesl jen na 7% a naopak přespolních vzrostl na více než 40%.

Finanční dopady pandemie na kulturu si přiblížíme v některém z příštích vydání našeho časopisu.

NEMŮŽETE
VĚDĚT
VŠECHNO

To, co nevíte,
najdete ve
**Statistické
ročenke ČR**

Podrobná data
z mnoha
oblastí **života**

Objednávejte

Statistická ročenka
České republiky
na stránkách
czso.cz/rocenka_CR

K dispozici v Ústřední
statistické knihovně ČSÚ
Na padesátém 81
100 82 Praha 10

Postřehy z cesty po Balkáně

Během prvního říjnového týdne jsme s předsedou ČSÚ Markem Rojíčkem navštívili statistické úřady tří balkánských zemí.

JAROSLAV SIXTA
místopředseda ČSÚ

Jednání započalo v Severní Makedonii, kde se spolupráce rozvíjí již od roku 2006. Během sedmnácti let se ČSÚ postupně podílel na reformě makedonských národních účtů, registrů, podnikové statistiky a řady dalších domén. Vytvořila se také solidní pracovní a někde i přátelská pouta, která dávají základ pokračování spolupráce i do budoucnosti.

MAKEDONCI MÍŘÍ DO EU

V současné době se Severní Makedonie intenzivně připravuje na vstup do EU, což obnáší mimo jiné i projednávání kapitoly 18 společného práva EU (tzv. *acquis*) zaměřené právě na statistiku. Před kolegy ze Skopje stojí řada složitých výzev, a žádají proto ČSÚ o technickou asistenci. Státní statistický úřad Severní Makedonie čelí rovněž velkému personálnímu tlaku, kdy vlivem nedostatečného finančního ohodnocení a přirozeného stárnutí zkušených expertů nedochází k dostatečné personální obměně a předávání zkušeností. Z toho plynou i konsekvence pro další spolupráci: je třeba cílit na priority, zastupitelnost a udržitelnost předávaných postupů.

Pro experty ČSÚ se jedná o poměrně náročnou výzvu, neboť postupy běžné v EU je nutné přizpůsobovat místním podmínkám. Velice slušná odborná úroveň makedonských kolegů také zaručuje intenzivní jednání, které dovede vyčerpat i zkušené lektory. Kromě konstruktivní spolupráce, kterou si makedonští kolegové velmi chválí, nabídla návštěva Skopje zajímavou zkušenost okořeněnou místní kulturou, na kterou jsou obyvatelé Severní Makedonie hrdí. Partnerství s tamějším úřadem je pro řadu z českých expertů již skoro tradicí a rádi v něm budou pokračovat.

KOSOVO A ALBÁNIE NA ZAČÁTKU

Další návštěva probíhala v Kosovu a Albánii. Oproti Severní Makedonii jsou zde zkušenosti ČSÚ se spoluprací výrazně menší, i když v minulosti jsme v Česku

Předseda ČSÚ Marek Rojíček (vlevo) a místopředseda Jaroslav Sixta před statistickým úřadem Albánie

přijali řadu studijních návštěv a někteří experti ČSÚ již konzultace v obou zemích poskytovali. Člověka neznalého místních poměrů překvapí úroveň kosovské Prištiny, moderního rozvíjejícího se města, kde se platí eurem a kde se snadno domluvíte anglicky. Statistický úřad v Prištině pracuje v poměrně složitých podmínkách, ale přesto se intenzivně snaží o modernizaci a momentálně i přes nepříznivou politickou situaci připravuje sčítání obyvatelstva. Kosovští kolegové mají především velký zájem o modernizaci statistiky v oblasti národních účtů.

Statistický úřad v albánské Tiraně je moderní úřad specificky zakotvený v místním politickém systému vyznačující se vysokou mírou nezávislosti, neboť je podřízen přímo parlamentu, a to i rozpočtově. Albánští statistici chtějí spolupracovat především v oblastech národních účtů, satelitního účtu cestovního ruchu, statistických registrů a zemědělské statistiky. V současné době probíhá příprava memoranda o porozumění, které by dalo základ další spolupráci. V každém případě stojí Albánie za návštěvou. Země se stále ještě zbavuje svého komunistického uzavření a nabízí řadu přírodních krás a kulturních zajímavostí.

PŘÍNOS PRO ČESKO I ČSÚ

Zapojování našich expertů do projektů technické asistence vyplývá přímo ze strategie ČSÚ. Jedná se pro nás o velmi přínosné aktivity. V první řadě díky nim získáváme excelentní odborníky, kteří jsou schopni nejen něco tvořit a počítat, ale rovněž to někomu dalšímu vysvětlit. Kromě toho se také během lektorské činnosti sami něco dalšího naučí. Tito zocelení experti pak zlepšují provádění oficiálních statistik v České republice, a zároveň jsou schopni hájit národní zájmy na evropském kolbišti, což není vůbec snadné. V neposlední řadě zvyšují reputaci ČSÚ a České republiky v zemích, kde samotné technické asistence probíhají.

Statisticy v Kosovu mají velký zájem o modernizaci statistiky v oblasti národních účtů

Šestice největších

Česká republika má pouze šest měst s počtem obyvatel převyšujícím sto tisíc. Pojďme se podívat, jak si stála podle různých statistických ukazatelů v roce 2022.

MARTINA KUŘITKOVÁ
oddělení
informačních
služeb

Největší z šestice je samozřejmě Praha, následují Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec a Olomouc. Města v něčem podobná, v mnohém odlišná, každé nějakým způsobem mimořádné. Krajské metropole s bohatou, i když velmi rozdílnou historií. Tři z nich – Praha, Brno a Olomouc se mohou pochlubit zápisem na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, ve všech šesti městech sídlí významné vysoké školy.

DEMOGRAFICKY NEJSTARŠÍ JE OSTRAVA

Z hlediska počtu obyvatel výrazně převyšuje ostatní hodnocená města česká metropole Praha s 1 357 326 obyvateli. Největší moravské město Brno, které je také centrem soudní moci v České republice, má obyvatel téměř o milion méně (396 101). Dalšími v pořadí jsou: Ostrava – město s industriálním charakterem (283 504), Plzeň – město s významným potravinářským a strojírenským průmyslem (181 240), Liberec – město pod Ještědem (107 389). Poměrně těsně nad hranicí sto tisíc obyvatel se nachází město s druhou největší památkovou rezervací v České republice – Olomouc (101 825 obyvatel).

Hustota zalidnění je největší v Praze, kde připadá 2 735 obyvatel na km². Ostatní hodnocená města jsou osídlena podstatně řidčeji. V Brně je hustota zalidnění o 37 % menší než v Praze, v Ostravě a Plzni přibližně poloviční a Liberec s Olomoucí mají o 63 %, resp. o 64 % nižší hustotu zalidnění než hlavní město.

Poměr mužů a žen je ve všech šesti městech velmi podobný, přičemž mírně převažují ženy, nejvíce v Olomouci (52,7 %). Nejnížší průměrný věk mají Pražané (41,7 roku), nejstarší populace žije v Ostravě (průměrný věk 43,5 roku). Index stárí, vyjadřující, kolik obyvatel ve věku 65 a více let připadá na 100

děti do 15 let věku, dosáhl v Praze hodnoty 116,4, v Ostravě 143,3, v případě ostravských žen dokonce 177,7. Věková struktura v jednotlivých městech se nijak markantně neliší. Skupina obyvatel v předproduktivním věku tvoří v průměru 15,8 %, občané v produktivním věku 63,7 %, nejstarší kategorie nad 65 let 20,4 %.

V PORODNOSTI VEDE OLOMOUC

Při pohledu na jednotlivé demografické události v absolutních číslech vede Praha, po přepočtu na tisíc obyvatel jsou však výsledky výstižnější. Nejvíce živě narozených na tisíc obyvatel měly Olomouc (10,6) a Brno (10,5), nejméně Liberec (8,7). Ve smutných charakteristikách připadá prvenství Ostravě (3,7 potratů a 13 zemřelých na tisíc obyvatel). Nejnižších hodnot v těchto událostech dosáhla Praha (2,4 potratů a 9,6 zemřelých na tisíc obyvatel). Jediným městem, kde v roce 2022 převážili narození nad zemřelými, byla Praha (10,1 ‰). Nejvyšší ztráta obyvatelstva přirozenou měnou zasáhla Ostravu (−3,6 ‰), následoval Liberec (−2,1 ‰).

Celkový přírůstek obyvatel byl ale kladný ve všech městech zásluhou přírůstku stěhováním. Ten loni dosáhl nadprůměrných hodnot díky obrovské migrační vlně z Ukrajiny. Nejvyšší celkový přírůstek na tisíc obyvatel zaznamenala Plzeň (70,1), nejnižší Ostrava (13,1), kde ale v předchozích dvaceti letech obyvatel vždy jen ubývalo.

Hrubá míra sňatečnosti (5–5,4 ‰) a hrubá míra rozvodovosti (1,7–1,8 ‰) dosáhly ve všech šesti městech velmi podobných hodnot.

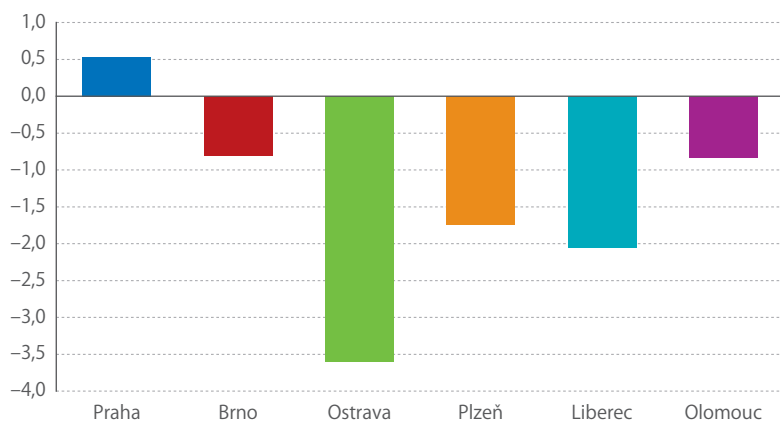
NEJVĚTŠÍ PODÍL ZAHRAD JE V BRNĚ

Největším městem z hlediska rozlohy je Praha (49 621 ha), na méně než poloviční výměře leží Brno a Ostrava, 13 767 ha zaujímá Plzeň a přibližně pětinu pražské plochy zaujímají Liberec a Olomouc. Více než polovinu (55,1 %) rozlohy Olomouce zabírá zemědělská půda, v Brně je jí naopak pouze 32,7 %. Brňané mají k dispozici nejvyšší procento zahrad z celkové výměry města (9,2 %), na vodní plochy je nejbohatší Ostrava (4,4 % z celkové výměry) a nejchudší Liberec (0,9 %). Nejvyšší podíl zastavěných ploch a nádvorí je v Praze (10,3 %) a v Brně (9,3 %), v Liberci jich bylo nejméně (6,4 %).

NEJNIŽŠÍ NEZAMĚSTNANOST MÁ PLZEŇ

Nejvíce dosažitelných uchazečů o zaměstnání zaregistrovaných na úřadu práce bylo k 31. 12. 2022 v Praze (24 795), následovalo Brno (11 595), nejméně jich

PŘIROZENÝ PŘÍRŮSTEK NA 1 000 OBYVATEL V ROCE 2022

Zdroj: ČSÚ

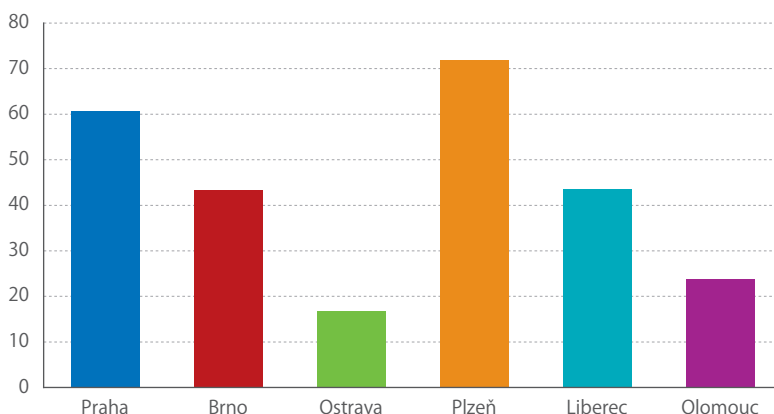
evidoval úřad práce v Olomouci (2 165). Ve všech šesti posuzovaných městech převládaly mezi nezaměstnanými ženy – nejvíce v Plzni (58 %) a v Praze (57,3 %), nejmenší převahu vykazovaly ženy v Olomouci (52,3 %). Podíl nezaměstnaných, tedy podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku, dosáhl nejvyšších hodnot v Ostravě (5,19%), v Brně (4,89%) a v Liberci (3,77 %). Neoptimističtějších čísel vykazovaly v tomto směru Plzeň (2,53 %) a Praha (3,02 %). Nejvíce volných pracovních míst v evidenci úřadu práce nabízela rovněž Praha (29 948). Přibližně třetinové množství jich bylo k dispozici v Brně, 3,2 tisíce v Ostravě a v Plzni, 1 512 v Olomouci. Na jedno volné pracovní místo připadalo nejvíce uchazečů v Ostravě (2,9 uchazeče), více než jeden uchazeč ještě v Olomouci (1,4) a v Brně (1,1). Nejlepší byla situace v Praze a v Plzni, kde měli 0,8 uchazeče na jedno volné pracovní místo.

Počet registrovaných podniků souvisí s velikostí města. Nejvíce registrovaných podniků – 670 392 – má Praha, z toho se zjištěnou aktivitou 388 462. Nejméně Liberec (31 278 celkem, 15 945 se zjištěnou aktivitou). Ve všech městech se většina podniků se zjištěnou aktivitou řadila podle sekce CZ-NACE do skupiny profesní, vědecké a technické činnosti, v těsném závěsu následovala kategorie velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel a na třetím místě byl průmysl (s výjimkou Liberce, kde se těsně před průmyslem umístilo stavebnictví).

V BYTOVÉ VÝSTAVBĚ ZAOSTÁVÁ LIBEREC

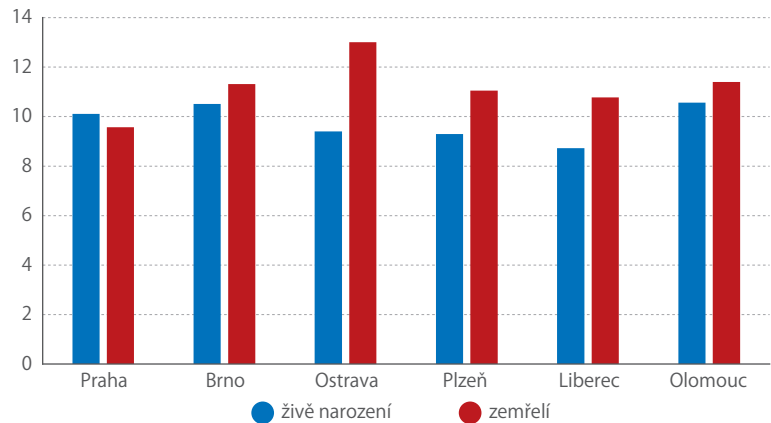
Nejvíce bytů se v absolutních číslech v roce 2022 postavilo v Praze (6 575), nejméně v Liberci (191). Ve všech městech se stavěly hlavně nové byty, ale v Ostravě představovalo 43,1 % bytů změnu dokončených staveb. V nové výstavbě v Praze, v Olomouci, v Plzni a v Brně výrazně převládala výstavba bytů v bytových domech (82,5–88,7 %). Bezmála tři čtvrtiny (72,9 %) nových bytů v Ostravě vzniklo v rodinných domech, v Liberci více než polovina (56,3 %). Nejvyšší intenzitu bytové výstavby vykazovala Olomouc, kde bylo vybudováno během roku 2022

PŘÍRŮSTEK STĚHOVÁNÍM NA 1000 OBYVATEL V ROCE 2022

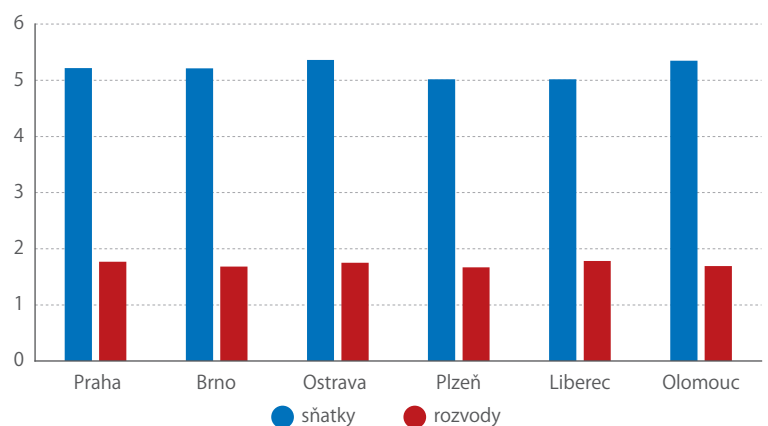

Zdroj: ČSÚ

ZIVĚ NAROZENÍ A ZEMŘELÍ NA 1 000 OBYVATEL V ROCE 2022

SŇATKY A ROZVODY NA 1 000 OBYVATEL V ROCE 2022

Zdroj: ČSÚ

rekordních 10,4 bytu na tisíc obyvatel, což je dvojnásobek v porovnání s předchozím rokem. V Liberci bylo naproti tomu dokončeno pouze 1,8 bytu na tisíc obyvatel. V Praze bylo postaveno 4,9 nových bytů na tisíc obyvatel, tedy přibližně o polovinu méně než v Olomouci.

TURISTY NEJVÍCE LÁKÁ PRAHA

V oblasti cestovního ruchu zaujímá Praha bezkonkurenční postavení jak v počtu hromadných ubytovacích zařízení, tak i v celkovém množství hostů a jejich přenocování a v podílu turistů ze zahraničí. Hotelů, penzionů, ubytoven, kempů a dalších hromadných ubytovacích zařízení má hlavní město celkem 873 s celkovou nabídkou bezmála sto tisíc lůžek. Druhé Brno nabízí 136 zařízení a takřka 12,5 tisíce lůžek, pouze 50 hromadných ubytovacích zařízení najdeme v Liberci, nejmenším počtem lůžek disponuje Olomouc (3 621).

Na zahraniční turisty je nejvíce orientována Praha, kam přijíždí 75 % návštěvníků z cizích zemí. Po 44 % hostů ze zahraničí mají Plzeň a Brno, nejmenší podíl nerezidentů lze najít ve statistikách Liberce (26 %). Do Prahy přijelo během roku 2022 celkem 5 984 803 hostů, což odpovídá 30,8 % z celkového množství turistů v České republice. Do Brna zavítalo 706 384 návštěvníků, do Liberce pouze 176 154.

Dlouhodobým trendem je snižování zátěže respondentů

S ředitelem odboru obecné metodiky ČSÚ Petrem Eliášem jsme nahlédli do kuchyně, v níž se připravují statistická šetření pro následující rok.

Foto: Tereza Koutecká

Co má na starosti odbor obecné metodiky v ČSÚ?

Jedním z našich hlavních úkolů je příprava a koordinace statistických zjišťování prováděných jak samotným ČSÚ, tak i ministerstvy nebo dalšími státními institucemi. Důležitou součástí tohoto procesu je vyhláška o programu statistických zjišťování, v níž jsou uvedena šetření, která orgány státní statistické služby budou provádět v následujícím roce. Bez této legislativní opory bychom vlastně ani nemohli od ekonomických subjektů získávat data. Vydává se vždycky na podzim a my máme její obsahovou přípravu na starosti.

Jak příprava vyhlášky probíhá?

V podstatě už od ledna shromažďujeme podněty a požadavky na to, co by se mělo v dalším roce zjišťovat. Šetření se z velké části opakují, ale čas od času se v nich upravují sledované údaje, něco se přidá, něco jiného zase odebere, protože už to není relevantní. A někdy se samozřejmě objevují i požadavky na úplně nová šetření. Ty přicházejí jednak z Eurostatu v rámci mezinárodních dohod, ale také od tuzemských subjektů. Třeba nějaké ministerstvo by rádo získalo informace, které se zatím nesledovaly, akademičtí pracovníci nebo profesní svazy mají zájem zavést evidenci nějakého jevu. Ministerstva mohou

své podněty zadat do k tomu určené aplikace, ostatní zájemci nám své požadavky mohou předat prostřednictvím našich informačních služeb.

U nás všechny podněty hodnotíme a s věcně příslušnými odděleními ČSÚ diskutujeme, které z nich a v jaké podobě by měly být realizovány. V květnu pak připravíme návrh nové vyhlášky a ten postoupíme vedení úřadu. To ve spolupráci s Českou statistickou radou návrh posoudí a rozhodne, jaká šetření se budou v následujícím roce realizovat. Vyhláška poté projde standardním legislativním procesem a v listopadu bývá zveřejněna ve Sbírce zákonů.

Takže počet zjišťování neustále narůstá?

Přesně naopak, dlouhodobým trendem je snižování zátěže respondentů, a tedy i počtu prováděných šetření. Stále více dat získáváme z administrativních a jiných zdrojů, například z různých registrů, informačních systémů a podobně. Od roku 2003 do roku 2024 tak ubylo 130 zjišťování, namísto tehdejších 286 jich nyní budeme provádět 156. Od roku 2008 úřad také sleduje administrativní zátěž, tj. celkovou dobu, kterou respondenti stráví vyplňováním statistických výkazů. Ta se snížila ze 4 455 tisíc hodin v roce 2008 na 1 341 tisíc hodin v roce 2024. Ten posun je opravdu výrazný.

Kromě množství formulářů redukuje i počet respondentů, které oslovujeme. Máme-li data z jiných zdrojů, už nepotřebujeme žádat subjekty, aby nám tyto údaje vykazovaly a zasílaly.

Počty výkazů se tedy snižují, ale někteří respondenti si stěžují, že ty zbývající obsahují stále více údajů pro vyplnění...

Jak jsem již uvedl, celková zátěž respondentů klesá, takže souhrnně ubývá i položek ve výkazech. Je ale pravda, že některá šetření jdou do většího detailu nebo se nově zaměřují i na oblasti, které se dosud nesledovaly. Většinou je to však na základě požadavků Eurostatu. Jsme součástí Evropského statistického systému a naše šetření musíme přizpůsobovat tomu, co bylo dohodnuto a schváleno na celoevropské úrovni. To je naše povinnost.

Jak je zajištěno, aby se šetření vzájemně nedubovala a nezjišťovala tytéž údaje, jen třeba v trochu jiné formě?

Máme na starosti koordinaci statistických zjišťování, což s sebou nese i povinnost bránit vzniku duplicit. Za podobu a obsah každého zjišťování je primárně zodpovědné věcně příslušné oddělení ČSÚ. To vkládá všechny metodické informace do takzvaného meta-informačního systému, jehož prostřednictvím mimo jiné dohlížíme na to, aby se v různých zjišťováních neopakovaly dotazy na totéž. Může se však například stát, že některý rezortní výkaz rozebírá více do detailu a do větší hloubky něco, co bylo zjišťováno prostřednictvím jiného výkazu ČSÚ jen obecně. Každopádně ale platí, že data, která jsme už jednou získali, bychom neměli vyžadovat vícekrát. Pokud

je potřebuje jiné oddělení než to, které je primárně získalo, tak se data sdílí.

Čím se řídí výběr respondentů – kdy jaký subjekt oslovíme?

Tohle neřeší náš odbor, ale v principu ten proces popsat můžeme. Nejprve se definuje základní soubor, tedy množina subjektů, o nichž chceme získat informace. Třeba průmyslové podniky, nebo zemědělské podniky a podobně. Dále se stanoví výběrový soubor, což jsou subjekty, které skutečně oslovíme. Základní soubor se rozdělí na skupiny, takzvaná strata, například podle ekonomické činnosti, počtu zaměstnanců, výše obrátů... Pro každou takovou skupinu se určí, jak moc je významná z hlediska celku a jakou část z ní tedy potřebujeme oslovit. Je zřejmé, že velké, na trhu dominantní subjekty se obvykle oslovují všechny. Čím jsou však subjekty menší, tím menší část z nich se vybírá.

Kolik administrativních zdrojů dat ČSÚ využívá?

Tyto zdroje dat průběžně přibývají, v současné době jich je přes sto. Momentálně revidujeme seznam administrativních zdrojů dat, aby existoval jejich aktuální přehled a pro jednotlivá oddělení bylo jednodušší tato data sdílet.

Co jsou to statistické klasifikace a číselníky, které má váš odbor také na starosti?

V principu jde o seznamy nějakého třídění pro daný jev. Klasifikace bývají hierarchické, jdou od obecné úrovně do různé míry detailu. Používají se pro významnější jevy typu ekonomická činnost, produkce, zaměstnání, vzdělání.

Číselníky mají jenom jednu úroveň, existují třeba číselníky měn, zemí a podobně.

Klasifikace a číselníky si sestavuje každý statistický úřad sám, nebo podléhají nějaké standardizaci?

Protože svět je stále více propojený, je zde snaha o budování systému mezinárodně soudržných a srovnatelných statistik. Abychom mohli statistiky porovnávat, musejí sledovat tytéž jevy, a proto se vytvářejí i mezinárodní standardy pro klasifikace a číselníky. Na světové úrovni bývá iniciátorem a koordinátorem OSN, v Evropě tuto roli zastává Eurostat. Tvorbou evropských klasifikací se experti z ČSÚ aktivně zúčastňují. Poté, co je dosaženo shody nad mezinárodním standardem, je naším úkolem převést tento standard do národního prostředí.

V současné době se na evropské úrovni například dokončuje aktualizace klasifikace ekonomických činností NACE. K zatím poslední revizi došlo v roce 2008, takže změň nás čeká opravdu hodně a implementace do našich statistik bude poměrně náročná.

Co taková implementace obnáší?

V prvé řadě je potřeba si ohlídat správnou terminologii. Oficiální předklady názvů z Eurostatu ne vždy odpovídají našim zvyklostem a nemusí být srozumitelné

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

Data, která jsme už jednou získali, bychom neměli vyžadovat vícekrát.

Ing. Petr Eliáš

těm, kteří s danou klasifikací v Česku pracují. Proto je u nás ještě kontrolujeme a případně upravujeme. Vedle úprav názvů máme také možnost si klasifikace prohloubit. Tam, kde to dává smysl, můžeme přidat další úroveň a daný jev roztřídit ještě detailněji. Například ve stávající klasifikaci ekonomických činností jsme v kategorii „Ubytování v hotelích a podobných ubytovacích zařízeních“ vyčlenili samostatnou položku pro hotely, další položku pro motely a botely a položku pro ostatní podobná ubytovací zařízení.

A když je tohle všechno hotové, musí se změny promítnout ve všech relevantních šetřeních a statistikách. V případě změny klasifikace ekonomických činností to znamená přidělit ekonomickým subjektům nové kódy činností a po určitou dobu vést dvojí kódování, upravit výběrové metody, váhy, rozsahy jednotek, zpracování dat, přepočty časových řad. K tomu je nutná spolupráce celého úřadu. V důsledku právě probíhající aktualizace NACE dojde k významným změnám v oblastech obchodu a oprav motorových vozidel, maloobchodu nebo třeba zprostředkovatelských služeb.

Dotkne se revize klasifikace NACE nějak výrazně respondentů?

Klasifikace NACE slouží hlavně pro třídění subjektů, které oslovujeme v rámci různých šetření. Změny pocítíme tedy spíše jen interně. Podle nové klasifikace

budeme například provádět výběry respondentů, ale nějak zásadní dopad na respondenty neočekávám. Výjimkou budou subjekty, které nebude možné překlasifikovat automaticky. Ty budou obeslány jednorázovým zjišťováním, abychom upřesnili jejich zatřídění podle nové klasifikace.

Po klasifikaci ekonomických činností ale bude následovat revize klasifikace produkce. Ta už bude mít na podobu a obsah jednotlivých šetření mnohem větší dopad, dojde k tomu však až za několik let.

Nicméně je pravda, že našich mezinárodně standardizovaných klasifikací využívají i jiné subjekty pro nestatistické účely. Třeba různé firmy, když žádají o dotace, tak pomocí klasifikace uvádějí charakter své produkce, Ministerstvo financí podle nich určuje daňové sazby nebo odpisové skupiny a podobně. Změny v klasifikacích se tak dotknou i těchto uživatelů.

Práce vašeho odboru má především charakter servisu pro ostatní útvary úřadu. Setkáváte se při nějaké činnosti přímo s našimi klienty?

Ano, nejčastěji je to právě při zatřídování do klasifikací, o kterém jsem mluvil před chvílí. Když nějaký podnik nebo ministerstvo využívá naši standardizovanou klasifikaci a u některých položek nemá jistotu, kam přesně spadají, obrací se na nás s žádostí o pomoc. Takové konzultace poskytujeme celkem běžně a poměrně často.

Vystudoval obor ekonomika a management s vedlejší specializací statistika na ČZU v Praze. Do ČSÚ nastoupil v roce 2003 na pozici referenta v oddělení klasifikací a číselníků. V rámci odboru obecné metodiky postupně prošel několika pozicemi a ředitelem odboru se stal v roce 2015. V rámci Evropského programu vzdělávání v oblasti statistiky (ESTP) organizoval ve spolupráci s nizozemskými statistiky mezinárodní kurzy na téma metadata.

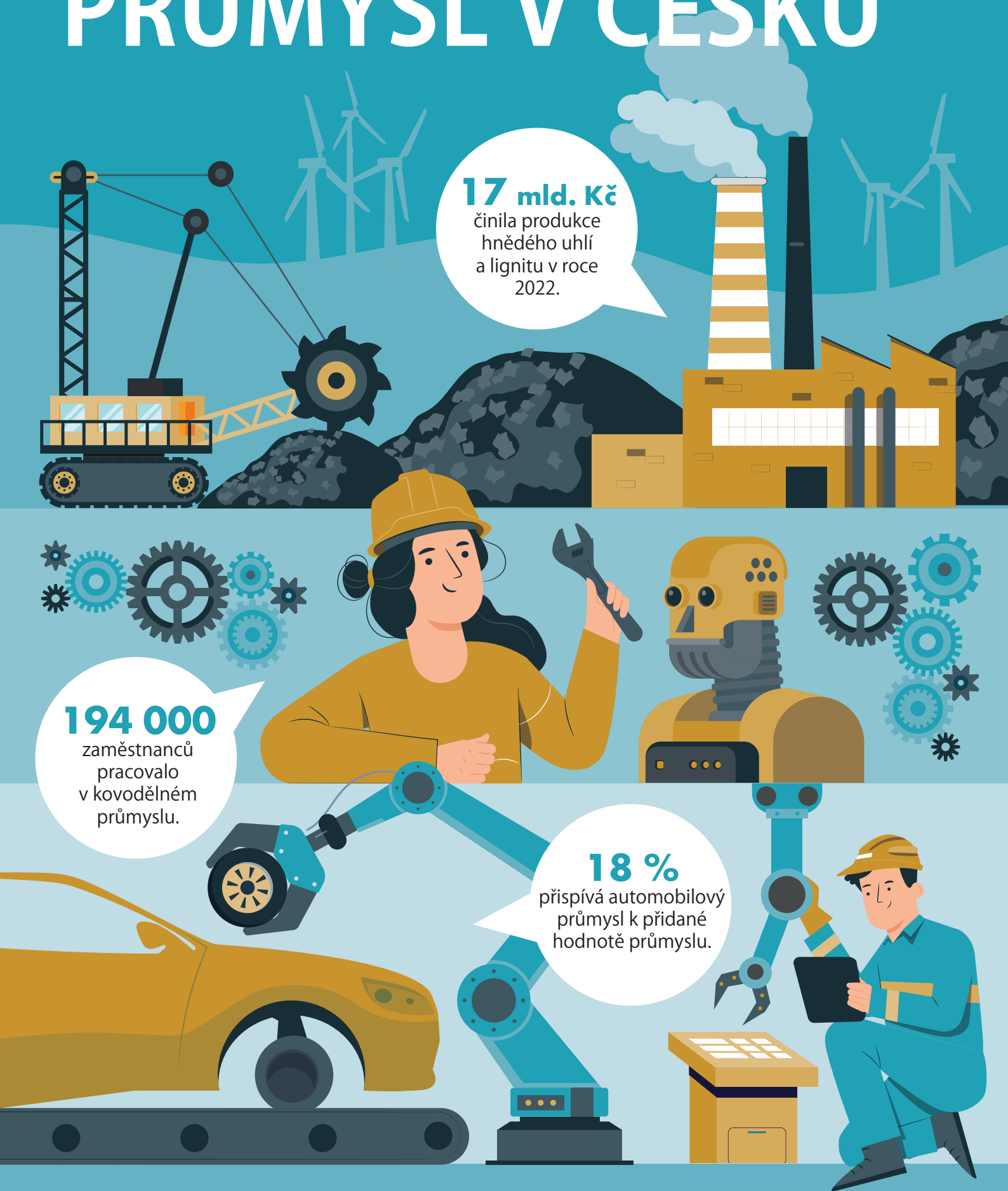
TÉMA

PRŮMYSL V ČESKU

17 mld. Kč
činila produkce
hnědého uhlí
a lignitu v roce
2022.

194 000
zaměstnanců
pracovalo
v kovodělném
průmyslu.

18 %
přispívá automobilový
průmysl k přidané
hodnotě průmyslu.

Jak se přeskládal průmysl

Současným hlavním tahounem českého průmyslu je ten automobilový. Nebylo tomu tak ale vždycky.

MARTA ORTOVÁ
oddělení statistiky
průmyslu

Česko má kompletní portfolio průmyslových odvětví. Bez mála třetinový podíl průmyslu na tvorbě HDP nás řadí mezi nejprůmyslovější země Evropy. Struktura průmyslu se však od vzniku samostatné České republiky v roce 1992 výrazně změnila, vývojem prošly jak skladba průmyslové produkce, tak i zaměstnanost.

PŘIDANÁ HODNOTA A ZAMĚSTNANOST

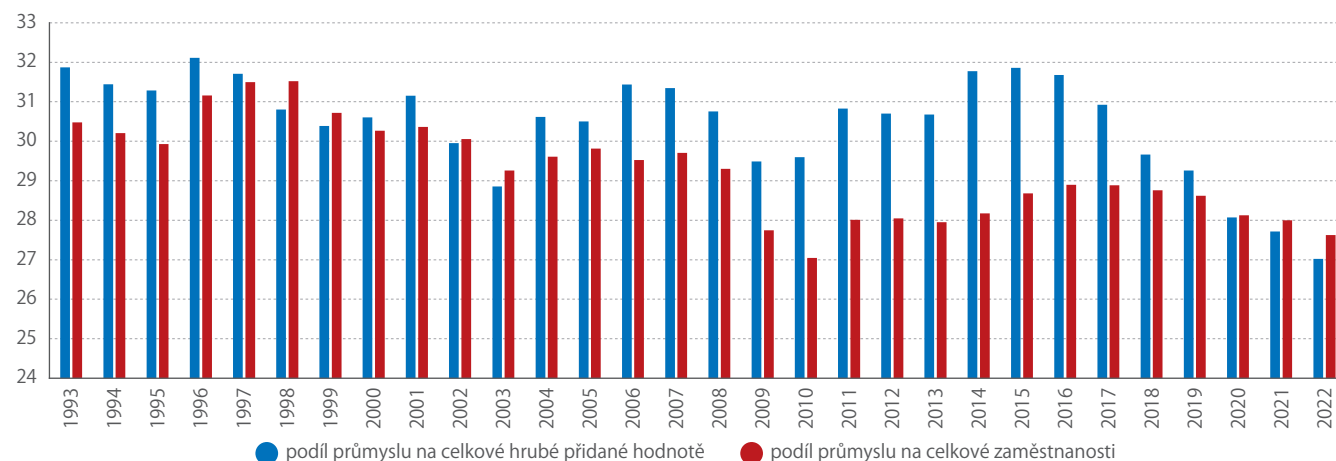
Stěžejním ukazatelem výkonnosti průmyslu je jeho přidaná hodnota a podíl na tvorbě HDP. V období 1993–1997 tento podíl v Česku setrval mezi 31 % a 32 %, v dalších letech zeslábl a minima dosáhl v roce 2003. Následoval nárůst znovu přes 31 % v letech 2006 a 2007. Po novém oslabení v letech 2009 a 2010 se příspěvek průmyslu k HDP České republiky opět přiblížil 32 % v roce 2015, ale maximum devadesátých let už nepřekonal. Od té doby se příspěvek stále snižuje až na 27 % v roce 2022. Na poklesu v posledních letech se podepsala především covidová opatření a problémy s dovozem komponentů.

Průmysl je také významným zaměstnavatelem, pracuje v něm téměř třetina z celkových 5 milionů zaměstnaných osob (v přepočtu na plné úvazky). Za uplynulých 30 let se podíl průmyslu na zaměstnanosti mírně snížil z hodnot přes 31 % v letech 1997 a 1998 na necelých 28 % v loňském roce. Přispěl k tomu zejména útlum těžby uhlí a odliv sedmi desítek tisíc zaměstnanců ze sekce těžby a dobývání. Zpracovatelský průmysl drží zaměstnanost poměrně stabilní, po celé období se pohybuje na hodnotách kolem 1,3 milionu plných pracovních úvazků. Více plných pracovních úvazků má oproti dřívějšímu sekce zásobování vodou a zpracování odpadů.

Vraťme se ještě k přidané hodnotě průmyslu a podívejme se na ni v detailní odvětvové struktuře. Zpočátku tvořila nejsilnější trojici energetika, potravinářský průmysl a hutnictví kovů, v roce 1993 s podílem na přidané hodnotě průmyslu 14,0 %, 8,2 % a 7,9 %. Postupně se začal zvyšovat příspěvek kovodělného a strojírenského průmyslu, posilovala výroba motorových vozidel a v roce 2001 se ustálila na nejvyšších příčkách trojice odvětví, která svou produkcí dodnes přispívají k výsledné přidané hodnotě největším dílem: výroba motorových vozidel (od roku 2004 nejsilnější průmyslové odvětví), energetika a kovodělný průmysl.

PODÍL PRŮMYSLU NA TVORBĚ HDP A NA CELKOVÉ ZAMĚSTNANOSTI (%)

Zdroj: ČSÚ

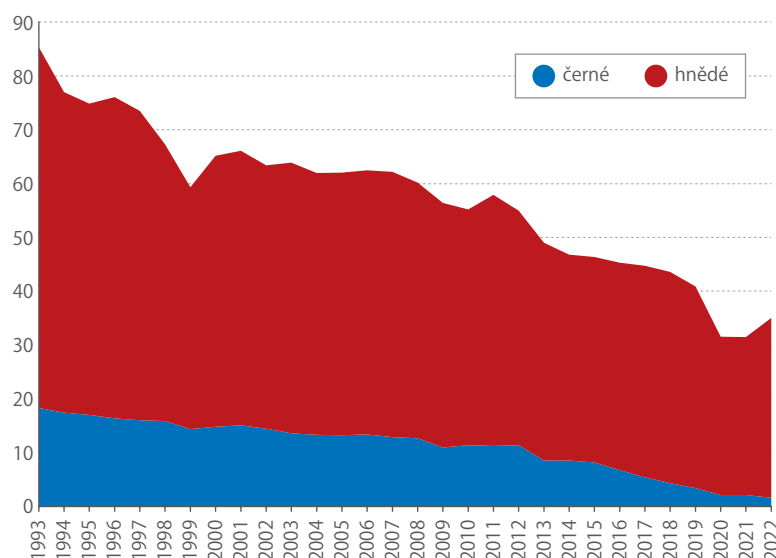
Zaměříme-li se pouze na zpracovatelský průmysl, který je nejsilnější průmyslovou sekcí, zaznamenáme v prvních letech po vzniku České republiky jako nejsilnější odvětví potravinářský průmysl, hutnictví a strojírenství. Příspěvky jednotlivých odvětví byly zpočátku spíše vyrovnané, silná odvětví se na celkové přidané hodnotě podílela každé přibližně 10%. Hrubá přidaná hodnota automobilového průmyslu ovšem v průběhu let vzrostla natolik, že toto odvětví přebralo roli jednoznačného průmyslového tahouna. V roce 1993 byla výše jeho příspěvku k hrubé přidané hodnotě zpracovatelského průmyslu 7%, v roce 2000 už 12% a v roce 2019 dorostla dosavadního maxima 21%. V následujících letech váha jeho příspěvku sice poklesla, zůstává však bezkonkurenčně nejvyšší.

Zajímavým vývojem prošly téměř všechny odvětvové skupiny, nicméně vzhledem k omezenému rozsahu článku podrobněji rozebereme pouze tři, v nichž došlo k největším změnám.

AUTA JEDOU V ČELE

Automobilový průmysl je pravidelně zmiňován jako tahoun s nejvyšším příspěvkem k celkové přidané hodnotě průmyslu. V roce 2019 se na ní podílel 18%, v sektoru zpracovatelského průmyslu to bylo dokonce 21%. Přestože zaměstnává 176 tisíc osob, nejvýznamnějším průmyslovým zaměstnavatelem není – prvenství drží se 194 tisíci zaměstnanci kovodělný průmysl. Hodnota vyrobených motorových vozidel se zážehovým spalovacím motorem se už v roce 2010 přehoupala přes stomiliardovou hranici a v posledních

TĚŽBA ČERNÉHO A HNĚDÉHO UHLÍ V ČESKU (mil. t)

Zdroj: ČSÚ

letech dosahuje až 200 mld. Kč (191 mld. v roce 2022). Hodnota produkce na úrovni stovek miliard Kč se týká rovněž výroby dílů vozidel či karoserií.

Bez zajímavosti ovšem není ani výroba ostatních dopravních prostředků. Nejsilnější trojlístek v tomto odvětví tvoří součásti kolejových vozidel (za 26 mld. Kč v roce 2022), díly letadel (8 mld. Kč) a jízdní kola (6 mld. Kč). Prvenství ve výrobě bicyklů v Evropské unii drží Portugalsko s roční produkcí kolem 3 milionů jízdních kol. Následují ho Rumunsko,

JAK VELKÝ PROBLÉM PRO BUDOUCNOST ČESKÉ ENERGETIKY PŘEDSTAVUJE NEDOSTATEK KVALIFIKOVANÝCH PRACOVNÍCH SIL?

Nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců pocítuje jak energetický sektor, tak celý český průmysl. Příčiny tohoto stavu můžeme hledat v minulosti, kdy profese techniků, řemeslníků a kvalifikovaných dělníků nebyly dostatečně honorovány. Kromě toho i prestiž těchto povolání byla nižší než u humanitně zaměřených profesí. Považujeme to za určitý paradox, protože český průmysl generuje dlouhodobě okolo 30% HDP naší země a je stále tahounem českého exportu.

Náš svaz se podpoře vzdělávání dlouhodobě věnuje a považuje tuto činnost za stěžejní aktivitu. Dle našeho vnímání je větší nedostatek středoškolsky vzdělaných odborníků než vysokoškolsky vzdělaných. Proto se prioritně zaměřujeme na podporu středních odborných škol. Na základě těchto aktivit a získaných zkušeností můžeme potvrdit, že na našich členských školách zaznamenáváme změnu trendu směrem k výraznému nárůstu zájmu o studium maturitních i nematuritních

PETR JENÍK

předseda
představenstva Českého
svazu zaměstnavatelů
v energetice

oborů. Domníváme se, že je to výsledkem dobré spolupráce mezi zřizovateli škol, vedením škol a firmami. Klíčový je fakt, že členské odborné školy prošly dobrovolně certifikačním procesem a jsou školami primárně energetickými. Takto k nim přistupují i energetické firmy. Ty mimochodem individuálně a dobrovolně podporují vybrané školy, zejména ve svých spádových oblastech.

Na druhou stranu si uvědomujeme řadu budoucích problémů – zejména nepříznivý demografický vývoj. Dále je potřeba počítat s tím, že ne všechny školy mají nastavenou tak efektivní spolupráci jako členské školy ČSZE a také, že potřeba propagace technického vzdělávání začíná již ve školách základních, nebo dokonce mateřských. Bez spolupráce energetického sektoru (a nejen energetického) se zřizovateli, rodiči a státními institucemi bude nedostatek nových kvalifikovaných zaměstnanců přetrvávat i v dalších letech. ČSZE se bude snažit udělat maximum, aby se tak nestalo.

Itálie, Německo a Polsko, všechny země s produkcí přesahující v posledních letech milion kusů. Česká republika je s 336 tisíci vyrobenými bicykly přibližně uprostřed pelotonu.

TĚŽBA MÁ I DNES CO NABÍDNOUT

Těžba je v posledních letech zmiňována především jako odvětví s klesající produkcí. Její příspěvek k přidané hodnotě průmyslu spadl z 8 % v roce 1993 na současná 2%. V posledních několika desetiletích se výrazně snížila těžba černého i hnědého uhlí a lignitu. Útlum a strmý pokles byl způsoben postupným vyčerpáním zásob, spuštěním jaderných elektráren a zavedením limitů k ochraně životního prostředí. Z hlediska zaměstnanosti to v uvedeném období znamenalo pokles plných úvazků z 92 tisíc na 23 tisíc. Produkce má přesto významnou hodnotu, jen za hnědé uhlí a lignit v roce 2022 bylo 17 mld. Kč.

Těžba a dobývání ovšem zahrnuje i jinou produkci, která na síle neztratila. V pododvětví ostatní těžby a dobývání se dlouhodobě drží na první příčce lámány nebo drcený kámen pro betonování a šterkování, s produkcí za rok 2022 v hodnotě 7 mld. Kč. Druhá v pořadí je těžba kaolínu v hodnotě 2 mld. Kč, v níž patří Česká republika společně s Německem (a dříve také se Spojeným královstvím) k největším producentům v EU. Tohoto nerostu se u nás těží až milion tun ročně.

NOVÁ CESTA PRO TEXTILNÍ PRŮMYSL

Podíl textilního, oděvního a kožedělného odvětví dohromady na hrubé přidané hodnotě průmyslu klesl z téměř 6 % v roce 1993 na méně než 2 % v roce 2022, přičemž nejvýrazněji přispívá textilní odvětví. V této skupině odvětví došlo k výraznému posunu od klasických ke specializovaným produktům. Nad obvyklými tkaninami převážily textilie netkané, „běžné“ oděvy se zařadily až za výrobu pracovního oblečení.

Stěžejními výrobky textilního průmyslu byly v devadesátých letech bavlněné a lněné tkaniny, jichž se dnes vyrábí jen zlomkové množství. Výrobní

PRODUKCE VYBRANÝCH DRUHŮ TEXTILÍ

	1993	2022
bavlněné tkaniny (tis. m ²)	337 139	39 188
lněné tkaniny (tis. m ²)	49 084	2 714
netkané textilie (t)	10 414	211 031

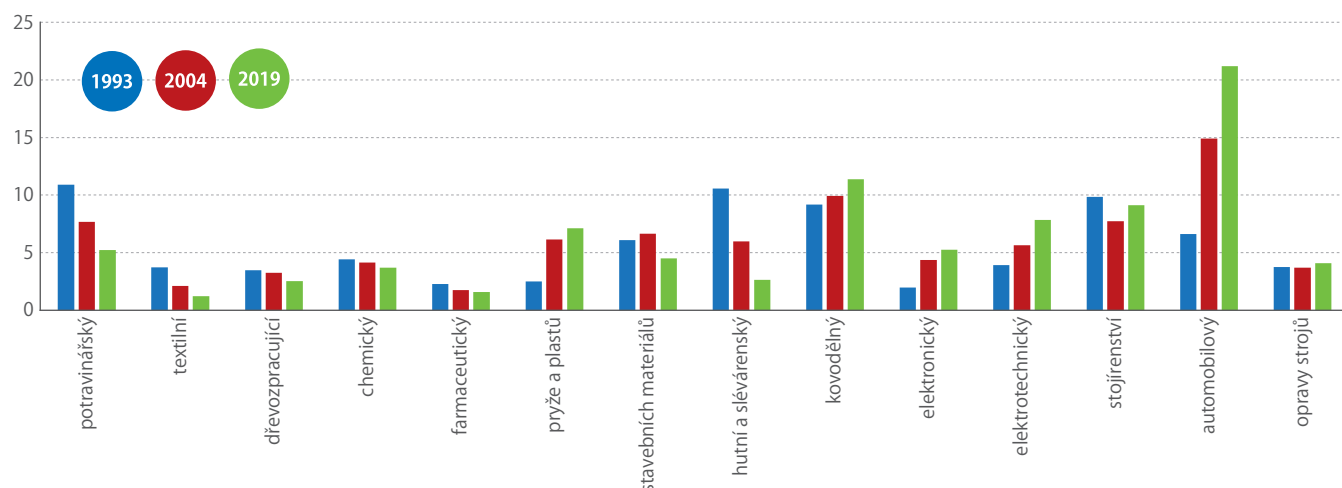
Zdroj: ČSÚ

agregát bavlněných tkanin spadl z 337 mil. m² v roce 1993 na 39 mil. m² v roce 2022, agregát lněných tkanin ze 49 mil. m² na 3 mil. m². Textilní produkce přesunula těžišť na výrobky s určitými zvláštními vlastnostmi, jako jsou textilie povrstvené, obsahující specifická vlákna, netkané textilie apod. Agregát netkaných textilií hlásil v roce 1993 souhrnnou produkci 10 tis. tun, v roce 2022 to bylo už 211 tis. tun. Nejvyšší finanční hodnotu (6 mld. Kč v roce 2022) dosahují mezi textilními výrobky netkané textilie s měrnou hmotností do 25 g/m². Vysoká je i hodnota výroby vysokopevnostních tkanin ze syntetického hedvábí (2,4 mld. Kč), která od roku 2013 neklesá pod 300 mil. m² ročně. Specializace je zřejmá i v oděvním průmyslu, kde nad běžnými oděvy převládla hodnota produkce pracovních oděvů včetně těch s úpravou chráničů před různými extrémními vlivy (oheň, chemické látky) za 0,6 mld. Kč. Stejně hodnoty dosáhlo i specializované punčochové zboží zdravotní, kompresní či sportovní.

V kožedělném průmyslu výrazně klesla výroba všech tradičních produktů: bot, kabelek a kožených oděvů. Nejvyšší hodnotu na úrovni 0,4 mld. Kč si drží produkce pánských bot s koženým svrškem. Agregovaná produkce usňové obuvi s méně než milionem párů v roce 2022 je stínem produkce čítající 15 milionů párů v roce 1993.

Pozn.: Výrobky se sledují podle evropského seznamu výrobků PRODCOM, pro národní účely se používá jeho česká verze. Sledována je produkce větších podniků, které naplní kritérium počtu zaměstnaných osob nebo ročního obrátu.

PODÍL VYBRANÝCH ODVĚTVÍ NA PŘIDANÉ HODNOTĚ ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU (%)

Zdroj: ČSÚ

Kladná bilance zahraničního obchodu v průmyslu se snižuje

Dovoz výrobků zpracovatelského průmyslu do Česka roste v posledních letech rychleji než vývoz.

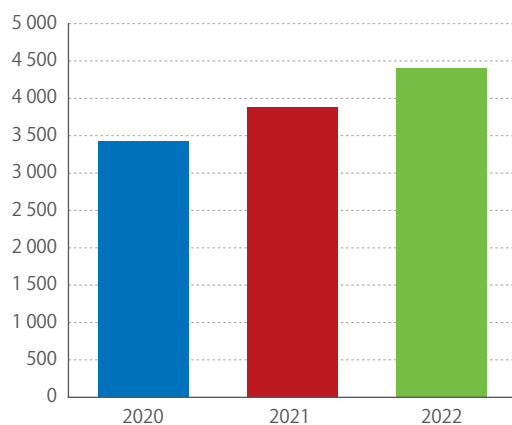

FILIP ZÍKA
oddělení obchodní bilance

Turbulentní období posledních tří kalendářních let, poznamenaných bezprecedentními okolnostmi v podobě pandemie covidu-19 a invaze Ruské federace na Ukrajinu, se projevilo i na vývoji zahraničního obchodu s výrobky zpracovatelského průmyslu. Při pohledu na jeho hlavní strukturu za použití metodiky zahraničního obchodu se zbožím (ZOZ) je však patrné, že celkové trendy se během tohoto období nezměnily, a to jak na bázi komodit, tak zemí.

VÝVOZ VÝROBKŮ ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

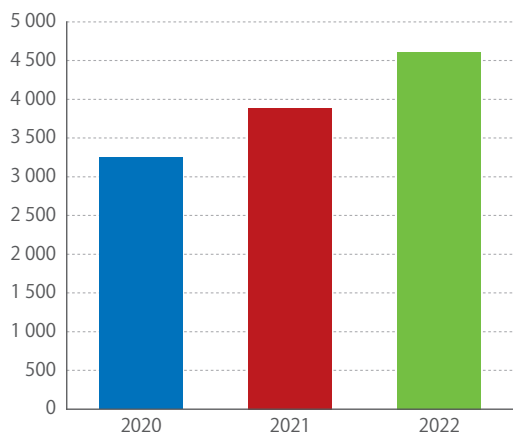
Celkový vývoz i dovoz výrobků zpracovatelského průmyslu v běžných cenách během let 2020–2022 rostl. Dovoz rostl zřetelně rychleji než vývoz. Zatímco vývoz průmyslových výrobků se v roce 2021 meziročně zvýšil o 11,6% a v roce 2022 o 11,9%, dovoz se v meziročním srovnání zvedl v roce 2021 o 17,0%, a v roce následujícím o 13,8%. Bilance byla v tomto segmentu zahraničního obchodu stále mírně kladná, nicméně v roce 2022 již jen nepatrně (o 26 mld. Kč). Na rozdíl od bilance celkového zahraničního obchodu se zbožím se však nedostala do záporu.

AUTOMOBILY NADÁLE DOMINUJÍ

Ve struktuře dovozu i vývozu během posledních tří let k zásadním změnám nedošlo. U vývozu výrazně dominují motorová vozidla (kromě motocyklů), přírůby, návěsy (CPA 29). Na dalších místech jsou stroje a zařízení (CPA 28), počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení (CPA 26) a elektrická zařízení (CPA 27). Produkty strojírenského průmyslu (CPA 25 – kovodělné výrobky) jsou i na páté pozici, což vypovídá o charakteru Česka jako strojírenské velmoci.

Na straně dovozu je situace velmi podobná, jeho struktura vykazuje značnou korelaci s vývozem, což vypovídá o silné vzájemné vazbě mezi oběma směry zahraničního obchodu. Opět zde dominují motorová vozidla. V roce 2020 jejich náskok před dalšími položkami vzhledem k četným uzavírkám automobilek

DOVOZ VÝROBKŮ ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU (mld. Kč)

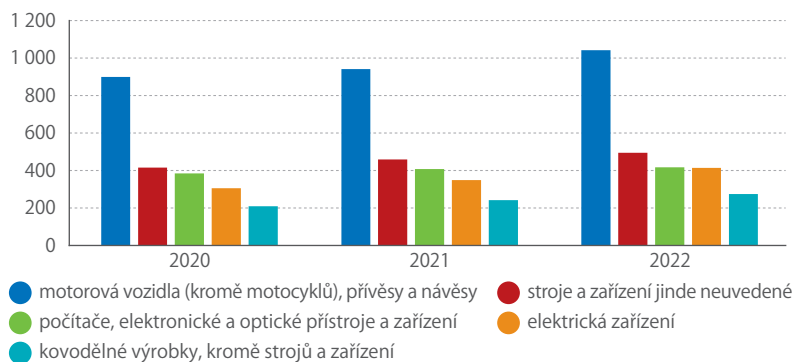
Zdroj: ČSÚ

během pandemie nebyl příliš výrazný, poté se však znovu zvýšil. I na dalších třech místech setrvávají podobně jako u vývozu výrobky strojírenského průmyslu, a to počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení (CPA 26), stroje a zařízení (CPA 28) a elektrická zařízení (CPA 27).

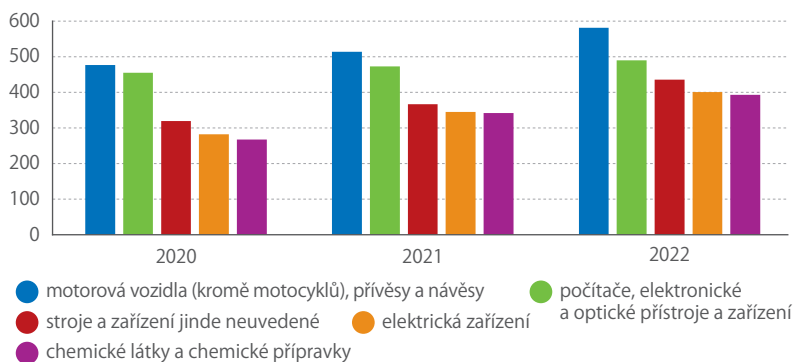
NEJVÍC OBCHODUJEME SE SOUSEDY

Struktura hlavních obchodních partnerů zůstala v letech 2020–2022 prakticky neměnná. U vývozu výrobků zpracovatelského průmyslu má trvale dominantní roli Německo, druhé a třetí místo drží Slovensko a Polsko. Čtvrté pořadí obsadila Francie,

VÝVOZ NEJOBCHODOVANĚJŠÍCH SKUPIN VÝROBKŮ (mld. Kč)

DOVOZ NEJOBCHODOVANĚJŠÍCH SKUPIN VÝROBKŮ (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

JAKÉ HROZBY MŮŽE PRO FIRMY PŘEDSTAVOVAT NEDOSTATEČNÉ ZAPOJOVÁNÍ PRINCIPŮ UDRŽITELNOSTI DO JEJICH ČINNOSTI?

EDITA ŠILHÁNOVÁ

předsedkyně
představenstva
Asociace udržitelného
podnikání

“

Udržitelnost je velmi komplexní, a tak je k ní třeba přistupovat. Firmy musejí do svých procesů a fungování integrovat principy udržitelnosti – sledovat dopad na okolí (prostředí, lidi) a uzpůsobit i své vnitřní procesy a řízení, zajímat se z tohoto pohledu o celý svůj hodnotový řetězec. Starý model fungování, kdy se firmy řídí čistě ekonomickým výsledkem, k němuž směřují všechna rozhodnutí, už v dnešní době rozhodně neobstojí. Lpěním na něm ohrožují firmy svoji konkurenceschopnost a dlouhodobě nemohou uspět. Trendy jsou zřejmě a velké tlaky ve směru udržitelnosti působí na firmy již teď, a to jak ze strany investorů, velkých odběratelů, bank, tak i zaměstnanců (stávajících i potenciálních), zákazníků či spotřebitelů. A budou se jen zintenzivňovat.

Zájem firem o změny je dnes patrný v oblasti životního prostředí, zejména se jedná o emise a dekarbonizaci. Stranou ale často zůstává biodiverzita, voda, a také systematická práce v sociální oblasti či řízení firmy (správné governance). Takto komplexně je nutné moderní firmu řídit.

”

kam směřoval vývoz zejména strojů a dopravních prostředků. Pátou pozici zaujímalo v letech 2020 a 2021 Spojené království, o rok později ji převzala Itálie. Do obou států se opět nejvíce vyvážely stroje a dopravní prostředky. Také další příčky obsazovaly země EU jako Rakousko, Nizozemsko, Maďarsko či Španělsko.

Podobný obrázek vidíme i v případě dovozu výrobků zpracovatelského průmyslu, také zde dlouhodobě náleží zásadní role Německu. Na druhém místě se nachází, též již trvale, Čína, jejímž hlavním vývozním artiklem jsou stroje a zařízení, ale značný podíl zaujímají i průmyslové výrobky, které se v Evropě

JSOU V ČESKU DOBRÉ PODMÍNKY PRO FUNGOVÁNÍ MALÝCH A STŘEDNÍCH FIREM? S JAKÝMI PROBLÉMY SE TYTO FIRMY U NÁS NEJČASTĚJI POTÝKAJÍ?

**LEO
DOŠEDL**

předseda Svazu
českých a moravských
výrobních družstev

“

Malé a střední firmy jsou důležitou součástí české ekonomiky, která však byla dlouhá léta stavěna především na velkých průmyslových podnicích, o něž se dodnes opírá. Prosadit se v jejich konkurenci není pro menší a kapitálově slabší firmy snadné. Často jsou nuceny přijmout práci ve mzdě nebo pozici subdodavatele a výrobce komponent, což s sebou přináší závislost a velká rizika. Nepomáhá jim ani značná byrokratická zátěž, která je na ně státem přenášená.

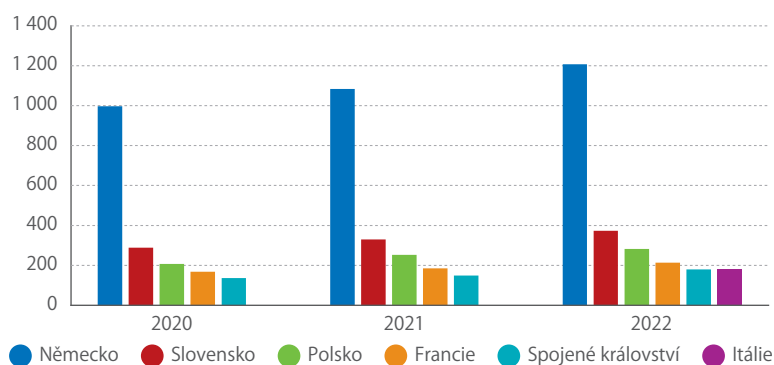
Aktuálně i malé a střední firmy čelí skokovému nárůstu cen energií a dalších vstupních komodit a vysoké inflaci. Dosud se rovněž nepodařilo zcela překonat následky pandemie, která významně narušila dodavatelsko-odběratelské řetězce. Na malé a střední firmy dopadá rovněž řada dlouhodobých problémů, mezi něž patří nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců na trhu práce nebo rychlý růst mezd. Ve snaze zaměstnance udržet musí jít často na hranici svých finančních možností, a to i za cenu odložení plánovaných investic.

”

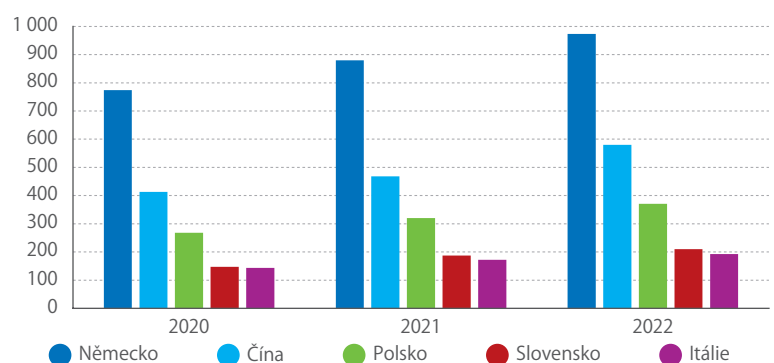
vyrábějí už pouze v omezené míře jako např. produkty textilního průmyslu či hračky. Třetí a čtvrtou pozici drží sousední země: Polsko a Slovensko. To je pochopitelné z geografického hlediska. Na páté pozici najdeme Itálii, která vyváží převážně stroje a zařízení či železo a ocel. Další místa obsadily podobně jako u vývozu ostatní státy EU jako Rakousko, Španělsko či Maďarsko, z mimoevropských zemí se nejvíce dováželo ze Spojených států, Korejské republiky nebo Japonska.

V souvislosti s geopolitickým děním se nabíží otázka vývoje zahraničního obchodu s Ruskou federací. Význam této země se postupně snižoval ještě

VÝVOZ VÝROBKŮ ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU DO VYBRANÝCH ZEMÍ (mld. Kč)

DOVOZ VÝROBKŮ ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU Z VYBRANÝCH ZEMÍ (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

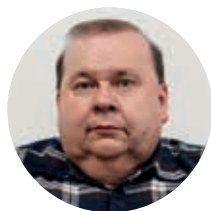
před zahájením invaze na Ukrajinu. V roce 2020 se vývoz průmyslových výrobků do Ruska podílel na celkovém vývozu 2,6%, o rok později 2,2% a loni se pod vlivem všeobecných sankcí propadl již jen na 0,7%. Znatelně menších hodnot dosahoval i dovoz, jehož podíl se postupně mírně snížil z 0,8% v roce 2020 na 0,7% v roce 2022. Nutno poznamenat, že zásadní položka dovozu z Ruské federace – zemní plyn – nepatří mezi průmyslové výrobky.

NEJISTÁ BUDOUCNOST

Jak je všeobecně známo, Česko je velmi proexportně zaměřená země s otevřenou ekonomikou. Zásadní váhu v ní již dlouhodobě má strojírenský, zejména automobilový průmysl a další na něj přímo navázaná odvětví. Automobilový průmysl je velmi citlivý na průběh ekonomického cyklu a změny, které v něm nastanou, mají tedy značný vliv i na celý zahraniční obchod. V souvislosti s odklonem od spalovacích motorů a přechodem na elektromobilitu je nutno počítat s těžko predikovatelnými zvraty a výkyvy, které se mohou citelně projevit i v zahraničním obchodu a celé ekonomice. V souvislosti s globálním ekonomickým vývojem lze také očekávat zvyšování podílu mimoevropských partnerů na celkovém objemu obchodních výměn s Českem. Dlouhodobě diskutovanou otázkou je též přechod ekonomiky od odvětví s nízkou přidanou hodnotou k odvětvím s vyššími nároky na vzdělanost a kvalifikaci.

Cesta přes překážky

Průmysl v letech 2020 až 2023 musel zdolávat řadu nástrah. Návrat k růstu obvyklému v předchozím období bude velmi obtížný.

VLADIMÍR ŠTÍPEK

oddělení statistiky průmyslu

Český průmysl se v posledních pěti letech před nástupem covidové pandemie vyvíjel příznivě, meziroční dynamika se v letech 2014 až 2018 stabilizovala na úrovni 3 až 6 %. Určitou změnu přinesl rok 2019, kdy především vlivem problémů v dominantním automobilovém průmyslu došlo ke stagnaci. A za této situace dolehla na český průmysl covidová pandemie vzápětí vystřídaná problémy v dodavatelsko-odběratelských vztazích v návaznosti na konflikt na Ukrajině. V následujícím textu se pokusíme zodpovědět otázku, jak se český průmysl dokázal se všemi těžkostmi vypořádat.

POMALÝ NÁVRAT NA PŘEDCOVIDOVOU ÚROVEŇ

První covidový rok 2020 přinesl českému průmyslu meziroční pokles produkce o více než 7 %. Objem produkce tehdy snížila naprostá většina průmyslových odvětví. Nejvíce se propadly výroba motorových vozidel, strojírenství i kovodělný průmysl. Produkce naopak mírně vzrostla ve dřevozpracujícím, papírenském, farmaceutickém, potravinářském průmyslu a v ostatním zpracovatelském průmyslu.

Přes slibný závěr roku 2020 a nadějně výsledky na počátku roku 2021 se průmyslová produkce ve druhém covidovém roce meziročně zvýšila „jen“ o 6,4 %. Byť v roce 2021 meziročně vzrostla naprostá většina průmyslových odvětví, přičemž k růstu nejvíce přispěly elektrotechnický a kovodělný průmysl i strojírenství, dorovnat, natož přesáhnout úroveň

před začátkem pandemie se českému průmyslu nepodařilo. Produkce v roce 2021 byla o více než procento nižší než v roce 2019. A vzhledem ke stagnaci průmyslu v posledním předcovidovém roce nedosáhla ani úrovně roku 2018.

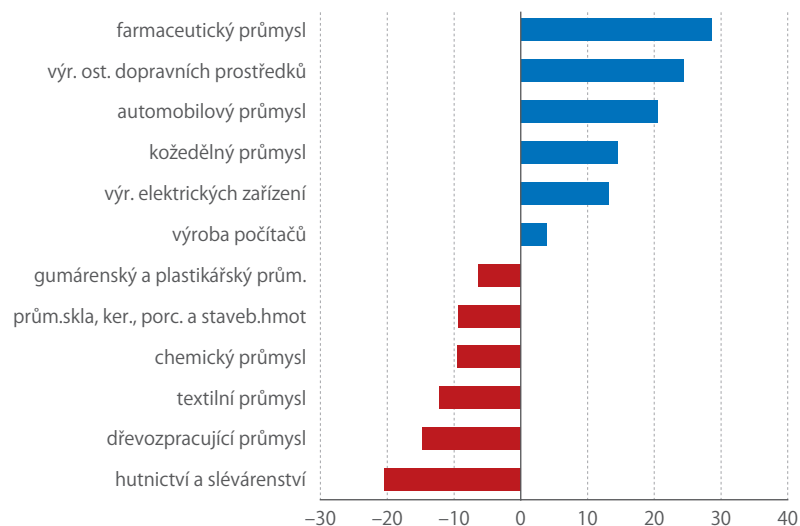
V roce 2022 průmyslová produkce meziročně vzrostla jen nevýrazně, a sice o 2,5 %. Došlo ale již k dosažení předcovidové úrovně. Až do dubna 2022 byl zásadním limitujícím faktorem pokles produkce automobilového průmyslu, který přetrvával z druhého pololetí 2021 v návaznosti na nedostatek čipů a problémy v zásobování některými komponenty. Od května 2022 se situace změnila a automobilový průmysl (včetně výroby dílů a příslušenství pro motorová vozidla) se znovu stal hlavním tahounem celého průmyslu. V podstatě zároveň s tím však došlo k zastavení růstu, či prohloubení poklesu ve většině ostatních průmyslových odvětví. Zastavení růstu bylo patrné v průmyslu papírenském a chemickém i v průmyslu skla, keramiky, porcelánu a stavebních hmot. V posledně jmenovaném odvětví se již spíše jednalo o prohloubení poklesu, zvláště v energeticky náročném sklářském oboru. Pokles se prohloubil i v dalších odvětvích náročných na spotřebu energií – ve výrobě základních kovů, hutnictví a slévárenství, v dřevozpracujícím a kovodělném průmyslu i v některých oborech potravinářského průmyslu.

OBNOVENÍ DYNAMIKY SE NEDAŘÍ

Základní tendence z předchozího roku pokračovaly ještě v prvních měsících roku 2023. Počáteční mírný růst byl v květnu a červnu vystřídan stagnací, později dokonce mírným až citelným poklesem. V kumulaci za leden až září 2023 se celková průmyslová produkce meziročně snížila o 0,3 %. Nejsilněji k propadu přispěla odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (příspěvek -1,19 procentního bodu, meziroční pokles o 12,3 %), průmysl skla, keramiky, porcelánu a stavebních hmot (-0,80 p. b., pokles o 17,8 %), výroba základních kovů, hutnictví a slévárenství (-0,44 p. b., pokles o 16,2 %) a chemický průmysl (-0,39 p. b., pokles o 10,7 %). K citelnému meziročnímu propadu průmyslové produkce zhruba o 8 % došlo také v dřevozpracujícím a papírenském průmyslu.

V úhrnu nejvíce pozitivní vliv měl automobilový průmysl (příspěvek +3,36 p. b., meziroční růst o 18,0 %) následovaný výrobou ostatních dopravních prostředků a zařízení (+0,31 p. b., růst o 16,1 %) a elektrických zařízení (+0,29 p. b., růst o 3,7 %). U váhově méně významných odvětví zpracovatelského

RŮST/POKLES PRŮMYSLOVÉ PRODUKCE VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU V LETECH 2020 AŽ 2023 (%)

Zdroj: ČSÚ

PODLE ZJIŠTĚNÍ ČSÚ POKLESLA V ZÁŘÍ VELMI VÝRAZNĚ DŮVĚRA PODNIKATELŮ V PRŮMYSLU, A TO DOKONCE NA NIŽŠÍ HODNOTU NEŽ V DOBĚ RECESE V LETECH 2012 AŽ 2013. CO BY NEJRYCHLEJI POMOHOLO ZVÝŠIT DŮVĚRU VE ZLEPŠENÍ SITUACE A OPĚT NASTARTOVAT VÝKON PRŮMYSLU V ČESKU?

JOSEF JAROŠ

předseda
představenstva
Asociace malého
a středního podnikání

Podle našeho názoru negativní trendy a čísla přímo souvisejí se zaváděním nových technologií (automatizace, robotizace, digitalizace), kde mají naše firmy, bez ohledu na velikost, ještě stále značné rezervy. Např. typický malý a střední podnik má v současné době automatizovanou čtvrtinu produkce a robotizováno přibližně 10% produkce. Potenciál pro využívání těchto nástrojů je oproti současnému stavu přibližně dvojnásobný. Jde o dlouhodobý trend, kdy víme, že nejvíce do automatizace produkce investují firmy větší (v rámci segmentu MSP) a současně firmy výrobní. Pochopitelně svoji roli hraje i nejistota ohledně cen energií a stále vysoká inflace.

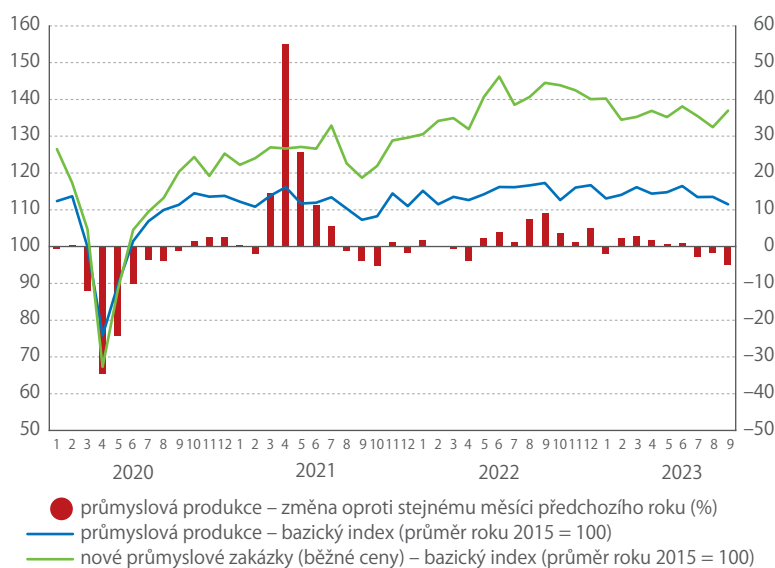
Nezanedbatelná je a bude role státu. Jednak v oblasti strategických investic (doprava, energetika atd.), a zejména v případě investic do vědy a výzkumu. Pro zvrát výše popsaných trendů je naprosto zásadní podpořit motivaci firem, aby do vědy a výzkumu investovaly soukromé zdroje.

průmyslu poměrně vysokou dynamiku zaznamenal kožedělný a farmaceutický průmysl.

V roce 2023 (na základě výsledků za leden až září) produkce průmyslu jako celku dosáhla předcovidové úrovně z roku 2019, resp. ji nepatrně překonala o 1,1%. Odvětvová struktura průmyslu se za tu dobu změnila ve prospěch farmaceutického a elektrotechnického průmyslu i výroby dopravních prostředků (automobilový průmysl a výroba ostatních dopravních

PRŮMYSLOVÁ PRODUKCE A NOVÉ ZAKÁZKY V PRŮMYSLU

Zdroj: ČSÚ

prostředků a zařízení). Významným rysem české ekonomiky je jednoznačná dominance automobilového průmyslu, na jehož úspěšnosti či neúspěšnosti do značné míry závisí dynamika celého průmyslu. Problematický je zde zejména vliv celé řady většinou externích faktorů a dostupnosti komponentů pro finální výrobu.

V průběhu hodnoceného období musel český průmysl zdolávat celou řadu nástrah, jako nedostatek materiálu a pracovní síly, strmě rostoucí ceny materiálů a energií nebo nedostatečnou poptávku. O tom svědčí i údaje o vývoji zakázek v průmyslu. Nové zakázky celkem ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně poklesly o 4,9%, nejvýrazněji v chemickém průmyslu (o 20,8%) a ve výrobě základních kovů, hutnictví a slévárenství (o 19,4%). Více než zahraniční zakázky v tomto období poklesly nové zakázky z tuzemska, které byly celkově meziročně nižší o 7,4%.

Při pohledu na aktuální údaje můžeme konstatovat, že pesimisty předpovídaný kolaps českého průmyslu nenastal. Na druhé straně dopad na jeho dynamiku byl velice citelný. Průměrný meziroční růst cca 4,5%, na který jsme si zvykli v letech 2014 až 2018, je v současnosti (a zřejmě ještě nějakou dobu bude) nedosažitelný. Jako zásadní limitující faktor pro znovunastartování dynamiky českého průmyslu se jeví slábnoucí poptávka tuzemských spotřebitelů navazující na dlouhodobý pokles reálných příjmů domácností.

To potvrzují i údaje konjunkturálních průzkumů za září 2023. Souhrnný indikátor důvěry, vyjádřený bazickým indexem, se meziměsíčně snížil o 4,2 bodu. Přitom indikátor důvěry podnikatelů v průmyslu poklesl dokonce o 7,6 bodu, tedy o 3,1 bodu výrazněji než v celé ekonomice. Také důvěra spotřebitelů v ekonomiku se meziměsíčně snížila, a sice o 2,7 bodu. Velký počet respondentů pociťuje pokles své životní úrovně a ještě větší počet se jich obává zhoršení hospodářské situace v následujících dvanácti měsících.

Průmyslové Česko na mapě Evropy

Průmyslová výroba v roce 2021 vytvářela 28 % hrubé přidané hodnoty ekonomiky Česka a 20 % ekonomiky zemí EU27.

KAREL NOVOTNÝ

oddělení statistiky průmyslu

Průmysl dlouhodobě patří k tahounům evropské ekonomiky. Následující článek sleduje jeho výsledky za rok 2021*). V uvedeném roce vytvořil průmysl na území Evropské unie hrubou přidanou hodnotu ve výši 2,6 bilionu euro, což představuje 20% podíl na celkové ekonomice EU. Pozici nejvýznamnější části průmyslové výroby zaujímá v Evropské unii i náš zpracovatelský průmysl.

Průmysl zaměstnával značnou část obyvatel. V zemích EU se v roce 2021 jednalo o 33 milionů osob, tedy 11,6% všech osob ve věku 15–64 let. Česko průměr navyšovalo, 1,4 milionu zaměstnaných osob odpovídalo 21% tuzemské populace ve věku 15–64 let. Motivací pro tyto zaměstnance mohly být i mzdy, neboť průmysl se na součtu vyplacených mezd v EU podílel 18,9%, u nás dokonce 28,3%. Z tohoto pohledu byla nejatraktivnějším odvětvím v EU výroba základních farmaceutických výrobků a přípravků, s průměrnou měsíční mzdou 5 tis. eur. Ovšem ne všechny pozice v průmyslové výrobě byly tak atraktivní. Například v nejhůře ohodnoceném odvětví výroba oděvů se průměrná měsíční mzda zastavila na hodnotě 1,2 tis. eur.

TĚŽBĚ A DOBÝVÁNÍ SE DAŘÍ V POLSKU

Oblast těžby a dobývání v EU zaměstnávala 379 tisíc osob, z toho na Česko připadalo 19,6 tisíce osob. Tato část průmyslu je závislá na přítomnosti přírodních zdrojů, a z toho vyplývají velké rozdíly mezi různými zeměmi. Nejvyšší přidanou hodnotu v této oblasti

vykázalo Polsko (3,8 mld. eura), které se na celkové přidané hodnotě těžebního průmyslu v Evropě podílelo 22%.

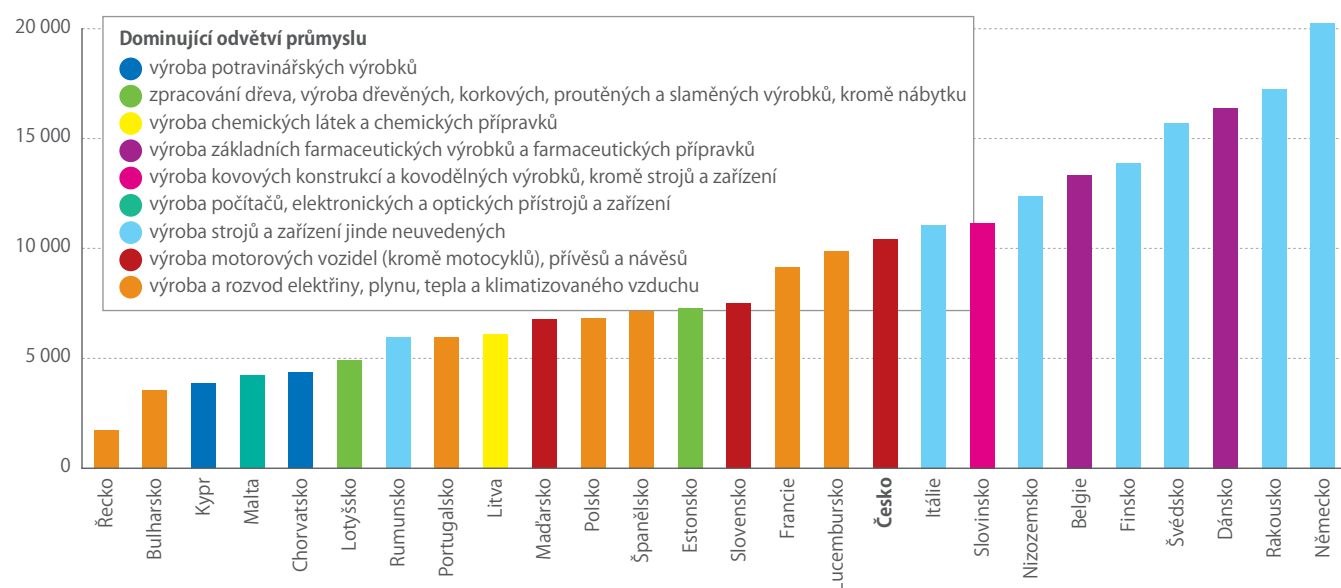
V celoevropském kontextu zaujímal těžební průmysl méně významnou pozici – na celkové přidané hodnotě průmyslu v EU se podílel pouhými 1,5% (v Česku to byla 2%). Nejvýznamnější složku průmyslu tvořil v Bulharsku s 8,9% přidané hodnoty z průmyslu a v Polsku s 6,5%. Naproti tomu v Belgii se těžba podílela na průmyslu pouhými 0,3% přidané hodnoty. V EU těžba a dobývání zaměstnávala 0,13% obyvatel ve věku 15–64 let, v Česku 0,29%.

Z českého pohledu byla zajímavá těžba uhlí. Po Polsku, kde toto odvětví vykázalo přidanou hodnotu 3,8 mld. eura, jsme druhou nejvýznamnější zemí v EU s přidanou hodnotou ve výši 0,6 mld. eura.

VE ZPRACOVATELSKÉM PRŮMYSLU DOMINUJE NĚMECKO

V zemích EU generoval zpracovatelský průmysl 2 bil. eur přidané hodnoty, což znamená 84% ze všech průmyslových odvětví. Celá třetina této částky připadá na Německo, které vykazovalo nejvyšší hodnoty přidané hodnoty i na jednoho obyvatele (8,9 tis. eura). Česká republika se 4,3 tis. eura na obyvatele byla lehce pod průměrem EU, který činil 4,7 tis. eura. Zpracovatelský průmysl v EU zaměstnával 29,7 milionu osob, a tedy 90% všech osob zaměstnaných v průmyslu. V Česku to bylo 1,3 milionu osob, což představovalo 92% z průmyslu.

PŘIDANÁ HODNOTA V PRŮMYSLU NA 1 OBYVATELE (€)

Zdroj: Eurostat

Výroba potravin, nápojů a tabákových výrobků se nejvíce soustředila v Německu, následovaném Francií a Itálií. V řeči čísel to znamená, že v Německu 983 tisíc osob vytvářelo přidanou hodnotu 44 mld. eur ve výrobě potravin, 9 mld. eur ve výrobě nápojů a 6,7 mld. eur ve výrobě tabákových výrobků (to odpovídá 62 % přidané hodnoty z tabákových výrobků v rámci celé EU). Německo s Francií a Itálií se podílely z 55 % na celkové přidané hodnotě z výroby potravin a nápojů v EU. Pokud zohledníme počet obyvatel, největší podíl osob ve věku 15–64 let zaměstnaných v odvětví výroby potravin a nápojů nalezneme v Rumunsku (2,8 %). Česko se s 1,8 % pohybovalo lehce nad průměrem EU (1,6 %), avšak z pohledu přidané hodnoty zůstávalo pouze na dvou třetinách průměru EU.

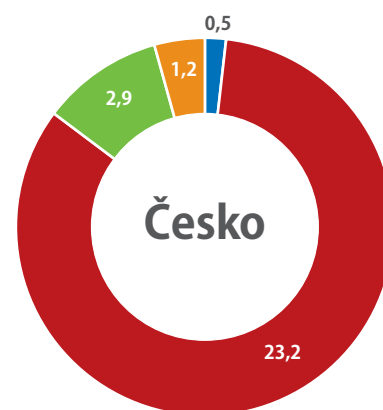
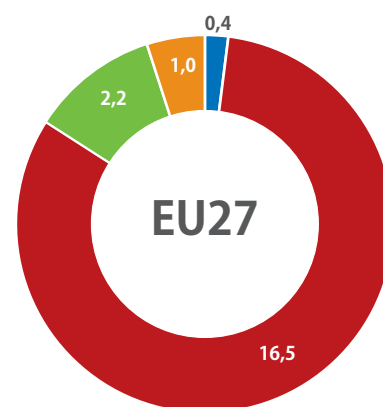
V TEXTILU A ODĚVECH VEDE ITÁLIE

Výrobu textilu, oděvů a kožených výrobků v EU táhla především Itálie, kde našlo uplatnění 27 % osob zaměstnaných v tomto odvětví napříč EU. Itálie zároveň vytvářela přibližně 40 % přidané hodnoty v této oblasti v EU. Přihlédneme-li k velikosti jednotlivých zemí, největší podíl osob ve věku 15–64 let pracujících v těchto odvětvích bychom našli v Portugalsku (2,6 %). Portugalsko rovněž vykazovalo druhou největší přidanou hodnotu na obyvatele (335 eur) hned za Itálií (392 eur). V Česku tato odvětví zaměstnávala 52 tisíc osob. Vzhledem k počtu obyvatel u nás měla o třetinu větší podíl na zaměstnanosti, než byl průměr v EU, ačkoli ve vyprodukované přidané hodnotě dosáhla pouze dvou třetin průměru EU. V obou srovnáních zaostáváme především ve výrobě kožedělných výrobků.

Výroba a zpracování dřeva, papíru tiskovin a nahraných nosičů probíhala především v režii Německa. Tam vzniklo 25 % přidané hodnoty v EU a bylo zaměstnáno 20 % z počtu osob v daných odvětvích. V oblasti zpracování dřeva drželo s Německem krok v počtu zaměstnaných osob Polsko (143 tis., v Německu 147 tis.), avšak polská přidaná hodnota tvořila pouze 34 % německé. Z národního pohledu bylo zpracování dřeva velmi důležitým odvětvím pro Estonsko a Lotyšsko. Oba pobaltské státy vykazovaly v přepočtu na obyvatele nejvyšší přidanou hodnotu (Estonsko 687 eur, Lotyšsko 637 eur) i podíl zaměstnaných osob na populaci 15–64 let (Estonsko 2,2 %, Lotyšsko 2,1 %). Vysoce nadprůměrnou přidanou hodnotu, přes 400 eur na obyvatele, dosahovaly také Rakousko, Finsko a Švédsko. Uvedené skandinávské země zaujímaly přední příčky rovněž ve výrobě papíru. Ve Švédsku toto odvětví zaměstnávalo 0,6 % a ve Finsku 0,5 % osob ve věku 15–64 let a vytvářelo přidanou hodnotu 538 eur (Švédsko) a 485 eur (Finsko) na obyvatele. V Česku výroba a zpracování dřeva, papíru, tiskovin a nahraných nosičů zaměstnávala 94 tisíc osob, tj. 1,42 % z populace 15–64 let. Jednalo o dvojnásobek průměru EU (0,74 %).

Výrobě chemie, farmaceutik, pryže a plastů a nekovových minerálních výrobků v absolutních číslech taktéž dominuje Německo, které v těchto odvětvích

HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA – PODÍL NA NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ (%)

- těžba a dobývání
- zpracovatelský průmysl
- výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatiz. vzduchu
- zásobování vodou; činnosti související s odpady a sanacemi

Zdroj: Eurostat

2,6 bilionu

euro přidané hodnoty vytvořil průmysl v EU v roce 2021.

zaměstnává 27 % všech osob a tvoří 36 % přidané hodnoty zemí EU. Pouze ve výrobě koksů a rafinovaných ropných produktů mu v počtu zaměstnaných osob šlape na paty Polsko (21,8 tis. oproti 22,6 tis. v Německu), které ovšem vytváří pouze třetinu německé přidané hodnoty. Z pohledu jednotlivých zemí má v Dánsku a v Belgii velký význam výroba základních farmaceutických výrobků a přípravků, která zde tvoří vysokou přidanou hodnotu 1 424, resp. 1 233 eur na obyvatele. Pro Belgii, společně s Nizozemskem a Německem je významná i výroba chemických látek a přípravků, v níž tyto země dosahují nejvyšší přidané hodnoty na obyvatele v EU (Belgie 764 eur, Nizozemsko 680 eur, Německo 642 eur). Česko díky významné výrobě pneumatik vévodí EU v podílu počtu osob zaměstnaných ve výrobě pryžových a plastových výrobků (1,3 %) a ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků, kam patří i výroba skla (0,8 %). V přidané hodnotě se pohybujeme na úrovni 140 %, resp. 141 % průměru EU.

Výroba základních kovů a slévárenství a výroba kovových konstrukcí je nejrozšířenější opět v Německu. Jeho podíl na zaměstnaných osobách a přidané hodnotě z této oblasti v EU je 24 % ve výrobě kovů a hutnictví a 27 % zaměstnaných osob a 33 % přidané hodnoty ve výrobě kovových konstrukcí. Nejvyšší

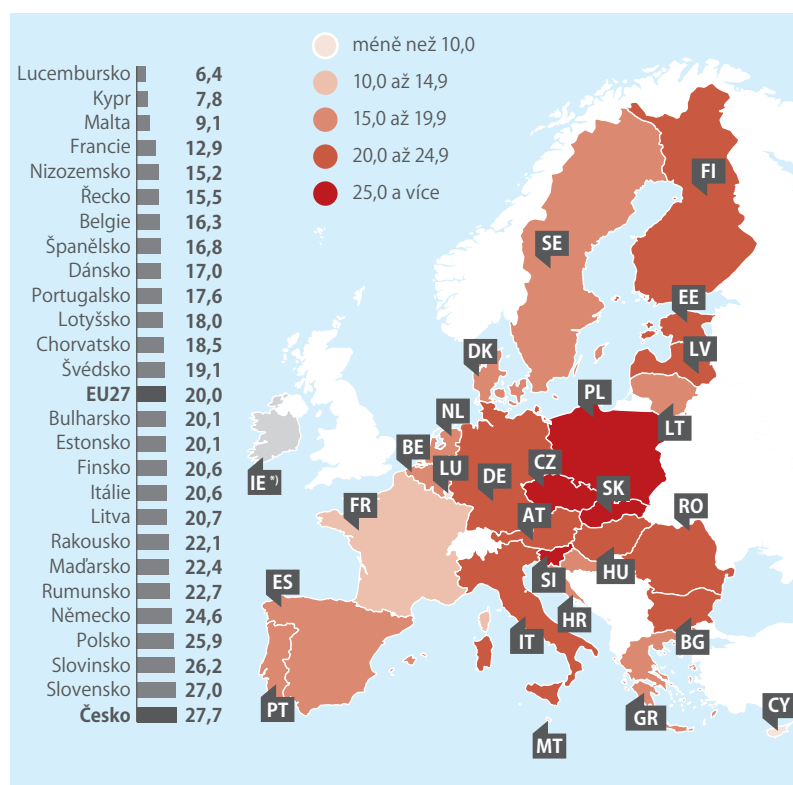
podíl na zaměstnanosti osob ve věku 15–64 let ze zemí EU mají ve výrobě kovových konstrukcí Česko (2,9%), Slovinsko (2,7%) a Slovensko (2,4%). Stejně země společně s Rakouskem opanovaly tento ukazatel u i výroby základních kovů a slévárenství. Z pohledu přidané hodnoty na obyvatele ovšem byla situace odlišná. Ve výrobě kovových konstrukcí se dařilo nejlépe Rakousku (790 eur na obyvatele), Německu (789 eur) a Slovinsku (749 eur). Ve výrobě základních kovů a slévárenství tvořily nejvyšší přidanou hodnotu na obyvatele Rakousko (531 eur), Švédsko (448 eur), Řecko (419 eur) a Finsko (401 eur). Česko v tomto parametru nevybočovalo z průměru zemí EU.

Německou doménou byla také výroba strojů a elektroniky. U našich západních sousedů vzniklo 46% přidané hodnoty a zaměstnána zde byla více než třetina všech osob v rámci odvětví napříč EU. Ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů vykazovaly nejvyšší podíl zaměstnaných osob ve věku 15–64 let Německo a Maďarsko (0,8%), následované Estonskem a Českem (0,7%). Nejvyšší přidaná hodnota na obyvatele vznikla v Německu (496 eur), ve Finsku (481 eur) a v Dánsku (423 eur). V Česku to bylo 155 eur, což odpovídá 76% průměru EU. Výrobě elektrických zařízení se věnoval nejvyšší podíl osob ve věku 15–64 let ve Slovinsku (1,7%) a v Česku (1,6%). Nejvyšší přidanou hodnotu na obyvatele vytvářelo Německo (597 eur), Slovinsko (552 eur), Rakousko (493 eur) a s mírným odstupem Česko (331 eur). Výroba strojů a zařízení zaměstnávala nejvyšší podíl osob ve věku 15–64 let v Německu (2,4%), Česku (1,9%) a Rakousku (1,6%). Přidaná hodnota na obyvatele pak byla nejvyšší v Německu (1 399 eur), Dánsku (1 093 eur), Nizozemsku (1 061 eur), Rakousku (1 044 eur) a Švédsku (1 008 eur). V Česku dosáhla přidaná hodnota 383 eur na osobu, což představovalo dvě třetiny průměru EU.

ČESKO MÁ NEJVYŠŠÍ ZAMĚSTNANOST V AUTOMOBILKÁCH

Výroba motorových vozidel a ostatních dopravních prostředků byla v Evropské unii tažena především Německem a Francií. Ve výrobě vozidel dle očekávání převládalo Německo, které vytvořilo 54% z přidané hodnoty v EU a zaměstnávalo 36% všech pracujících osob v tomto odvětví. Pokud se ale zaměříme na podíly zaměstnaných osob v jednotlivých zemích na populaci ve věku 15–64 let, nejvyšší hodnotu nalezneme v Česku (2,6%). Následují Rumunsko (2,5%) a Slovensko (2,1%). Nejvyšší přidaná hodnota ve výrobě vozidel na obyvatele byla v Německu (1 318 eur), ve Švédsku (907 eur), v Česku (746 eur) a v Řecku (714 eur). Ve výrobě ostatních dopravních prostředků a zařízení (kam patří například výroba letadel, lodí a lokomotiv) měla hlavní slovo Francie, která zaměstnávala 26% osob a tvořila třetinu přidané hodnoty v rámci celé EU. Nejvyšší čísla ze zemí EU dosahovala i v přidané hodnotě na jednoho obyvatele. Česko v tomto odvětví vykazovalo přidanou hodnotu na obyvatele na úrovni poloviny průměru EU.

PODÍL PŘIDANÉ HODNOTY PRŮMYSLU NA NÁRODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ V ROCE 2021 (%)

Zdroj: Eurostat

Výroba nábytku nebyla švédskou doménou, jak by se mohlo zdát návštěvníkům populárního řetězce. Nejvíce osob zaměstnávala v Polsku (212 tis.), Německu (162 tis.) a Itálii (127 tis.). Ovšem podíl zaměstnaných osob na populaci 15–64 let měli zdaleka nejvyšší v Litvě (1,8%). Druhé v pořadí Estonsko dosáhlo podílu pouze 1%. Litva vytvořila i nejvyšší přidanou hodnotu v přepočtu na obyvatele (260 eur). V celkových číslech docílily nejvyšší přidanou hodnotu Německo (25% podíl v EU), Itálie (20%) a Polsko (12%).

Ostatní zpracovatelský průmysl nabízí pestré složení produktů. Největší podíl na zaměstnanosti (57% z tohoto odvětví v rámci EU) měla výroba lékařských a dentálních nástrojů a potřeb, která zaměstnávala nejvíce osob v Německu (228 tis.), v Itálii (68 tis.) a ve Francii (58 tis.). Z pohledu podílu zaměstnaných osob na populaci 15–64 let dosahovalo nejvyšší hodnoty v tomto odvětví průmyslu Česko (0,7%). První pozici obsadilo i v podkategoriích výroby klenotů a bižuterie a ve výrobě her a hraček. Ve výrobě hudebních nástrojů jsme v tomto ukazateli byli druzí za Rakouskem a ve výrobě sportovních potřeb třetí za Slovinskem a Rakouskem. Avšak z pohledu vytvořené přidané hodnoty na osobu jsme se pohybovali na 89% průměru EU. Zde kralovalo Dánsko s přidanou hodnotou 752 eur na obyvatele, druhé Německo s 254 eury již výrazně zaostávalo.

**) Z důvodu nekompletních odvětvových dat v databázi Eurostatu není v článku zmíněno Irsko.*

Nápojový průmysl opět sráží slabá poptávka

Odvětví výroby nápojů se v roce 2022 dařilo a v řadě ohledů se dorovnálo předkrizové úrovni. Následně však bylo opět zasaženo útlumem spotřeby domácností.

**JIŘÍ
KAMENICKÝ**
analytik ČSÚ

Výroba nápojů představuje v Česku jedno z menších tradičních průmyslových odvětví. Byť se spolu s příbuzným potravinářstvím řadí k oborům s nízkou technologickou náročností (a tedy i slabou rolí vědy a výzkumu), jde o dlouhodobě stabilní odvětví, jež na konci minulé dekády zažívalo rozvoj. Vzhledem k tomu, že nápoje patří takřka výhradně ke zboží krátkodobé spotřeby, je citlivé na výkyvy poptávky, a tak jej zásadně zasáhla regulační opatření v období koronavirové pandemie.

VÝROBA PIVA PŘEVAŽUJE

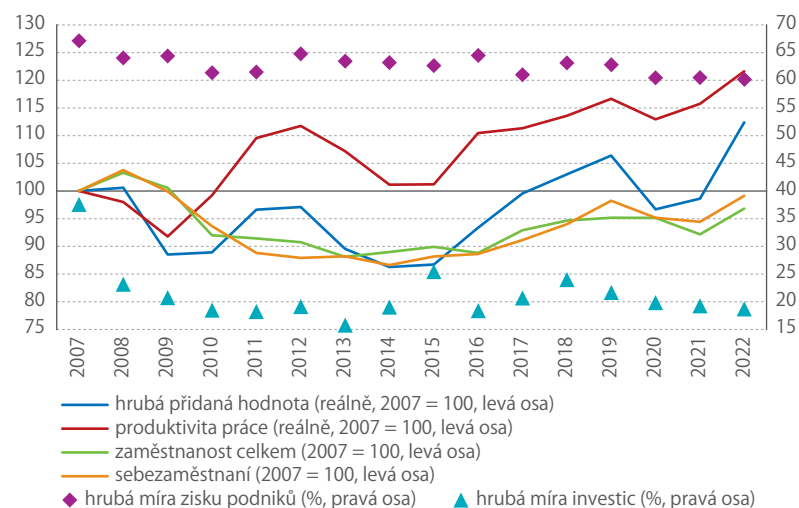
V tuzemském nápojovém průmyslu působí téměř tři tisíce aktivních podnikatelských subjektů. Z hlediska počtu sice převažují podniky v oblasti destilace, rektifikace a míchání lihovin, ve výkonových ukazatelích však dominují firmy zabývající se výrobou piva. S tou souvisí i výroba sladu, jehož je Česko významným evropským exportérem. Podobně závislé na lokální zemědělské produkci je také vinařství. Spektrum nápojového průmyslu doplňuje výroba nealkoholických nápojů a stáčení minerálních vod. U nealkoholických nápojů je patrná částečná provázanost s nepříliš rozsáhlým tuzemským ovocnářstvím, u minerálních vod je výroba kvůli dostupnosti přírodních zdrojů územně silně koncentrována do lázeňských oblastí. Celkově je nápojový průmysl více rozvinut i v regionech, jež nepatří mezi tradičně průmyslové (jižních Čechy a jižní Morava).

Výroba nápojů se proti ostatním zpracovatelským oborům v Česku vyznačuje výrazně nižší dovozní náročností, neboť téměř veškerý dovoz je určen k přímé spotřebě domácností a jen minimum z něho směřuje jako mezivstupy do další tuzemské výroby. Více než tři čtvrtiny domácí produkce míří na tuzemský trh, přesto zde drží silné postavení podniky pod zahraniční kontrolou. Ty v roce 2020 vytvářely mezi podniky v tomto odvětví 66 % hrubé přidané hodnoty a bezmála 90 % zisku (čistého provozního přebytku). V obou případech jde o dvojnásobně vyšší podíly než v potravinářství, a také o vyšší procenta než v celém průmyslu (56 %, 71 %). Vedle podniků působí ve výrobě nápojů i drobní podnikatelé. Na celkovém počtu pracovníků v odvětví (20 tis.) se podílejí skoro pětinou, na rozdíl od jiných průmyslových oborů s vysokým podílem sebezaměstnaných (oděvnictví, zpracování dřeva, nábytkářství) nemá však většina jejich produkce tržní charakter (slouží pro vlastní konečné užití – samozásobení domácností). Nápojový průmysl se vyznačuje vyšší produktivitou práce – vytvořená přidaná hodnota na jednu odpracovanou hodinu zde v roce 2022 převyšovala úroveň celého průmyslu o 40 %. To se odráží ve výši průměrné mzdy, jež v kontextu celého průmyslu patří k mírně nadprůměrným.

CITELNÝ DOPAD PANDEMIE

Nápojový průmysl v Česku dlouhodobě nejvíce ovlivnila hospodářská recese spojená s globální finanční krizí v roce 2008. V roce 2009 se tuzemská produkce propadla o pětinu a následující rok o další desetinu. Souhrnný pokles výkonu za toto dvouleté období byl ze všech hlavních průmyslových odvětví u nás nejhlubší. Řádově nižší negativní dopad na produkci nápojů měla recese v roce 2012 doprovázená omezením spotřeby domácností. V následující části minulé dekády zažívali výrobci nápojů, stejně jako v potravinářství, mírný, ale stabilní růst. Během konjunktury se spolu rostoucí životní úrovní měnily nároky domácností na spotřebu (z hlediska objemu i kvality) a produkci nápojů podpořil i rozvíjející se cestovní ruch či klimatické změny. To se projevilo např. v rychlém růstu sítě minipivovarů. Následující „pandemické období“ spojené s přísnými regulačními opatřeními mělo na výrobce nápojů tvrdý dopad. Opakované uzávěry restaurací a dalších stravovacích zařízení, rušení kulturních a sportovních akcí či útlum příjezdového cestovního ruchu si vybraly svou daň. Navzdory

HLAVNÍ EKONOMICKÉ UKAZATELE NÁPOJOVÉHO PRŮMYSLU V ČESKU

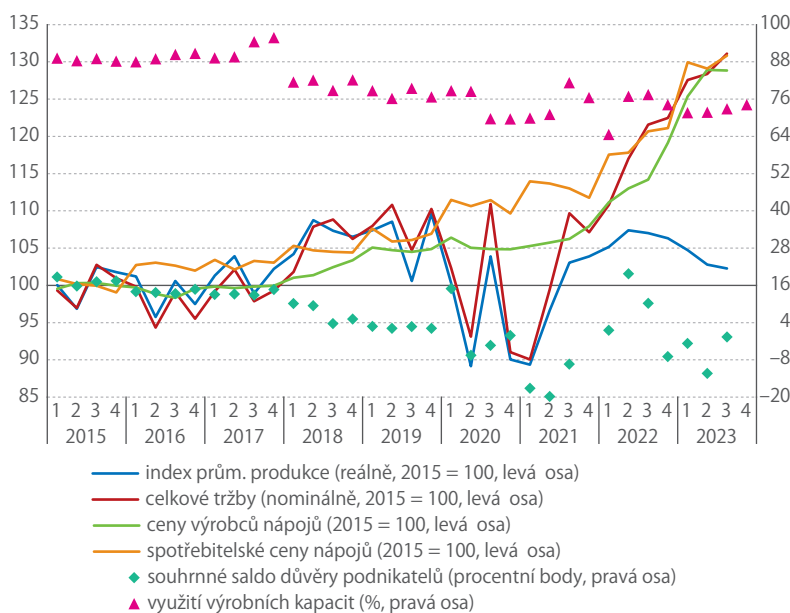
Zdroj: ČSÚ

podpůrným i alternativním formám prodeje (akce „Zachraň pivo“, výdej „u okének“) a přesunu konzumace nápojů do soukromých zařízení nepodléhajících regulacím, propadly za celý rok 2020 produkce i export nápojového průmyslu o desetinu. Vyšší útlum průmyslové produkce postihl jen obuvnictví a některé investičně náročné obory (strojírenství a výrobu aut). Naopak výkon potravinářství, na nějž restriktive přímo nedopadly, pokračoval v mírném růstu. V dalších dvou letech nastalo oživení poptávky a některé výkony nápojového průmyslu (produkce, přidaná hodnota) se dorovnaly předkrizové úrovni. Míra investic i zisku v tomto odvětví, shodně jako v celém průmyslu, ale zůstala pod úrovní roku 2019. Během roku 2022 se v nápojovém průmyslu začaly projevovat dopady energetické krize. Ačkoli výroba nápojů nepatří, na rozdíl od potravinářství, mezi energeticky vysoce náročná odvětví, byli tuzemští výrobci nuceni významně navýšit ceny produkce (např. i kvůli rostoucím nákladům na obalové materiály). Vlivem toho vzrostly ve 3. čtvrtletí 2023 spotřebitelské ceny nápojů meziročně o 8,4%, za dva roky o 15,8%. Domácnosti zasažené citelným propadem reálných příjmů začaly omezovat zbytné výdaje. Produkce ve výrobě nápojů tak v 1. až 3. čtvrtletí 2023 meziročně klesla o 3,3% (obdobně jako v potravinářství). Využití výrobních kapacit zde nepřesáhlo 75% a 90% podniků na počátku 4. čtvrtletí uvedlo, že je limituje nedostatečná poptávka. Celková důvěra výrobců nápojů setrvala po celý rok v mírně negativním pásmu.

OBCHODNÍ PŘEBYTEK POSTUPNĚ KLESAL

Zahraniční obchod Česka s nápoji, na rozdíl od obchodu s potravinářskými produkty, dlouhodobě vykazoval mírně přebytky. Ty však od roku 2015 postupně slábly. V letech 2021 i 2022 se pak bilance propadla do deficitu, který v úhrnu činil 1,7 mld. Kč

DALŠÍ VYBRANÉ UKAZATELE NÁPOJOVÉHO PRŮMYSLU V ČESKU

Zdroj: ČSÚ

JAK VELKÝ PROBLÉM PRO BUDOUCNOST ČESKÉ ENERGETIKY PŘEDSTAVUJE NEDOSTATEK KVALIFIKOVANÝCH PRACOVNÍCH SIL?

ROBIN ČEJKA

HR manažer Teplárny Otrokovice

Přestože naše společnost nabízí nadprůměrné mzdy a řadu dalších benefitů, s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků se stále potýkáme. Obsadit některé pozice bývá často velmi složité a vhodné uchazeče hledáme delší dobu. Střední školy opouští velmi málo studentů z oborů, které v energetice potřebujeme. Snažíme se situaci změnit, spolupracujeme se školami v našem regionu, studenti u nás mohou získat odbornou praxi, nabízíme jim stáže. Zapojili jsme se do projektu, který má za cíl lépe propojit studium s odbornou praxí, aby studenti získali nové vědomosti a jejich vzdělání odpovídalo požadavkům trhu práce. Díky tomu máme možnost vyhledávat šikovné studenty, kteří u nás po skončení školy mohou nastoupit na pracovní místa odpovídající jejich kvalifikaci.

Pro budoucnost ale obavy z rostoucího nedostatku odborníků v energetickém sektoru přetrvávají. Zatím nezaznamenáváme výrazné snahy o reformu vzdělávacího systému, a bohužel, technické obory či řemesla studenty příliš nepřitahují.

(při obratu zahraničního obchodu ve výši 75 mld. Kč). Aktuální údaje ale vyznívají optimističtěji – za tři čtvrtletí roku 2023 se obchod s nápoji vrátil k přebytku (+0,5 mld. Kč), který nastal při svižném 17% meziročním růstu hodnoty vývozu, zatímco dovoz vzrostl o 10%. Z pohledu dílčích komodit se obchod tradičně značně liší. Česko dosahuje výrazných přebytků u piva a sladu, zatímco u vína a destilovaných alkoholických výrobků je tomu naopak. Schodek, byť jen mírný, panoval od roku 2021 i v kategorii nealkoholických nápojů a minerálních vod. Čtyři pětiny vývozu i dovozu všech nápojů byly realizovány se státy EU. Za poslední tři a půl roku putovalo 27% českého exportu na Slovensko, 12% shodně do Německa a Polska, do Maďarska pak 7%. Dováželo se naproti tomu

nejvíce z Itálie (14%), z Německa (13%), ze Slovenska (9%), z Polska a z Francie (shodně 8%), z Maďarska (7%) či ze Španělska (3%). Mimoevropské státy se více podílely na dovozu (10%) než vývozu (7%).

SPOTŘEBA VÍNA ROSTE

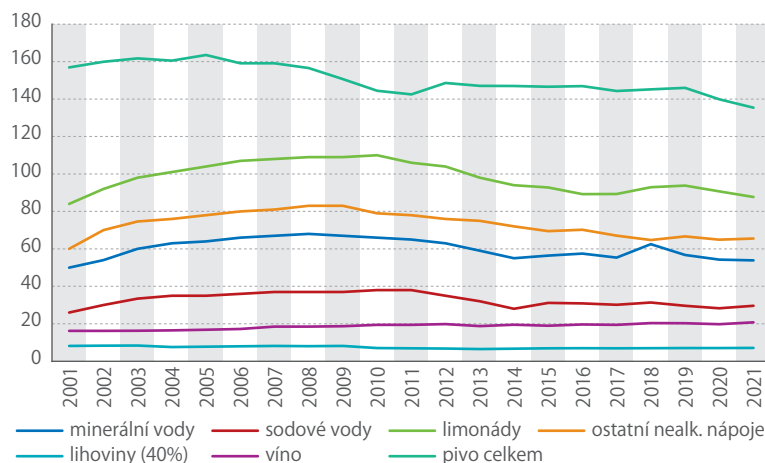
Okolo 30 % tuzemské spotřeby nápojů (v peněžním vyjádření) pochází z přímo dovozu, tedy podstatně méně než např. u potravin (50%). Domácí soběstačnost ve spotřebě se značně liší dle různých kategorií nápojů. Kromě výše uvedených ekonomických vlivů spoluurčují spotřebu také tradice či rozvinutý marketing, akcentující i posun ke zdravému životnímu stylu. Trend růstu přírodní spotřeby nápojů v Česku, patrný v nulté dekádě, byl zastaven nástupem hospodářské recese v roce 2009. U lihovin k tomu mohlo přispět i zvýšení sazby daně (v roce 2010) či nárůst otrav metanolem (2012). V roce 2021 činila odhadovaná spotřeba vysokoprocentních lihovin (v hodnotě čistého alkoholu) 2,8 litru na obyvatele, o dvacet let dříve to bylo 3,3 litru. U piva, jehož spotřeba v Česku je dlouhodobě stabilní, došlo k citelnějšímu poklesu v letech 2020 i 2021. V roce 2021 dosáhla spotřeba 135 litrů na obyvatele, přičemž v roce 2001 to bylo 157 litrů. Spotřeba piva v hodnotě čistého alkoholu se díky vyšší oblibě „silnějších piv“ za toto období téměř nezměnila. Dlouhodobě se ovšem zvyšuje spotřeba vína.

V roce 2022 vydaly rezidentské domácnosti v Česku na alkoholické nápoje 3,6 % z celkových spotřebních výdajů, na nealkoholické nápoje 1,5%. Tyto útraty se v celkové skladbě výdajů mezi hlavními typy domácností zásadně neodlišují, poměrně stabilní jsou i v čase. Roste však reálná hodnota výdajů na nápoje, což při stagnaci či poklesu přírodní spotřeby většiny druhů nápojů naznačuje postupný příklon domácností k produktům s vyšší kvalitou.

NÁPOJOVÝ PRŮMYSL U NÁS PATŘÍ K PRŮMĚRNÝM

Slabý aktuální výkon většiny ekonomik v EU se popisuje na spotřebě domácností. Produkce ve výrobě

SPOTŘEBA NÁPOJŮ V ČESKU (litry na obyvatele za rok)

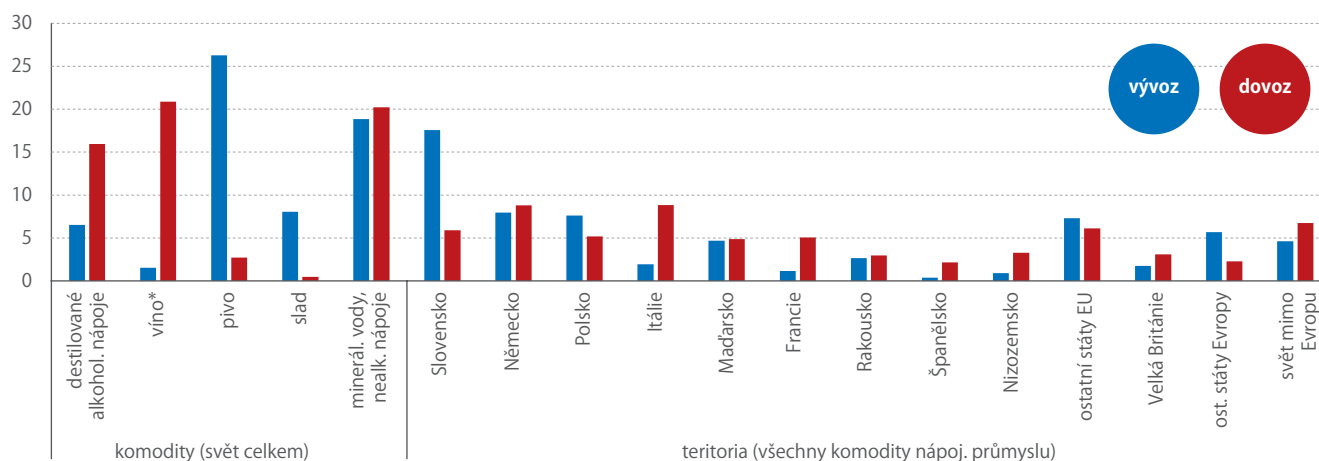

Zdroj: ČSÚ

nápojů se tak v 1. pololetí 2023 v Unii meziročně snížila o 1,6%, tedy více než v celém průmyslu, kde činil pokles 0,3%. Ve 3. kvartále se pokles u nápojů ve většině zemí prohloubil (v Česku na 5,1%, v Německu na 3,8%, ve Francii až na 10,6%). Z dostupných údajů plyne, že růst produkce pokračoval jen v Rakousku. Ve srovnání s rokem 2019 byla však výroba nápojů ve většině zemí (včetně Česka) stále mírně vyšší.

Význam výroby nápojů v rámci průmyslu se mezi státy EU liší. V Česku v roce 2021 představovala výroba nápojů 1,3% pracovníků a 1,7% přidané hodnoty celého průmyslu, což nás řadilo v rámci EU k průměrným. Nejvyšší specializací na výrobu nápojů se vyznačuje Malta (která je současně celkově slabě průmyslovou zemí), nejnižší Dánsko. Podíl přidané hodnoty vytvořené ve výrobě nápojů je u drtivě většiny zemí vyšší než v případě zaměstnanosti. Výroba nápojů tak obecně patří k průmyslovým oborům s vyšší produktivitou práce. Strukturu výroby nápojů naznačují údaje o zaměstnanosti. V řadě jihoevropských států, ale i v Maďarsku má silnou váhu vinařství, v Beneluxu, v Německu, v Česku či ve Švédsku zase pivovarnictví. Výroba destilátů je relativně významná v Pobaltí nebo v Bulharsku.

ZAHRAŇIČNÍ OBCHOD S NÁPOJI (mld. Kč, úhrn za leden 2020 až červen 2023)

* včetně ovocných vín a nedestilovaných kvašených nápojů, Zdroj: ČSÚ

Česká ekonomika je na rozhraní

Prezident Svazu průmyslu a dopravy ČR Jan Rafaj očekává, že o tom, zda a jak hluboko se česká ekonomika propadne, rozhodne příštích osm měsíců.

Foto: Tereza Koutecká

Podle výsledků konjunkturálního výzkumu poklesla letos v září důvěra podnikatelů v průmyslu na nižší hodnotu než v období recese mezi lety 2012 a 2013. Co by podle vás pomohlo opět zvýšit výkon průmyslu v Česku a posílit optimistické vyhlídky?

Určité ochlazení jsme očekávali už od jara, a naše očekávání se nyní potvrzují. Důvodů k tomu je více, mezi ty hlavní patří vysoké ceny energií a vysoká inflace, která zdražuje peníze. To výrazně zpomalilo stavebnictví. Vlivem nárůstu cen stavebních materiálů a drahých úvěrů vycházejí výnosové křivky u nových projektů dost nepříznivě, takže se nevyplatí stavět. Investoři svá rozhodnutí odkládají, a to se projevuje nejen ve stavebnictví, ale i v dalších souvisejících

odvětvích. Propady, mnohdy dramatické, vidíme ve výrobě keramiky, v ocelářství, slévárenství i jinde. A týká se to celé Evropy, nejenom průmyslu v Česku. Řekl bych, že zdaleka nejsme na konci cyklu. Stále nám hrozí, že se může propadnout ještě do hlubší recese. Znepokojivé signály přicházejí i z Německa, které je pro nás extrémně důležitým trhem a tamní situace nás vždycky ovlivní.

Mírným optimismem mě však naplňuje skutečnost, že současná ekonomika je daleko více diverzifikovaná než například v roce 2008. V celém světě, a samozřejmě i u nás narostl význam celé řady oborů. Daleko větší podíl má digitální průmysl, zdravotní průmysl a další.

Důležité také je, že se zatím stále na poměrně slušných výkonech drží odvětví automotive. Částečně

proto, že dobíhají objednávky odložené z předchozího období kvůli nedostatku čipů, ale slušnou hodnotu mají i nové objednávky. To české ekonomice velmi pomáhá. Kdyby automobilový průmysl kopíroval trend stavebnictví, byl by ten problém daleko horší. Jsme tedy pořád na rozhraní, a teprve na konci jara příštího roku budeme schopni říct, zda začíná nějaký obrat k lepšímu, nebo se naopak propadáme do nějaké dlouhodobější krize.

Je Česká republika stále ještě „montovnou“, jak naši ekonomiku charakterizují někteří politici?

Já to slovo nemám rád. Transformace průmyslu je kontinuální proces, během něhož se firmy postupně vyvíjejí a proměňují. Skutečnost, že nemají finální produkt a jsou součástí zakázkového řetězce, ještě neznamená, že nedosahují high tech úrovně. Máme tady řadu firem působících například v precizním strojírenství, které dosahují vysokou přidanou hodnotu. Výhoda levnější pracovní síly v Česku pomalu končí, firmy si to uvědomují a posouvají se dopředu. Mnoho jich už má nastavené procesy na velmi vysoké úrovni a neustále hledají možnosti, jak se dostat ještě výš.

Dominantní roli v českém průmyslu hrají automobilky. Jak velké riziko tato závislost na jednom odvětví pro ekonomiku představuje?

Automotive je tahounem české ekonomiky, a je to dobře. Tyto firmy dobře fungují, dobře platí zaměstnance, často využívají špičkové technologie. Z tohoto pohledu není důvod se jejich přítomnosti obávat, naopak bychom měli hledat způsoby, jak si je u nás co nejdéle udržet. Nedomnívám se také, že nám v oblasti automotive hrozí nějaký zásadní kolaps. Ani při transformaci na zelenou ekonomiku. Ano, je zde ještě několik otázků: jak si bude Evropa chránit vnitřní trh vůči ne úplně fér konkurenci z Asie, jak se evropským automobilkám podaří transformovat na elektromobilitu, ale já věřím, že se vše podaří zvládnout.

Navíc vedle automobilek u nás roste počet firem, které jsou úspěšné i v jiných oborech. Máme tady Linet, Seznam, Zentivu, Avast, Jikov a mnoho dalších. Řada mezinárodních firem u nás také investuje, zejména do IT a do telekomunikací, takže bych neřekl, že závislost na automotive je nějak zásadně nezdravá.

Česká ekonomika je také silně závislá na Německu. Neměli bychom se více zaměřit i na jiné trhy?

Závislost českých firem na západní Evropě je obrovská, dosahuje úrovně kolem 85 procent z celkového exportu. Nejvýznamnější podíl z toho zaujímá Německo. Je to často způsobené tím, že dodáváme pouze část výroby a finální výrobek pak exportují Němci. Ale nové trhy se objevovat daří. České firmy jsou dnes daleko odvážnější a dostávají se i na silné trhy, na které si dříve netroufaly. Třeba v Americe nebo v Kanadě. Vedle toho se snaží hledat partnery i v rozvíjejících se zemích a náš svaz jim v tom intenzivně pomáhá. Například v listopadu jsme ve spolupráci

s premiérem uskutečnili exportní misi do pěti afrických zemí, následně jsme letěli s prezidentem do Itálie. V létě jsme byli s ministrem zemědělství v Uzbekistánu, na konci roku plánujeme cestu s ministrem průmyslu a obchodu do Indie. Na všechny tyto mise s námi jezdí naši podnikatelé a ze všech přivážejí domů nový byznys.

Další problém představuje nízká nezaměstnanost a z ní vyplývající nedostatek pracovních sil. Přitom ale máme poměrně nízké mzdy, takže velká část společnosti má problémy uhradit běžné výdaje. Co by se mělo udělat pro to, aby se příjmy zaměstnanců v Česku zvedly a více přiblížily těm západoevropským?

To je věčný spor. V posledních letech rostly mzdy dvojnásobným tempem ve srovnání s produktivitou práce. Ale pořád ještě máme velký podíl činností, které nemají vysokou přidanou hodnotu. Je proto potřeba podpořit aktivity českých firem, které směřují ke zvyšování přidané hodnoty a k lépe placeným pracovním místům.

Jak konkrétně by ta podpora měla vypadat?

Možností je obrovská škála. Například pořádáme již zmíněné exportní mise a pomáháme firmám hledat nové trhy. Vedle toho velmi intenzivně přesvědčujeme vládu, aby maximálně zjednodušila investice firem do výzkumu a vývoje. Je třeba odblokovat nastavení finančních úřadů tak, aby šikanózním způsobem tyto aktivity neomezovaly. Když provádíte výzkum a vývoj, zpravidla ne všechno se povede. Některé projekty nepřinesou požadovaný výsledek. Pro úředníky z finanční správy to znamená, že když nemáte na konci výsledný produkt, tak nemůžete odepsat náklady. Ale přece, když se hledá nová cesta, je běžné, že narazíte i na slepé uličky. A i na ně vynaložené výdaje jsou nutné pro úspěšný výsledek na konci.

Zároveň s pravidly pro investice firem do výzkumu a vývoje projednáváme s vládou také potřebu neomezovat výdaje ze státního rozpočtu do aplikovaného výzkumu. A napomáháme i dalšími způsoby. Jsme například lídrem Brněnského strojírenského veletrhu, spolupracujeme s agenturou Czech Trade, s Českou exportní bankou nebo s Exportní garanční a pojišťovací společností. To všechno jsou cesty, které pomáhají dobrým českým myšlenkám prosadit se ve světě a přinášet vyšší přidanou hodnotu.

Proč jsou u nás tak málo rozšířené zkrácené úvazky, které by umožnily zaměstnávat lidi na rodičovské dovolené, v předdůchodovém věku a podobně?

Ze statistiky na první pohled vyplývá, že v Německu je zkrácených úvazků mnohem víc než v Česku. Ale ono to není tak přímočaré, ten rozdíl má několik důvodů. Prvním je skutečnost, že v Německu mají výrazně kratší rodičovskou dovolenou. Rodiče se vracejí do práce zpravidla od jednoho roku dítěte. V tomto věku většinou nechtějí, aby tak malé dítě bylo devět

PAVEL ČERNÝ
oddělení
marketingu a PR

»
Umělá inteligence a roboty nejspíše nahradí lidi vykonávající rutinní administrativní činnosti.

Mgr. Jan Rafaj, MBA

Vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a studoval i na University of Lapland ve Finsku. Titul MBA získal na Prague International Business School. Působil v různých manažerských pozicích v ostravské hutní skupině ArcelorMittal, v současnosti je jednatelem společnosti Heimstaden Czech, která podniká v oblasti nájemního bydlení. Je rovněž místopředsedou dozorčí rady těžební společnosti OKD a členem statutárních orgánů řady dalších společností. Od roku 2011 byl viceprezidentem Svazu průmyslu a dopravy ČR, prezidentem byl zvolen letos v květnu.

Nezkrácený rozhovor najdete na: bit.ly/46ydN69

hodin denně v nějakém předškolním zařízení, a proto se nechávají zaměstnat na zkrácené úvazky. Kdybychom u nás zkrátily rodičovskou dovolenou, tak se počty zkrácených úvazků také zvýší. Jenže v Česku nemáme dostatečně vybudovanou síť zařízení pro předškolní děti, zvláště mladší tří let. A když rodiče nemají dostatečný výběr kvalitních zařízení, tak ani neusilují o dřívější návrat do práce.

Nicméně poté, co Ministerstvo práce a sociálních věcí zkrácené úvazky daňově zvýhodnilo, začínají je zaměstnavatelé i u nás využívat více. Nutí je k tomu rovněž vyprázdněný pracovní trh. Znam příklady, kdy i ve směnném provozu někteří zaměstnavatelé vytvářejí takové podmínky, aby se v rámci jedné směny vystřídal dva lidé. Jinak by některé pracovní pozice nebyli schopni zaplnit. To však znamená zvýšené náklady, protože řadu věcí musíte platit dvakrát – pracovní pomůcky, školení a podobně. Mzda přitom musí být taková, aby se zaměstnanci vyplatilo chodit do práce a aby pro něj nebylo výhodnější zůstat doma.

Učíme se s tím pracovat a zkrácených úvazků postupně přibývá.

Odborníci na vzdělání by chtěli, aby se u nás zvýšil počet vysokoškoláků, podnikatelé ovšem žádají více absolventů středního a učňovského školství. Která cesta je ta správná?

Všechny extrémy jsou špatně. Musíme si uvědomit, že i když společnost bude mít nižší podíl průmyslu, tak stále bude potřebovat řemeslníky, tedy někoho, kdo vám opraví střechu nebo porouchanou pračku nebo vyrobí nábytek na míru. Pochybuji, že to budou dělat lidé s vysokoškolským vzděláním v humanitním oboru. Pokud nebudeme vyhledávat technické talenty, tak se jako společnost velmi ochudíme.

Je také třeba říct, že technické vzdělání neznamená jenom učňák pro děti se špatnými známkami. Patří sem i technické vysoké školy. Tomu se vůbec nebráníme. Jenom si myslíme, že debata by se neměla vychýlovat do směru, že vystudovat gymnázium a humanitní obor je to je nejlepší pro společnost. Naopak, současná doba ukazuje, že umělá inteligence

a roboty nejspíše nahradí lidi vykonávající rutinní administrativní činnosti. Nemyslím, že budeme mít hned tak robota, který opraví střechu nebo přijede k vám domů opravit myčku na nádobí. Zato celou řadu kancelářských profesí lze zautomatizovat poměrně rychle.

Jak by se tedy české školství mělo transformovat?

Náš svaz připravil velký program pro technické školství. Bohužel, poslední dvě vlády s námi o něm sice debatovaly, ale nic pro jeho uskutečnění neudělaly. My navrhujeme, začlenit do vzdělání duální systém. Princip vychází z německého modelu, kde děti chodí dva týdny v měsíci do státních škol, které zajišťují všeobecné vzdělání. Další čtrnáct dní pak mají na starosti firmy a cechy, které připravují studenty pro trh práce. Nám by stačilo, kdyby stát pustil odborníky z praxe do ověřování kvalifikací. Jinými slovy: zástupci firem by se měli podílet na sestavení osnov, co by měl absolvent technického oboru umět, a na konci studia by vyzkoušeli, zda to skutečně umí. Pak by náboráři, kteří přijímají čerstvě vyučeného zaměstnance, měli jistotu, že je kvalitní a že ho nebudou muset učit všechno potřebné znovu.

Ve státech západní Evropy je to osvědčený model a my bychom si ho přáli i tady.

Co říkáte na současnou situaci v energetice? Budeme mít dostatek energetických zdrojů pro další rozvoj českého průmyslu?

České ekonomice hrozí dvě největší rizika. Jedním je trh práce a stárnutí populace, druhým pak energetika. Globální souboj z hlediska energií Evropa prohrává. V Americe jsou energie o polovinu levnější než v Evropě. To je velký problém. Navíc i v rámci Evropy existují obrovské rozdíly. Například Německo si chránilo svůj průmysl tím, že nastavilo nižší stropy na ceny energií a nyní uvažuje o zavedení industriálních tarifů, tedy zafixovaných garantovaných cen energií pro firmy, aby byly konkurenceschopné. To u nás nevidíme.

Největší problém ale spočívá v tom, že jsme nerealizovali poslední státní energetickou koncepci, která byla přijata v roce 2015 a od té doby leží v šuplíku. Ztratili jsme téměř deset let. Máme zpoždění v jaderné energetice, udělali jsme strašně málo v rozvoji sítí, takže vážně připojování nových fotovoltaických elektráren, nebudovali jsme alternativní paroplynové zdroje, které by mohly vykrývat výpadky obnovitelných zdrojů. Všechno to pravděpodobně způsobí, že někdy na konci této dekády se z exportní země stane dovozcem elektřiny. Na to je potřeba se rychle připravit. Musíme dobudovat přenosové soustavy, aby byly schopné tu energii přenést. Musíme také nastavit pravidla, abychom zajistili dostatek energie tam, kde je nejvíce potřeba, a abychom měli zajištěné dodávky i v době, kdy bude energie nedostatek. Debata je ale teprve v začátcích a vláda se tomu musí postavit čelem.

Relativní zadlužení v EU postupně klesá

Vládní instituce v zemích EU hospodařily ve druhém čtvrtletí převážně s deficity.

KAROLÍNA ZÁBOJNÍKOVÁ
analytička ČSÚ

Série krizí, s nimiž se potýká celá Evropa, má nadále dozvuky v hospodaření vládních institucí. Stabilizační politiky v průběhu pandemie se plynule přelily do odpovědi na energetickou krizi a zvýšené potřeby sociálních výdajů v souvislosti s vysokou inflací. Vyšší výdaje jsou také důvodem přetrvávajících deficitů. V celé EU dosáhlo záporné saldo hospodaření sektoru vládních institucí ve 2. čtvrtletí 2,6% HDP. Meziročně se relativní schodek zhoršil o 0,9 procentního bodu. Sezonně neочиštěný výsledek vládního hospodaření bývá ve druhém čtvrtletí roku obvykle lepší než v ostatních čtvrtletích. Letos dosáhlo přebytku ve 2. čtvrtletí celkem 12 zemí EU, zatímco loni to bylo o dvě více. Podle sezonně očištěných

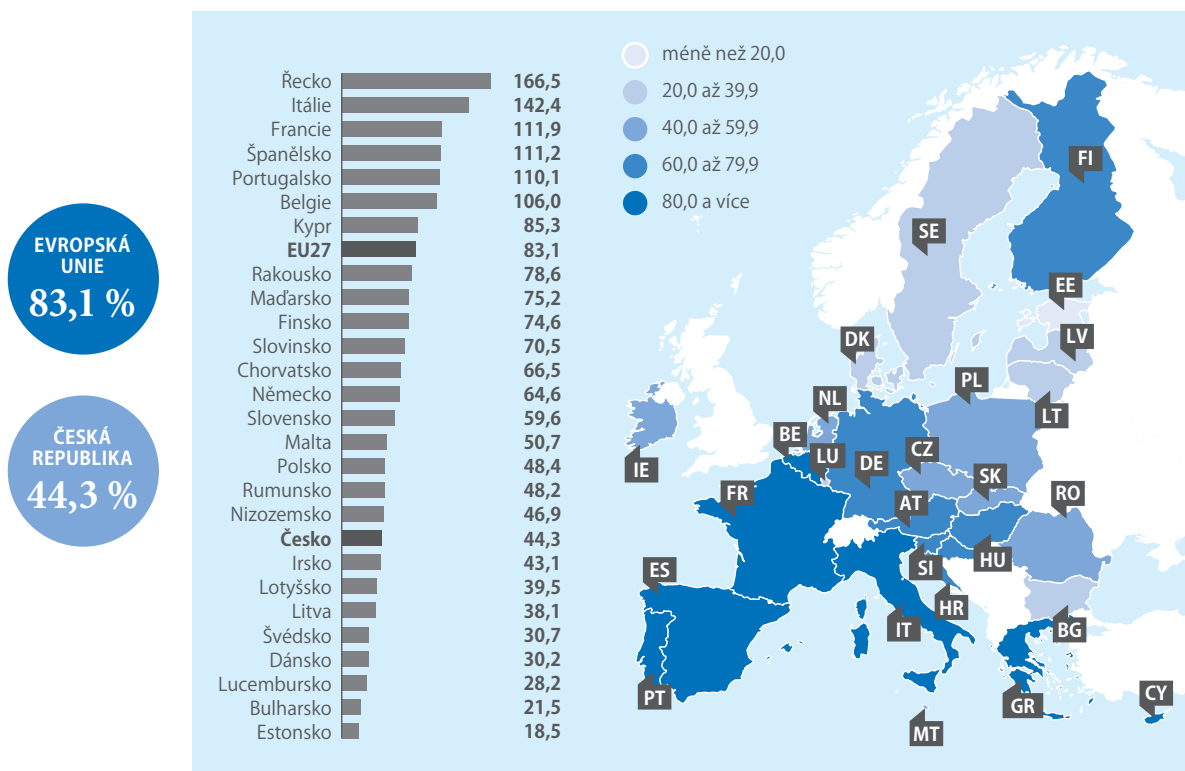
údajů se úroveň relativního schodku v EU téměř nezměnila.

Dluh sektoru vládních institucí v EU prudce narostl během 1. pololetí 2020. Následně jeho dynamika zvolnila, ale růst pokračoval. Spolu s prudkým propadem HDP vedlo pandemické navýšení dluhu k rychlému nárůstu podílu dluhu na HDP: ze 77,7% na konci roku 2019 na 92,0% v 1. čtvrtletí 2021. Od té doby relativní zadlužení postupně klesá, na čemž má zásluhu výhradně pokračující mírný růst HDP. Ve 2. čtvrtletí 2023 v EU podíl dluhu vládních institucí na HDP opět poklesl a dosáhl 83,1%, redukce relativního zadlužení ale v posledních dvou čtvrtletích zpomalila.

Podíl dluhu na HDP v EU meziročně klesl o 2,8 procentního bodu a nižší byl

v naprosté většině členských zemí. Výjimkou byly ekonomiky Lucemburska (nárůst o 2,8 p. b. na 28,2%), Finska (+2,1 p. b. na 74,6%), Estonska (+1,6 p. b. na 18,5%), Česka (+0,8 p. b. na 44,3%), Slovenska (+0,4 p. b. na 59,6%) a Bulharska (+0,2 p. b. na 21,5%). Estonsko, Bulharsko a Lucembursko měly zároveň nejnižší relativní zadlužení v celé EU. Nejvýraznější meziroční pokles relativního zadlužení (o 16,7 p. b.) zaznamenalo Řecko, které stále zůstává zemí s nejvyšším podílem dluhu na HDP v EU (166,5%). Druhý nejvyšší relativní dluh vykazovala Itálie (142,4%) a po ní Francie (111,9%). Více než 100% HDP tvořil dluh také ve Španělsku (111,2%), Portugalsku (110,1%) a Belgii (106,0%).

PODÍL HRUBÉHO KONSOLIDOVANÉHO DLUHU VLÁDNÍCH INSTITUCÍ NA HDP V ZEMÍCH EU VE 2. ČTVRTLETÍ 2023 (%)

Zdroj: Eurostat

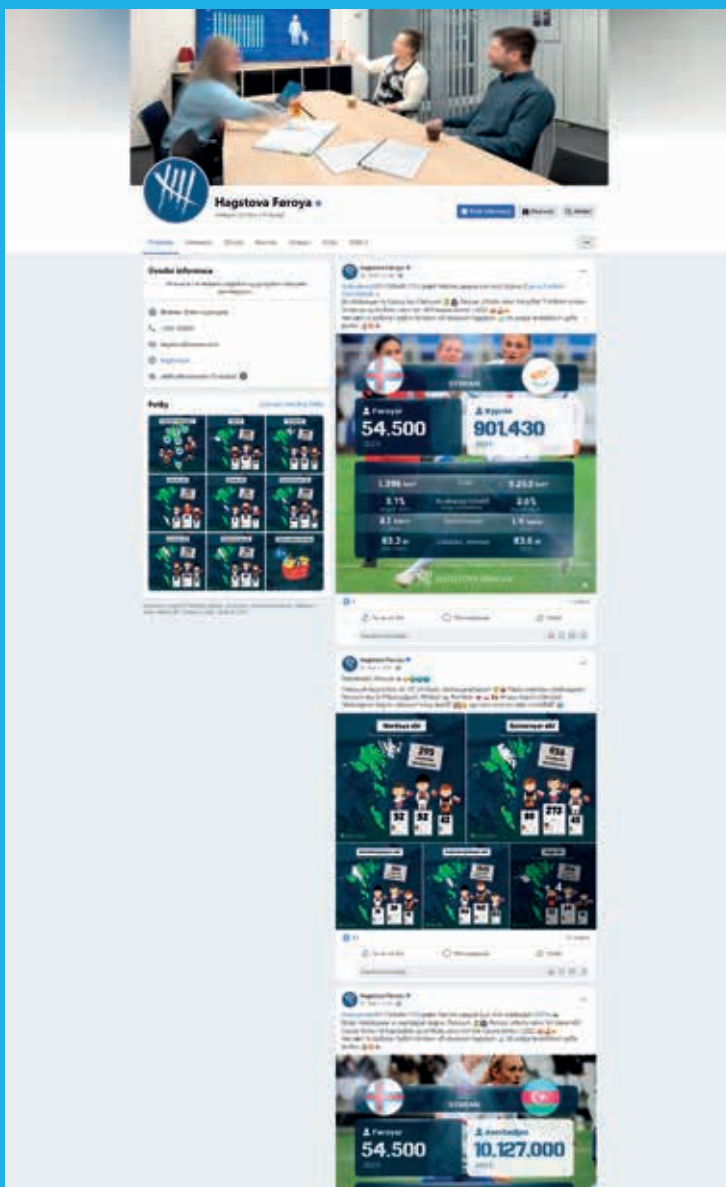

FACEBOOK HAGSTOVA FØROYA

Jak se dostat na Faerské ostrovy? Nejlépe lodí, a vlastně i letadlem. Nebo alespoň zprostředkovaně díky facebookovém profilu tamního statistického úřadu.

Cesta není úplně bez úskalí, neboť celý profil je ve faerštině. Ale nebojte se, neztratíte se. Jak je obvyklé, publikované příspěvky jsou doplněny vhodnými obrázky, grafy či alespoň emotikony. Jednou ze zajímavostí, kterými tamní statistici bezesporu ozvlášťují svůj profil, je skutečnost, že kdykoli hrají faerští fotbalisté či fotbalistky mezinárodní zápas na mezistátní nebo klubové úrovni, připraví drobnou infografiku, v níž představí základní informace o zemi či městě soupeřova týmu.

bit.ly/4802EJU

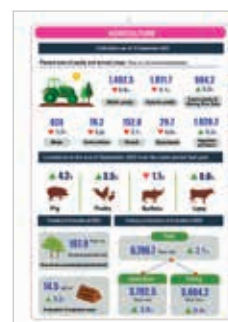
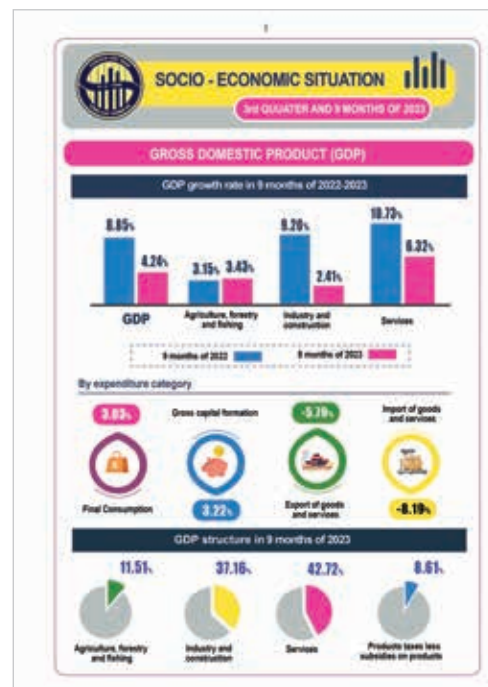

INFOGRAFIKY Z VIETNAMU

Vietnamský statistický úřad představil sadu šesti infografik, na nichž jednoduchým a přehledným způsobem prezentuje ekonomickou a sociální situaci v zemi ve 3. čtvrtletí 2023.

Tamní statistici tímto způsobem představují meziroční změny v úrovni a struktuře HDP, změny v zemědělské a průmyslové produkci, v sektoru služeb (ten představuje už 42,7 % HDP), v oblasti investic, a nechybí ani meziroční srovnání vybraných ukazatelů ze sociálních statistik. Co však v tomto rychlém přehledu může uživatel postrádat, jsou základní demografické statistiky.

bit.ly/3tIKWUN

REGIONÁLNÍ STATISTICKÁ ROČENKA EU 2023

Letos si připomínáme 70. výročí vzniku Eurostatu. Mezi pravidelné výstupy tohoto evropského statistického úřadu patří i regionální ročenka, která se za uplynulé roky značně rozrostla.

Aktuální vydání se zaměřuje na Evropský rok dovedností, jehož cílem je podpořit jednotlivce v získávání správných dovedností pro nalezení vhodného místa na pracovním trhu, a zároveň pomoci podnikům řešit nedostatek kvalifikovaných pracovníků. Rozšířené kapitoly ročenky o vzdělávání a trhu práce hodnotí, jak si vedou jednotlivé regiony.

Všechny mapy uvedené v ročenke jsou k dispozici také v interaktivní podobě ve Statistickém atlase, což usnadňuje prezentaci údajů ve všech regionech (většinou na úrovni NUTS3).

bit.ly/3tpLLvU

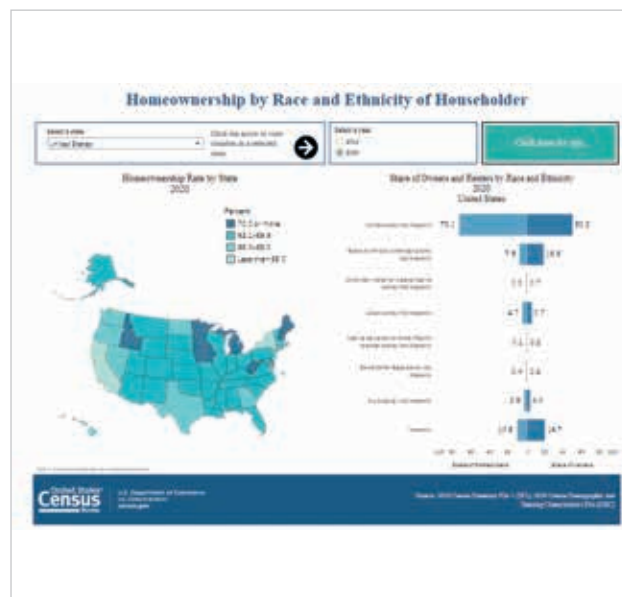

VLASTNICKÉ A NÁJEMNÍ BYDLENÍ V USA

Americký úřad pro sčítání lidu zveřejnil interaktivní mapu znázorňující údaje o vlastnictví domů podle věku, rasy a etnické příslušnosti majitele domácnosti.

Mapa poskytuje údaje ze sčítání lidu v roce 2020 na celostátní úrovni, na úrovni států a okresů a pro srovnání jsou k dispozici i údaje ze sčítání v roce 2010.

Další informace o vlastnictví domů, nájemních bytech, neobydlených bytech a jiných tématech souvisejících s bydlením jsou dostupné v publikaci Housing Characteristics 2020. Je třeba brát v úvahu, že srovnávací základna z roku 2010

je ovlivněna dopady velké recese a krize v oblasti nemovitostí, doprovázené jejich

zabavováním v prvních letech nového tisíciletí. bit.ly/3Q8jYZB

JAK VYSVĚTLIT INFLACI DĚTEM

Inflace je všude. Při sledování televizních zpráv, v rádiu při ranní cestě do práce a do školy, v rozhovorech dospělých a samozřejmě při placení účtů a nákupů.

Inflace představuje nesnadné téma, které je těžké vysvětlit dospělým, natož pak dětem. Aby to bylo jednodušší, vydal Eurostat krátkou animaci o inflaci. Které z dětí by aspoň jednou neřešilo, kolik zmrzliny by si mohlo koupit, kdyby za ni utratilo celé své kapesné? Animace také vysvětluje, co je příčinou inflace, a souvislost mezi nabídkou a poptávkou.

Video je určeno dětem ve věku 9–12 let, je opatřeno anglickým komentářem a titulky ve všech úředních

jazycích EU, tedy i v češtině. Publikováno je na platformě YouTube.

bit.ly/3rAQ3jz

Výdaje domácností se pozvolna vracejí na předcovidovou úroveň

V jakých oblastech spotřeby jsou změny nejvýraznější a v čem výdaje domácností dokonce překonaly hodnoty před začátkem pandemie?

**BARBORA
LINHARTOVÁ
JIŘÍČKOVÁ**

oddělení sociálních
šetření

Odpověď nabízejí aktuální výsledky šetření Statistika rodinných účtů, v jehož rámci jsou vždy veškeré údaje zjišťovány přímo od domácností. Výsledky za rok 2022 dávají možnost srovnání spotřeby domácností v období před covidem (data za roky 2018 a 2019), v době pandemie (2020) a po uvolnění protipandemických restrikcí (2022). Ačkoliv je patrné, že cesta zpět k „normálu“ je do jisté míry postupná a změny v datech se projevují s určitým zpožděním, již nyní je možné vysledovat návrat domácností k výdajům, které v předchozích dvou letech značně omezily.

ZMĚNY VE SPOTŘEBĚ DOMÁCNOSTÍ BĚHEM COVIDU

S nástupem koronaviru, především v souvislosti se zavedením protipandemických opatření, došlo k poměrně dramatické změně ve výši i struktuře spotřeby domácností v České republice. Celkové spotřební výdaje domácností v roce 2020 výrazně klesly, a sice na hodnotu 149 810 Kč na osobu za rok, tedy na 12 484 Kč za měsíc. V meziročním srovnání tak nastalo snížení ročních výdajů na osobu o téměř 3 400 Kč, čímž se celkové výdaje domácností dostaly zhruba na hodnoty z roku 2018. Po tomto propadu nicméně od roku 2021 došlo k významnému nárůstu výdajů, ovlivněnému do značné míry růstem cen, především za energie.

Ačkoliv v mnoha oblastech zaznamenaly výdaje domácností v době pandemie značný propad, za něco lidé utráceli naopak více. V roce 2020 došlo k nárůstu

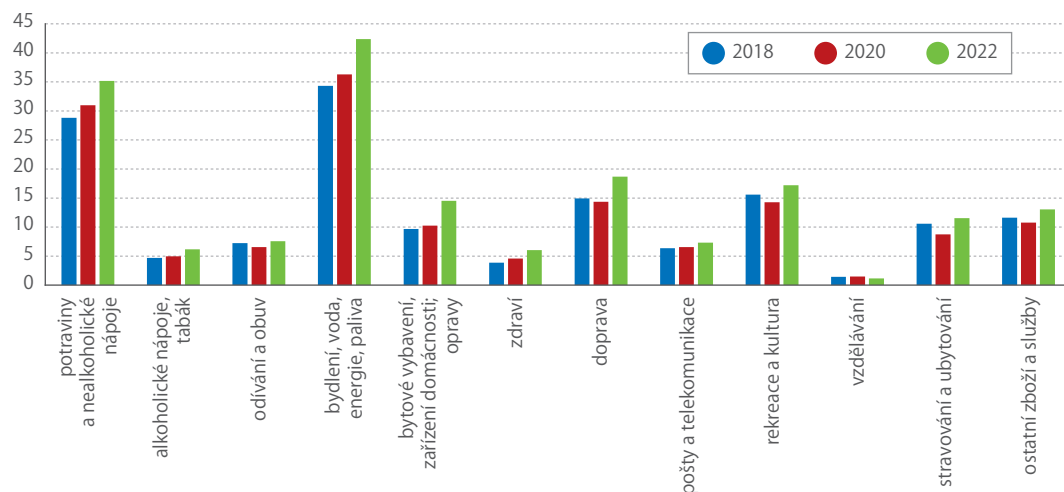
výdajů za potraviny a nealkoholické nápoje – oproti roku 2018 o 7,5 %. Zároveň se zvýšil jejich podíl na celkových spotřebních výdajích. Příčinou byla zejména skutečnost, že se lidé stravovali více doma, a nikoliv v restauracích, jídelnách či fast foodech, které ve stejné době zaznamenaly významný pokles. V průběhu pandemie se rovněž zvýšil podíl výdajů za bydlení, vodu, energie a paliva na celkové spotřebě domácností. Mezi lety 2018 a 2020 vzrostly z 9 686 Kč na 10 252 Kč na osobu a rok také výdaje českých domácností na bytové vybavení, opravy a zařízení domácností. Lidé více utráceli například za nábytek a další výrobky pro dům a zahradu. Zvýšení podílu výdajů za bytové vybavení na celkové spotřebě domácností pokračovalo i v roce 2021, který byl rovněž poznamenán pandemií.

Kromě toho byli lidé více než v předchozích letech motivováni investovat do svého zdraví, což se projevilo především vyššími výdaji za léčiva a za zdravotnické prostředky jako roušky a respirátory. Narostly i výdaje domácností za telefonické služby, internetové připojení a balíčky telekomunikačních služeb, což souviselo s významným rozšířením distančního vzdělávání a práce z domova.

PO POKLESECH OPĚT NASTAL RŮST

Vedle růstu některých výdajů vykázaly domácnosti v době pandemie poměrně významný pokles v řadě dalších oblastí. Výrazný propad (o 17,3 %) zaznamenaly mezi roky 2018 a 2020 výdaje za stravování

VÝVOJ SPOTŘEBNÍCH VÝDAJŮ DOMÁCNOSTÍ (tis. Kč)

Zdroj: ČSÚ

a ubytování. Z důvodu omezeného provozu těchto služeb a omezování volného pohybu občanů klesly v roce 2020 především výdaje za restaurace, jídelny, kavárny a podobná zařízení veřejného stravování. V roce 2022 došlo po uvolnění restrikcí opět k výraznému nárůstu výdajů za stravovací a ubytovací služby – ve srovnání s rokem 2020 o 32,1 %. Tím se výdaje v této oblasti dostaly o 9,2 % nad hodnotu z roku 2018.

Podobný vývoj zaznamenala spotřeba domácností za rekreaci a kulturu, kde byl mezi lety 2018 a 2020 registrován pokles o 8,4 %. Výdaje domácnostem během prvního pandemického roku klesly například za sport a sportovní potřeby nebo kulturní služby jako návštěvy divadla či kina. Vzhledem k útlumu cestovního ruchu utrácely domácnosti méně také za dovolenou. Naproti tomu mírný nárůst byl zaznamenán v souvislosti s výdaji za hry, hračky a sběratelské předměty nebo za potřeby pro domácí mazlíčky. V roce 2022 došlo k opětovnému nárůstu výdajů za rekreaci a kulturu, oproti roku 2020 o 20,5 %, ve srovnání s rokem 2018 to znamenalo navýšení o 10,3 %. Zejména za rekreaci a kulturu se tak českým domácnostem podařilo předpandemické hodnoty spotřebních výdajů nejen dohnat, ale do značné míry je i překonat.

Výrazné snížení výdajů domácností v době covidové pandemie zaznamenala také oblast dopravy, což rovněž souviselo s omezením volného pohybu. Domácnosti tak ušetřily například na nákladech za provoz osobních dopravních prostředků, jako je nákup pohonných hmot, náhradních dílů či příslušenství. Kromě toho vydaly méně také za dopravní služby, především za jízdenky ve veřejné dopravě.

180 773 Kč

na osobu za rok
činily spotřební
výdaje domácností
v roce 2022.

V roce 2022 ovšem oproti roku 2020 celkové výdaje domácností na dopravu stouply o 24,9 %. Na tomto navýšení se podílely zejména výdaje za nákup osobních dopravních prostředků a náklady na jejich provoz. Výdaje za dopravní služby sice rovněž vzrostly, ale nepřekonal hranici předcovidových hodnot.

Pandemický pokles spotřeby domácností byl zaznamenán rovněž v kategorii odívání a obuvi, v níž se mezi roky 2018 a 2020 snížily výdaje o 9,4 %. Do roku 2022 pak vzrostly o 15,5 %, takže o 4,7 % překonaly částku z roku 2018. V neposlední řadě došlo v roce 2022 k opětovnému navýšení výdajů za další osobní služby, mezi které patří například kadeřnické či kosmetické služby, ale také třeba pojištění.

ZMĚNY SE MOHOU PROJEVOVAT POSTUPNĚ

Data o spotřebních preferencích naznačují, že Češi pomalu ale jistě dohánějí výdaje, které byli v důsledku pandemie nuceni omezit. Je však třeba mít na paměti, že zjištěné údaje mohou zároveň odrážet růst cen napříč sektory. A zapomínat nesmíme ani na to, že roční výsledky Statistiky rodinných účtů se zpracovávají vždy z dat příslušného a předchozího roku se zohledněním meziročních indexů spotřebitelských cen. Rozdíly mezi roky 2018, 2020 a 2022 mohou proto být ve skutečnosti výraznější, než je z výsledků na první pohled patrné.

Některé trendy se také mohou v datech projevit s jistým zpožděním a jasněji je uvidíme až z výsledků šetření za rok 2023, které budou dostupné v srpnu příštího roku. Letos v prosinci začíná sběr dat pro další ročník šetření, který se zaměří na výdaje domácností v roce 2024.

STATISTIKA VĚDA JE...

Vydáváme mezinárodní
odborný recenzovaný
časopis **STATISTIKA**

Vychází 4x ročně anglicky
tištěný i online

Objednávejte

STATISTIKA:
Statistics and Economy
Journal
na stránkách
czso.cz/statistika_journal

Úvěry v cizí měně se u podniků staly standardem

Podíl úvěrů v cizí měně v portfoliích českých podniků narůstá a loňské zvýšení úrokových sazeb ČNB tomu dalo nový impulz.

KAROLÍNA ZÁBAJKOVÁ
analytička ČSÚ

Úvěry v cizí měně poskytnuté bankami v Česku na konci 1. pololetí 2023 dosahovaly objemu 619,4 mld. Kč*). To představovalo 24,7 % z celkového objemu poskytnutých úvěrů, což je druhá nejvyšší hodnota v celé časové řadě dostupné od roku 1997. Až do loňska byly nejvyšší podíly cizoměnných úvěrů zaznamenány v devadesátých letech, kdy na bankovním trhu chyběly dostupné úvěrové produkty nebo úrokové sazby u těch existujících byly příliš vysoké. Maxima ve výši 25,5 % dosáhl podíl úvěrů v cizí měně na konci března 1999 a od roku 2000 klesal. V období let 2003 až 2012 fluktoval mezi 13 až 15 %.

Zlomem ve vývoji se stal kurzový závazek ČNB vyhlášený v listopadu 2013. Do konce téhož roku tak podíl úvěrů v cizí měně vyskočil na 18,2 %. Dalším impulzem bylo očekávané opouštění kurzového závazku, k němuž došlo v dubnu 2017. Podíl úvěrů v cizí měně v březnu 2017 dosáhl 21,8 % a po uvolnění kurzu do konce roku 2017 oslabil na 18,9 %. Na hodnoty jako před rokem 2013 už se ale nevrátil, přestože znatelně klesl v období, kdy ČNB rychle snižovala úrokové sazby v reakci na covidové zpomalení ekonomiky.

Nejnověji podíl úvěrů v cizí měně zareagoval růstem na zvýšení měnověpolitických sazeb. To začalo v červnu 2021 nárůstem měnověpolitické sazby z 0,25 % na 0,50 %. Další zvýšení poměrně rychle následovala – do června 2022 se sazba dostala až

na 7,00 %. Mezi červnem 2021 a 2022 vzrostl podíl cizoměnných úvěrů z 18,1 % na 21,7 %. Za další rok, tedy do konce letošního června, se podíl úvěrů v cizí měně navýšil na 24,7 %. Výrazný nárůst úrokových sazeb korunových úvěrů byl motivací pro dlužníky, aby hledali levnější alternativy. Pro ty, kdo běžně obchodují v cizích měnách, jsou pak nekorunové úvěry přirozenou volbou.

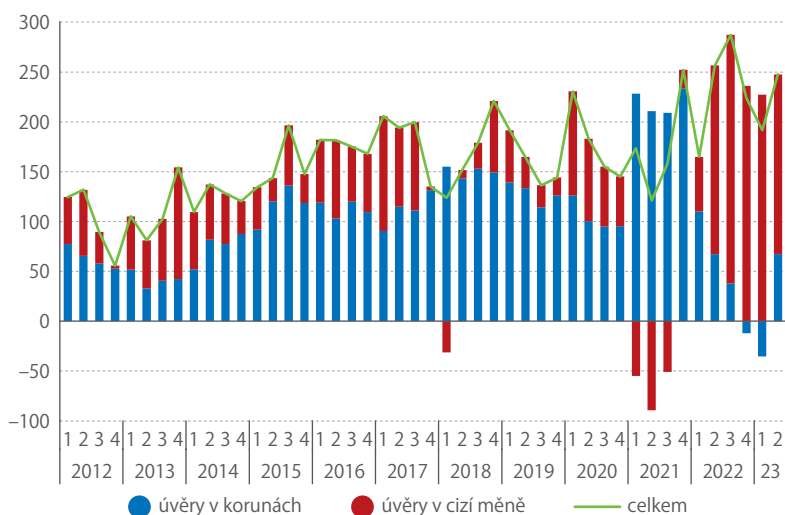
DOMÁCNOSTI ÚVĚRY V CIZÍ MĚNĚ TĚMĚŘ NEVYUŽÍVAJÍ

Zajímavý je pohled na vývoj podílu úvěrů v cizí měně v jednotlivých institucionálních sektorech ekonomiky. Úvěry v cizí měně poskytnuté domácnostem ke konci letošního června dosahovaly objemu 8,0 mld. Kč, což představovalo 0,4 % z celkového objemu úvěrů domácností. Podíl ve druhé polovině roku 2022 sice narostl na nejvyšší úroveň od konce roku 2003, ale stále platí, že úvěry v cizí měně české domácnosti již více než dvacet let téměř nevyužívají. Od 3. čtvrtletí 2002 je jejich podíl na úvěrech domácností nižší než 1 %. To vyplývá z přísné regulace poskytování těchto úvěrů domácnostem. Jejich příjmy jsou totiž typicky v korunách, což takového dlužníka činí mimořádně zranitelným v případě nepříznivého vývoje kurzu. Varovným příkladem byla zejména situace v Polsku a Maďarsku, kde v roce 2015 prudké posílení švýcarského franku způsobilo vážnou nestabilitu finančního systému. Hypotéky ve francích tam totiž tvořily desítky procent úvěrů domácností.

Zanedbatelné množství úvěrů v cizí měně aktuálně drží sektor vládních institucí. Na konci letošního června jejich objem dosahoval 8,8 mil. Kč. Téměř nulový podíl cizoměnných úvěrů v dluhovém portfoliu vládních institucí je ale záležitostí posledních let. Velmi vysoký (až nadpoloviční) byl na konci 90. let. Mezi lety 2009 až 2013 se poměr ustálil na 10 % a od začátku roku 2014 postupně klesal až na nulu. Ve vývoji posledních let jsou patrné jen dva krátkodobé výkyvy. Prvním je konec června 2020 (6,3 %) a pak konec září 2022 (7,9 %).

Nejčastěji si půjčky v cizí měně pořizují nerezidenti, kteří využívají úvěry poskytované českými bankami. Na konci letošního 1. pololetí dosáhl objem úvěrů nerezidentů 350,0 mld. Kč a úvěry v cizích měnách z nich tvořily 77,8 %. Podíl se přitom po většinu období od roku 2011 stabilně držel v pásmu mezi 75 a 80 %.

ÚVĚRY POSKYTNUTÉ BANKAMI V ČR (mld. Kč, meziročně)

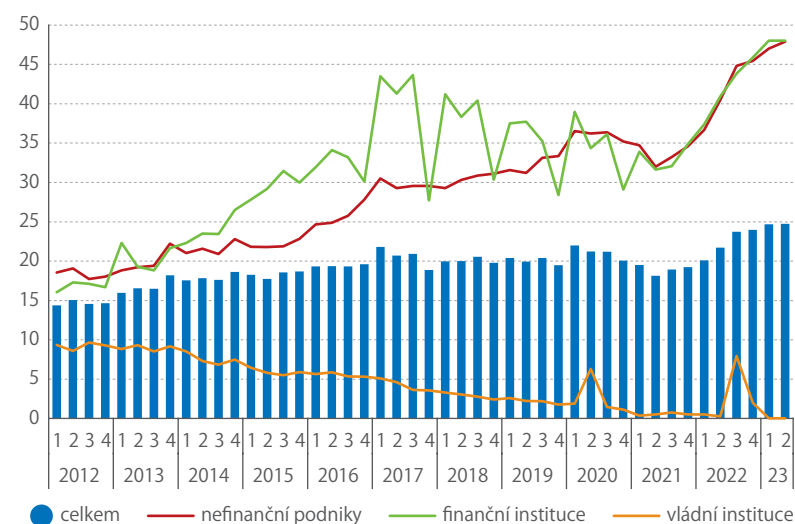
Zdroj: ČNB

PRUDKÝ RŮST U FINANČNÍCH INSTITUCÍ I PODNIKŮ

V řadách rezidentů využívají úvěry v cizí měně zejména nefinanční podniky (NP) a finanční instituce (FI). U obou se podíl úvěrů v cizí měně dlouhodobě zvyšuje. U finančních institucí jejich využití výrazněji fluktuje a vývoj je citlivější na měnověpolitická rozhodnutí centrální banky. Drtivá většina úvěrů, které byly poskytnuty finančním institucím, spadá pod „jiné než měnové instituce“ – v tomto případě jsou relevantní zejména investiční fondy. Ke konci června 2023 úvěry v cizí měně představovaly celkem 48 % (140,7 mld. Kč) z celkového objemu půjček, které byly FI poskytnuty. Objem i podíl cizoměnných úvěrů rostl od června 2021 (tehdy podíl dosahoval 31,6 %). Při pohledu na delší časovou řadu je také patrné, že v posledních pěti letech za růstem či poklesem objemu úvěrů poskytovaných FI téměř výhradně stojí právě ty v cizí měně. Korunové úvěry setrvávají od poloviny roku 2018 blízko úrovně 150 mld. Kč.

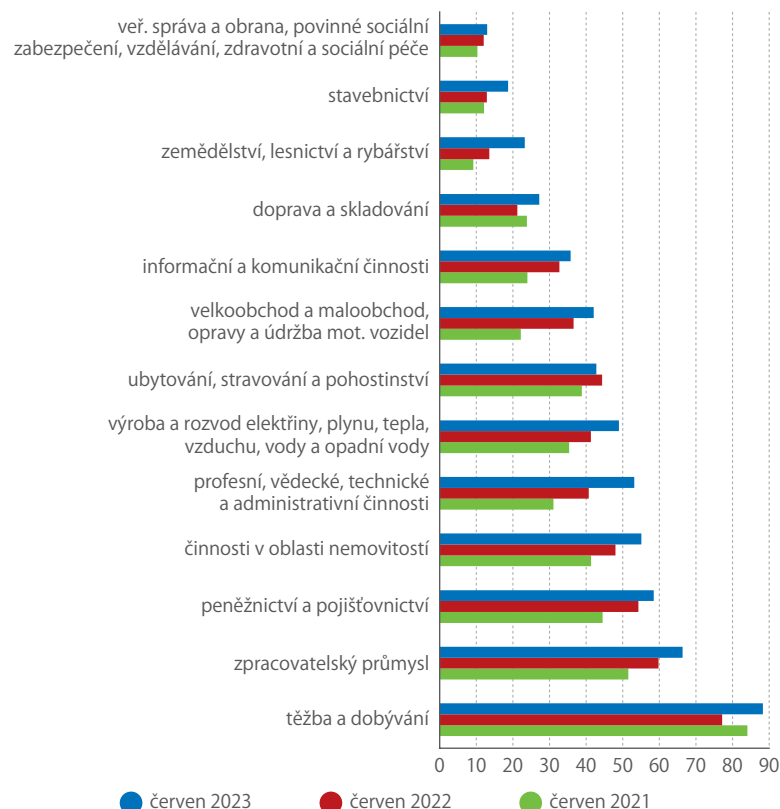
V portfoliu nefinančních podniků jsou úvěry v cizí měně přítomné dlouhodobě. Až do roku 2013 jejich podíl kolísal mezi 15 a 20 %, poté ale začal stabilně růst. Výrazně se posilování role úvěrů v cizí měně zrychlilo v období před uvolněním kurzového závazku. Na rozdíl od finančních institucí, kde došlo k rychlému propadu, u nefinančních podniků růst podílu úvěrů v cizí měně po dubnu 2017 jen zpomalil, ale nezastavil se až do roku 2020. Ke konci června 2023 celkový objem úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům dosahoval 1 292,6 mld. Kč, z nichž ty v cizí měně tvořily 48 %. Na prudkém navýšení podílu úvěrů v cizí měně (z 32,0 % v červnu 2021) se podílel samotný nárůst jejich objemu (mezi červnem 2021 a 2023 se zvýšil o 256,6 mld. Kč, tedy o 70,7 %), ale také poměrně netypický pokles objemu korunových úvěrů. Ty se mezi červnem 2021 a stejným měsícem 2023 snížily o 97,6 mld. Kč (-12,7 %).

VÝVOJ PODÍLU ÚVĚRŮ V CIZÍ MĚNĚ VE VYBRANÝCH INSTITUCIONÁLNÍCH SEKTORECH (%)

Zdroj: ČNB

PODÍL ÚVĚRŮ V CIZÍ MĚNĚ VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH (%)

Zdroj: ČNB

Naposledy k podobně výraznému poklesu objemu korunových úvěrů došlo v průběhu recese mezi lety 2008 a 2010. Tehdy ovšem jejich pokles nebyl kompenzován úvěry v cizí měně, a celkový objem úvěrů pro NP se tak propadl. Naproti tomu nyní na celkové dynamice úvěrů není pokles těch korunových prakticky vidět.

Z hlediska jednotlivých odvětví měla největší podíl úvěrů v cizí měně (88,3 %) ke konci letošního června těžba a dobývání. Zde ale kvůli útlumu v oboru celkově objem úvěrů klesá a mizí zejména korunové úvěry. Ve zpracovatelském průmyslu, který je pro českou ekonomiku klíčový a který je výrazně napojen na zahraniční obchod, dosahoval ke konci 1. pololetí 2023 podíl úvěrů v cizí měně 66,4 % a mezi červnem 2021 a červnem 2023 narostl o 14,8 p. b. Nadpoloviční podíl úvěrů v cizí měně mělo peněžnictví a pojišťovnictví (58,5 %), činnosti v oblasti nemovitostí (55,1 %) a profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti (53,2 %), které za poslední dva roky zaznamenaly nárůst podílu o 22,1 p. b. – nejvíce ze sledovaných odvětví. Kromě téměř nulového výskytu úvěrů v cizí měně u podnikatelů zařazených do sektoru domácností, měly nejnižší podíl úvěrů v cizí měně veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení, vzdělávání, zdravotní a sociální péče (13,0 %), stavebnictví (18,7 %) a zemědělství, lesnictví a rybářství (23,3 %).

**) Všechny údaje v článku pocházejí z databáze ARAD ČNB.*

Názory a postoje mladých

Mladí lidé v Česku jsou tolerantnější k sexuálním menšinám než Slováci, ale kritičtější vůči odlišným etnickým a náboženským skupinám.

PAVEL ČERNÝ

oddělení marketingu a PR

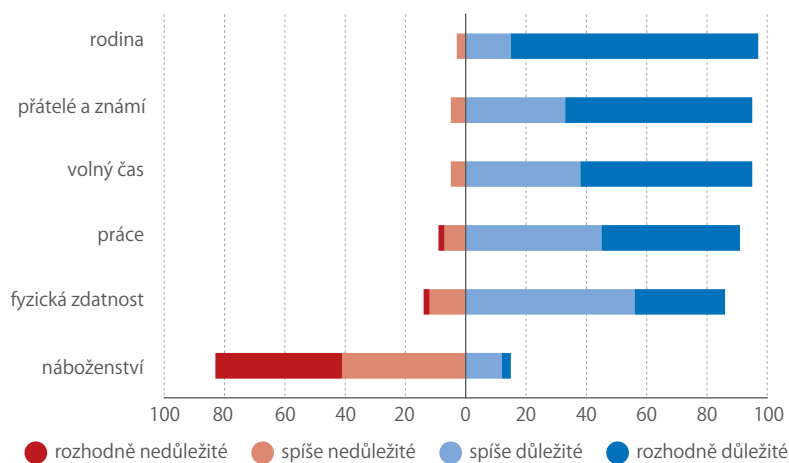
Na hodnoty uznávané mladými lidmi v Česku a na Slovensku se zaměřilo šetření, které v roce 2020 provedla Česká rada dětí a mládeže ve spolupráci s Radou mládeže Slovenska. Zúčastnilo se ho 1 508 respondentů ve věku 15 až 29 let v Česku a 1 500 na Slovensku.

MEZI NEJDŮLEŽITĚJŠÍ HODNOTY PATŘÍ RODINA A PŘÁTELÉ

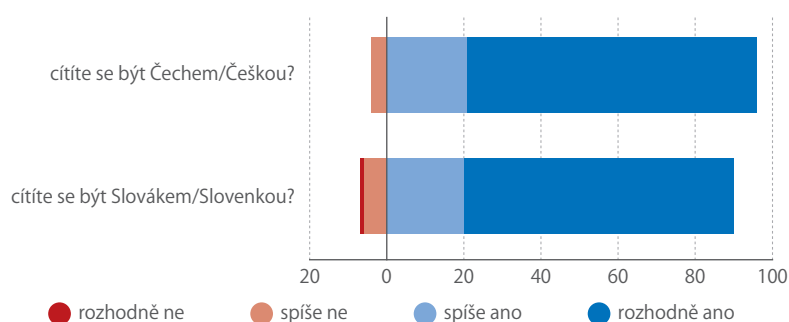
Velký význam přisuzují mladí lidé hodnotám jako rodina, přátelé nebo volný čas. Všechny tři uvedené pojmy označilo 95 % a více respondentů za rozhodně nebo spíše důležité. Práci považuje za důležitou 91 % respondentů a fyzickou zdatnost 86 %. Politiku do kategorie rozhodně nebo spíše důležité zařadilo 37 % dotazovaných. V žádném z výše uvedených pojmů se od sebe neliší hodnocení Čechy a Slováci, výrazný rozdíl ovšem panuje v názoru na náboženství. To je důležité pro 46 % Slováků, ale jen pro 15 % Čechů.

DŮLEŽITOST OBLASTÍ ŽIVOTA (% , Česko)

ZTOTOŽNĚNÍ S NÁRODNÍ IDENTITOU (%)

Zdroj: ČRD M

Z hlediska národní identity se s příslušností ke své zemi o něco více identifikují čeští respondenti. Zároveň se 86 % mladých Slováků a 85 % Čechů cítí být Evropany. Identifikaci s vlastní zemí vnímá jako důležitou 85 % respondentů v Česku a 83 % na Slovensku. Přihlášení se k evropské identitě je důležité pro 72 % Čechů a pro 77 % Slováků.

DEMOKRACIE ANO, ALE JEJÍ PRAVIDLA UŽ MÉNĚ

Demokracii jako nejlepší politický systém pro svou zemi označilo 78 % Slováků a 71 % Čechů. Politikům a politickým stranám přitom nedůvěřuje 62 % mladých Slováků i Čechů. Svým způsobem alarmující je zjištění, že 31 % mladých Slováků a 30 % mladých Čechů si myslí, že volby jsou plýtváním času a peněz. Tuto odpověď volili častěji ti, kteří si nemyslí, že demokracie je nejlepším politickým systémem, ale přiklonila se k nim i řada těch, kteří v demokracii věří. Více než 40 % respondentů v obou zemích také souhlasilo s výrokem, že osobní svoboda nesmí být omezena ani v případech, že tím může být ohroženo zdraví druhých. Tito lidé tedy nepochopili důležitý princip lidských práv v demokratické společnosti, a sice, že moje svoboda končí tam, kde začíná omezovat svobodu jiného člověka.

VÍCE SE ANGAŽUJÍ SLOVÁCI

O společenské a politické záležitosti ve vlastní zemi se zajímá víc než polovina mladých lidí. Slováci se

o společenské dění a politiku zajímají o něco více než Češi. Na Slovensku se zajímá o společenské dění 66 % mladých, o politické dění v zemi 61 % a o lokální politické dění 53 %. V Česku se zajímá o společenské dění 59 % mladých, o politické dění v zemi 52 % mladých a o lokální politické dění 44 % respondentů. Nejmenší zájem projevují mladí lidé o dění v jiných zemích a o mezinárodní politiku. Tyto oblasti sleduje přibližně třetina mladých, přičemž o něco větší zájem byl zjištěn na Slovensku.

Do dobrovolnických aktivit se zapojuje shodně 26 % mladých Čechů i Slováků. Do školních či studentských rad se během posledních 12 měsíců zapojilo 12 % respondentů. Dar na společensky prospěšné účely věnovalo během posledních 12 měsíců 16 % mladých Čechů a 12 % mladých Slováků.

V TOLERANCI PANUJÍ ZNAČNÉ ROZDÍLY

Ve vztahu k ostrakizovaným skupinám lidí se Češi a Slováci nejvíce liší v otázce sexuálních menšin. Homosexuálové vadí 11 % Čechů, ale až 23 % Slováků. Transsexuály by za sousedy nechtělo mít 16 % Čechů a 30 % Slováků. Češi jsou oproti Slovákům kritičtější v postojích k alkoholikům, drogově závislým, migrantům a muslimům.

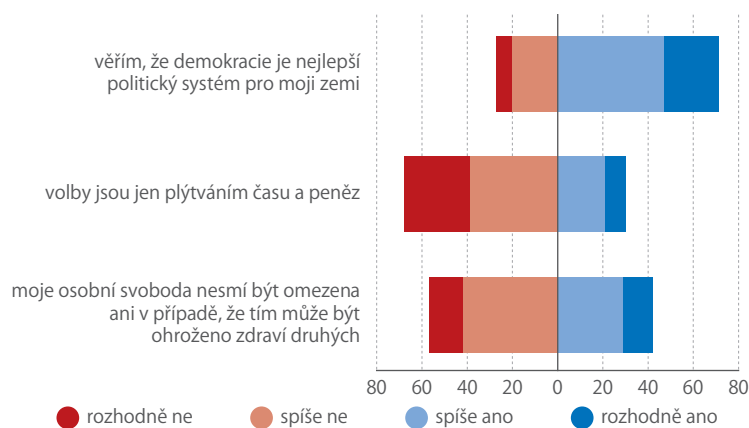
Postoje k ostrakizovaným skupinám se výrazně liší také podle toho, zda je respondentem muž, nebo žena. Ženy častěji nemají problém s tím, aby v jejich sousedství bydleli homosexuálové a transsexuálové. V Česku je rozdíl mezi muži a ženami 18 vs. 5 % v případě homosexuálů a 25 vs. 8 % u transsexuálů. Na Slovensku 29 vs. 19 % u homosexuálů a 37 vs. 23 % u transsexuálů. České ženy jsou ovšem kritičtější k alkoholikům a drogově závislým o cca 10 procentních bodů než muži.

Prekvapivým zjištěním byly názorové rozdíly mezi věkovými skupinami mladých Čechů. Nejmladší věková kategorie 15–19 let je oproti nejstarší kategorii 24–29 let značně tolerantnější k Romům, muslimům a migrantům. Jedná se o rozdíl v rozmezí 10 až 15 procentních bodů. To poukazuje na větší otevřenost mladších generací vůči etnickým či náboženským menšinám. U Slováků však tento fenomén zaznamenán nebyl.

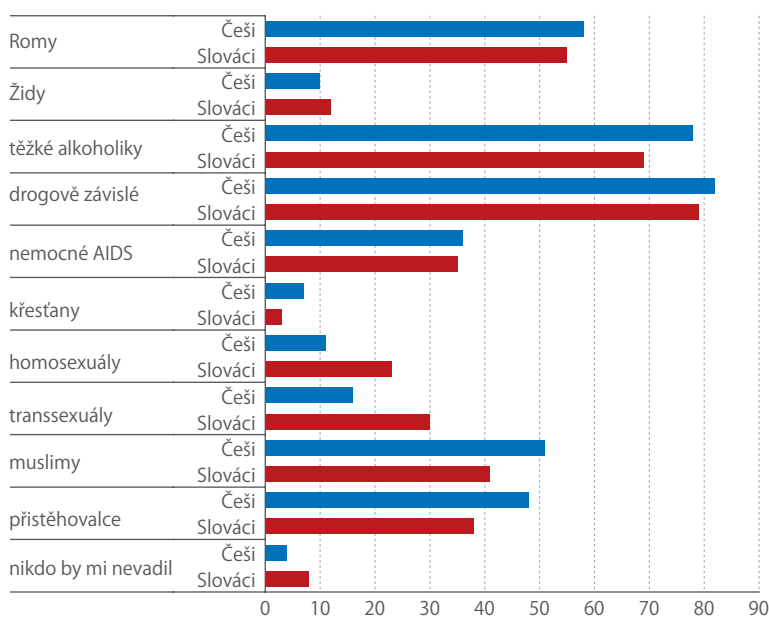
Umělé přerušování těhotenství častěji pozitivně hodnotí Češi, a to i přímo ve vlastním případě, kdy by umělé přerušování těhotenství zvažovalo 38 % Čechů a 28 % Slováků. Velký rozdíl je zaznamenán také v otázce homosexuálního styku, se kterým nemá problém u sebe nebo ostatních 63 % Čechů, oproti 47 % Slováků. Slováci jsou kritičtější i v otázce eutanazie a sebevraždy.

Větší tolerance Čechů se projevuje rovněž v postojích k aktivitám, které mohou být vnímány jako patologické nebo eticky problematické. Slováci jsou výrazně kritičtější k pití alkoholu (o 17 procentních bodů), ke konzumaci marihuany (o 12 p. b.), k sexu za úplatu (o 11 p. b.) a k nezáváznému sexu (o 9 p. b.).

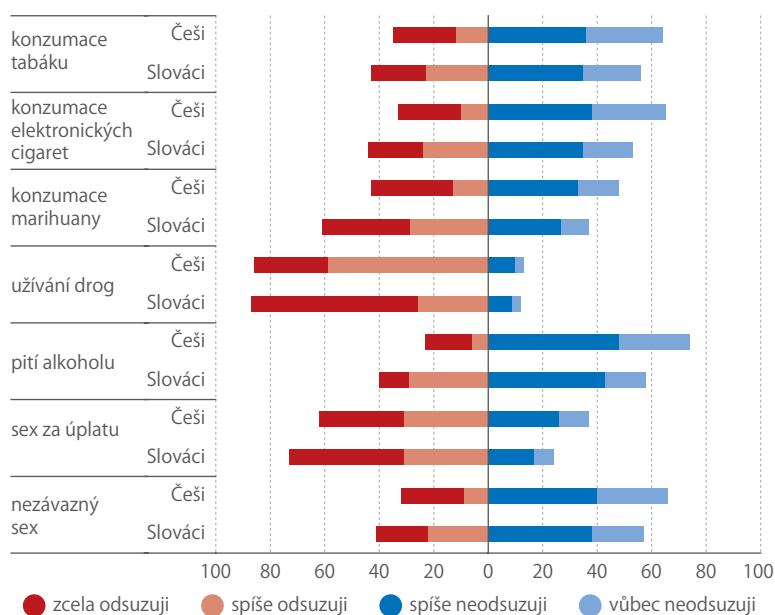
NÁZOR NA DEMOKRATICKÉ HODNOTY (% , ČESKO)

KOHO BYSTE NECHTĚLI MÍT ZA SOUSEDA (%)

POSTOJ K PROBLEMATICKÝM AKTIVITÁM (%)

Zdroj: ČRDM

Spotřební výdaje domácností – 2022

Vydavatel: ČSÚ

Nová publikace s výsledky šetření Statistiky rodinných účtů za rok 2022 přináší informace o výši a struktuře výdajů domácností na základě údajů získaných přímo v terénu od domácností. Výsledky šetření slouží zejména jako podklad pro hodnocení sociální a ekonomické situace českých domácností. Nezbytné jsou však také pro sestavování tzv. spotřebního koše, který ČSÚ využívá při výpočtech indexu spotřebitelských cen, a patří rovněž ke zdrojům dat pro tvorbu národních účtů za sektor domácností.

VÝDAJE DOMÁCNOSTÍ VZROSTLY O 13,7 %

Za rok 2022 dosáhly spotřební výdaje domácností v České republice roční hodnoty 180 773 Kč na osobu, resp. v měsíčním vyjádření 15 064 Kč na osobu. Oproti výdajům v roce 2021 došlo k nárůstu o 13,7%. Po zohlednění růstu cen o 15,1% v roce 2022 však výdaje domácností v reálném vyjádření poklesly o 1,2%. Dlouhodobě nejvýraznější skupiny spotřeby představují výdaje za bydlení a energie (v roce 2022 tvořily 23,4%) a dále za potraviny a nealkoholické nápoje (v roce 2022 tvořily 19,4%). Naopak nejnižší podíly výdajů domácností tvoří skupiny vzdělávání (loni méně než 1%) a zdraví (zhruba 3%).

Na výdajích domácností se významně odrazil vliv růstu cen. Za energie domácnosti v roce 2022 zaplatily o 15,5% více než o rok dříve, což bylo ovlivněno především vyššími výdaji za elektřinu, plyn a uhlí. Mezi roky 2020 a 2021 vzrostly tyto výdaje jen o necelá 3,5%. Výdaje za pohonné hmoty byly v roce 2022 vyšší dokonce o 33,5%, zatímco v roce 2021 pouze o 6%.

Kromě těchto souhrnných výsledků přináší publikace také porovnání výše a struktury výdajů pro různé typy domácností podle pracovního zařazení, aktivity a výše příjmu jejich členů, podle počtu vyživovaných dětí nebo podle velikosti obce, ve které se domácnost nachází. V publikaci se tak můžete například dozvědět, v jakých oblastech nejvíce utrácí domácnosti s dětmi, jaké

výdaje jsou nejvyšší v domácnostech seniorů nebo jaké panují rozdíly ve struktuře spotřeby mezi domácnostmi v malých obcích a ve velkých městech.

Celkově se ve výsledcích šetření Statistiky rodinných účtů za rok 2022 odráží postupný návrat k výdajům, které byly domácnosti v přechodích dvou letech nuceny omezit z důvodu pandemie a protipandemických opatření. Tyto změny byly patrné zejména v oblastech veřejného stravování, kultury, sportu nebo rekreace.

Publikace s údaji o spotřebě domácností za rok 2023 vyjde v srpnu roku 2024, sběr dat pro Statistiku rodinných účtů pro rok 2024 začíná letos v prosinci.

bit.ly/3S9pjBg

STATISTICKÁ ROČENKA Z OBLASTI PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ 2022

Vydavatel:
MPSV

Rozsáhlý soubor statistických informací týkajících se zaměstnanosti, mezd, důchodů, sociální péče a sociálních dávek, nemocenského pojištění a dalších ukazatelů ze sociální oblasti.

bit.ly/46GT3JK

ZÁKLADNÍ STATISTICKÉ ÚDAJE O KULTUŘE V ČR 2022

Vydavatel:
NIPOS

Vybrané statistické údaje o muzeích, galeriích a památkových objektech přístupných veřejnosti. Všechna data jsou uvedena nejen za rok 2022, ale i za čtyři předcházející roky.

bit.ly/3T30cPp

STIPENDIJNÍ POBYTY NA ZÁKLADĚ MEZINÁRODNÍCH SMLUV 2024/2025

Vydavatel: Dům
zahraniční spolupráce

Stipendijní nabídka Akademické informační agentury (AIA) určená studentům, pedagogům a akademickým pracovníkům aktuálně působícím na veřejných vysokých školách v ČR.

bit.ly/49OSJvf

PUBLIKACE ČSÚ

 tištěná online

Úplné náklady práce (2022)

Údaje o úrovni nákladů práce, jež představují celkové náklady zaměstnavatele, které musí vynaložit k získání a výchově zaměstnanců, k odměňování za práci a k zabezpečení sociálních potřeb zaměstnanců.

Vybrané údaje o sociálním zabezpečení (2022)

Základní informace o důchodovém a nemocenském pojištění a o sociálních dávkách. Součástí je i přehled sociálních služeb podle typů v krajích a mezinárodní srovnání výdajů na sociální ochranu podle systému ESSPROS.

Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami (2023)

Výsledky šetření o používání mobilního telefonu, počítače a internetu a o činnostech vykonávaných na internetu.

Licence na předměty průmyslového vlastnictví (2022)

Podrobné údaje o počtu subjektů poskytujících licence na právo dočasně užívat produkty průmyslového vlastnictví (patenty, užité vzory, know-how atd.), včetně počtu poskytnutých licencí a přijatých licenčních poplatků.

Správní obvody obcí s rozšířenou působností (2022)

Přehled správních obvodů obcí s rozšířenou působností v České republice a vybrané statistické údaje o obyvatelstvu, cestovním ruchu, bytové výstavbě a podnikatelských subjektech.

www.czso.cz | objednavky@czso.cz

KALENDÁŘ: Rychlé informace

PROSINEC 2023

1 PÁ

Tvorba a užití HDP
(3. Q 2023)

4 PO

Průměrné mzdy
(3. Q 2023)

6 ST

Maloobchod
(10/2023)

7 ČT

Zahraniční obchod
se zbožím
(10/2023)

Průmysl
(10/2023)

Stavebnictví
(10/2023)

11 PO

Indexy cen vývozu
a dovozu zboží
(10/2023)

Indexy
spotřebitelských cen
– inflace
(11/2023)

12 ÚT

Pohyb obyvatelstva
(1.–3. Q 2023)

18 PO

Indexy cen výrobců
(11/2023)

27 ST

Konjunkturální
průzkumy
(12/2023)

LEDEN 2024

5 PÁ

Deficit a dluh
vládních institucí
(3. Q 2023)

Čtvrtletní sektorové
účty
(3. Q 2023)

8 PO

Zahraniční obchod
se zbožím
(11/2023)

Průmysl
(11/2023)

Stavebnictví
(11/2023)

9 ÚT

Míry zaměstnanosti,
nezaměstnanosti
a ekonomické aktivity
(11/2023)

11 ČT

Indexy cen vývozu
a dovozu zboží
(11/2023)

Indexy
spotřebitelských cen
– inflace
(12/2023)

12 PÁ

Maloobchod
(11/2023)

17 ST

Indexy cen výrobců
(12/2023)

24 ST

Konjunkturální
průzkumy
(1/2024)

30 ÚT

Předběžný odhad
HDP
(4. Q 2023)

Jen se souhlasem úřadů

Práce přesčas nebyla v dobách 1. republiky příliš rozšířena.

PAVEL HORTIG
oddělení
marketingu a PR

Československo těsně po skončení 1. světové války zažívalo vysokou nezaměstnanost, růst cen a pokles mezd, což vedlo k propuknutí demonstrací a protestů. Představitelé státu reagovali přijetím mnoha nařízení ve prospěch pracujících, z nichž nejdůležitější byl zákon o osmihodinové pracovní době z 19. prosince 1918. Ustanovení nařizovalo maximální počet hodin strávených v zaměstnání na osm hodin denně a čtyřicet osm hodin týdně (pracovním dnem byla i sobota). Týkalo se všech zaměstnanců jak v soukromé, tak státní sféře.

Zákon měnil mnohem více než jen pracovní dobu. Nařizoval například povinné přestávky v rozsahu alespoň patnácti minut po pěti hodinách práce, noční chod podniků byl povolen pouze v případě nezbytnosti, zakazoval práci dětí, dokud nedokončily základní vzdělání a nedovršily 14 let, muži do 16 a ženy do 18 let mohli vykonávat pouze lehké práce. Každé prodloužení práce nad 8 hodin denně se považovalo za práci přesčas a muselo být zapláceno. K povolení přesčasů byl nutný souhlas úřadů, které kontrolovaly dodržování ustanovení zákona, a pokud došlo k jeho porušení, byl zaměstnavatel nucen zaplatit pokutu a ve vážnějších případech mu hrozilo i vězení.

OFICIÁLNÍ STATISTIKY PŘESČASŮ

Díky povinnému úřednímu povolení pro zaměstnavatele můžeme dnes zjistit, jak byla přesčasová práce před sto lety v tehdejší Československu rozšířena. Zdrojem informací jsou pravidelné roční přehledy zveřejňované v časopise Zprávy Státního úřadu statistického. Tehdejší statistici nicméně upozornili, že uvedená data se týkají pouze oficiálně povolené práce přesčas, nikoliv skutečně odvedené.

V roce 1923 příslušné úřady udělily celkem 1 597 povolení k práci přesčas pro 1 556 závodů, které

zaměstnávaly 290 299 osob. Práci přesčas v nich skutečně vykonalo 79 606 zaměstnanců, tedy 27,4 % ze všech. Nad stanovený limit pracovalo 39 822 mužů a 39 784 žen. Za celý rok 1923 vycházelo na jednoho zaměstnance v průměru 41,1 hodiny přesčasů.

V 1 232 případech (77,1%) bylo uděleno povolení na dvě hodiny práce navíc, ve 144 případech se povolení týkalo 1,5 hodiny, ve 207 případech jedné hodiny a ve 14 jen půl hodiny denně přes normální pracovní dobu.

Z celkového počtu 3 273 645 povolených hodin bylo v roce 1923 skutečně využito 3 195 853. Z rozdílu 77 792 hodin připadalo 27 516 na nevyužité hodiny buď následkem odvolání objednávek, odmítnutí zaměstnanců pracovat přesčas nebo z jiných důvodů. Zbýlých 50 276 byly pracovní hodiny sice povolené, ale s platností pro leden a únor následujícího roku 1924.

PŘESČASY HLAVNĚ V TEXTILKÁCH

Počet žen zapojených do práce přesčas byl o málo vyšší než mužů. Jednalo se z větší části o dělnice v textilním průmyslu, které tvořily 70,1 % ze všech žen pracujících přesčas. Také proto bylo nejvíce povolení v roce 1923 uděleno v župě brněnské s rozsáhlým textilním průmyslem (18,7 % všech povolení).

V teritoriálním členění připadlo na Čechy 55 % všech povolení, na Moravu se Slezskem 37,8 %, na Slovensko 6,7 % a na Podkarpatskou Rus 0,5 %. Například v Praze vykonávalo práci přesčas jen 1 386 mužů a 789 žen. Z hlediska odvětví zaujímal největší část daných povolení textilní průmysl (37,0 %). Zhruba stejným dílem pak byly zastoupeny potravinářský průmysl (9,1 %), dřevozpracující průmysl (8,2 %), strojní výroba (7,6 %) a zpracování kovů (7,6 %).

Z údajů Výběrového šetření pracovních sil ČSÚ vyplývá, že v současnosti skutečně odpracuje 40 a více hodin týdně zhruba 2,8 milionu zaměstnanců. Průměrný týdenní počet obvykle odpracovaných hodin u zaměstnanců pracujících na plný úvazek činil 40,2 hodiny, v případě mužů 40,7 hodiny a žen 39,7 hodiny.

Většinu mezi zaměstnanci pracujícími přesčas tvořily ženy.

Zdroj: Wikimedia

5,3 milionu mužů

V ČESKU, 2022

NOVEMBER

PODÍL
MUŽŮ V ČR
49,0 %
2022

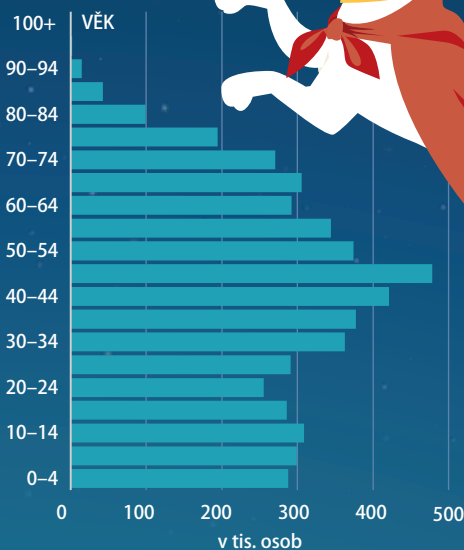
2022
76,2

2012
75,0

2002
72,1

NADĚJE DOŽITÍ
PŘI NAROZENÍ
muži

VĚKOVÁ STRUKTURA MUŽŮ 2022

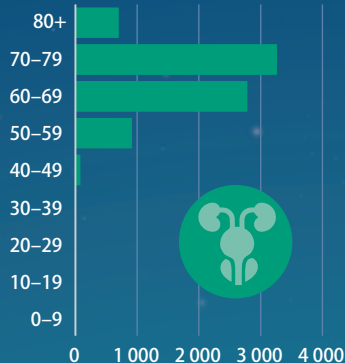

POČET HLÁŠENÝCH ZHOUBNÝCH NOVOTVARŮ, 2021

1 427
úmrťí

ZHOUBNÉ NOVOTVARY PROSTATY

tvořily čtvrtinu všech hlášených ZN a byly příčinou desetiny všech úmrťí mužů na onkologické onemocnění.

24,9 %
všech ZN
u mužů

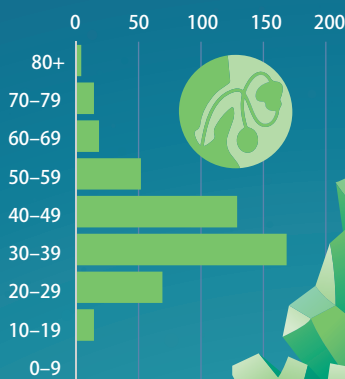
7 751
nových
pacientů

462
nových
pacientů

1,5 %
všech ZN
u mužů

ZHOUBNÉ NOVOTVARY VARLETE

tvořily téměř třetinu všech nově hlášených ZN ve věkových kategoriích 20-29 a 30-39 let.

MUŽI V PSYCHOLOGICKÉ A PSYCHIATRICKÉ PĚČI

39 %
všech klientů

muži v ambulantní péči
psychologa

2022
60 488
KAŽDÝ 88.
MUŽ V ČR

2022
12 333
KAŽDÝ 430.
MUŽ V ČR

54 %

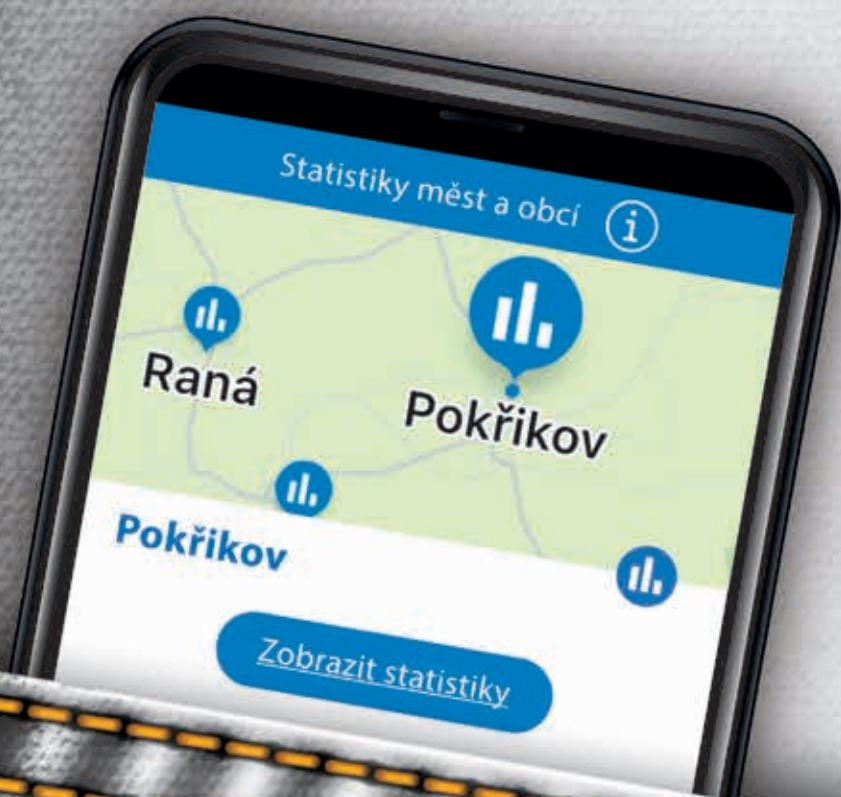
všech hospitalizovaných
muži hospitalizovaní
v psychiatrických léčebnách
dlouhodobé péče

STATISTIKA V KAPSE

Nejnovější statistické
ukazatele ve vašem
mobilu

Regionální
údaje na základě
vaší polohy

Každý den
nové aktuální
číslo dne

ČSÚ
mobilní aplikace

k dispozici **zdarma**

Google Play

App Store